

**Федерація професійних спілок України
Міжнародна асоціація навчальних і наукових
закладів з підготовки кадрів
для соціально-трудової сфери
Академія праці, соціальних відносин і
туризму**

«УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ СВІТІ: ВИКЛИКИ І МОЖЛИВОСТІ»

*Збірник тез Міжнародної наукової конференції
викладачів, аспірантів і студентів
Том 1 (Секція 1)*

13-14 квітня 2016 р.

Київ

Україна в сучасному світі: виклики і можливості/ Зб. тез
Міжнарод. наукової конференції викладачів, аспірантів і студентів
– К.: Акад. праці, соц. відносин і туризму, 2016. – 173 с.

© Автори (текст), 2016
© Академія праці, соціальних відносин і туризму (макет), 2016

Україна в сучасному світі: виклики і можливості
Збірник тез Міжнародної наукової конференції
викладачів, аспірантів і студентів

За редакцією авторів
Комп'ютерна верстка ФОП Самсон О.М.

Підписано до друку __.04.2016. Формат А4.
Папір офісний. Друк цифровий.
Аркушів _____. Наклад ____ прим.

Видавництво «Академія праці, соціальних відносин і туризму»
Україна, 03680, м. Київ-187, вул. Велика Окружна дорога, 3.
Свідоцтво ДК № 5018 від 26.11.2015
Тел. (044) 522-49-40; e-mail: edit@socosvita.kiev.ua

Надруковано ФОП Самсон О.М.
Свідоцтво В01 № 566073 від 04.11.2002

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ КОНФЕРЕНЦІЇ.....	8
Бортніков Геннадій Петрович	
БАНКІВСЬКІ КРИЗИ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ, ОСОБЛИВОСТІ, ПОДОЛАННЯ	8
Семигіна Тетяна Валеріївна	
ВІЙСЬКОВИЙ КОНФЛІКТ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	10
СЕКЦІЯ 1. ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД РОМАДЯН В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....	13
Абулкаирова Ботагоз Темирбулатовна	
ПРАВОВАЯ ПРИРОДА ЗАВЕЩАННЯ	13
Ажинурина Динара Ажинуровна	
ИСТОРИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ ФОРМИРОВАНИЯ СТАТУСА РЕПАТРИАНТА В РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	16
Алоян Рустам Темурі	
ТЕРОРИЗМ, ЯК ЗАГРОЗА БЕЗПЕЦІ ТУРИЗМУ	20
Андрусів Валерій Григорович	
ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	22
Антоненко Яна Юріївна, Раєцька Людмила Василівна	
АНТИКОРУПЦІЙНІ СТАНДАРТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	24
Бапанова Тогжан Талгаткызы	
ПОГАШЕНИЕ СУДИМОСТИ: ВОПРОСЫ КОНКУРЕНЦИИ НОРМ.....	27
Валова Анна Вікторівна, Раєцька Людмила Василівна	
КОРУПЦІЯ ЯК СУТТЄВА ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ.....	30
Вахненко Сергій Володимирович, Раєцька Людмила Василівна	
ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ.....	32
Вернигора Віталій Вікторович	
СУБ'ЄКТИ ВІЙСЬКОВО-СЛУЖБОВИХ ВІДНОСИН.....	35
Власишена Наталія Олександрівна	
ФУНКЦІЇ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ	39
Власов Андрій Олександрович	
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	41
Ганзя Олександра Дмитрівна	
ФІНАНСОВА КРИЗА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ	42

Ганночка Олександр Вікторович	
ДЕРЖАВНІ ПІДПРИЄМСТВА УКРАЇНИ: ОЗНАКИ ТА СУТНІСТЬ.....	44
Городницький Павло Сергійович, Раєцька Людмила Василівна	
КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ КОРУПЦІЙНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ОСОБИ КОРУПЦІОНЕРА	47
Гришко Ольга Олексіївна	
ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ: ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ	
Данченко Роман Олегович	
ОКРЕМІ ПОГЛЯДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ЯВИЩА КОРУПЦІЇ .	51
Дацула Олександр Вадимович	
ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	54
Дедковский Андрей Александрович	
К ВОПРОСУ О НОРМАТИВНОМ ЗАКРЕПЛЕНИИ РЕЗУЛЬТАТОВ ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	56
Демський Олександр Сергійович	
ПРО ДОДАТКОВІ ЗАХОДИ ВПЛИВУ ЗА ПОРУШЕННЯ ДЕЯКИХ НОРМ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	58
Демський Едуард Францович, Журавель Ярослав Володимирович	
ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ ЯК ЧЕРГОВА ФОРМА ОМАНИ НАРОДУ	61
Діордіца Ігор Володимирович	
ІНФОРМАЦІЙНА ІНТЕРВЕНЦІЯ В НАЦІОНАЛЬНОМУ КІБЕРПРОСТОРІ.....	65
Домбровська Оксана Валентинівна	
СПЕЦИФІЧНІ ОЗНАКИ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НОРМ	67
Дураєва Наталія Василівна	
АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКІ, ФІНАНСОВІ (ШТРАФНІ) САНКЦІЇ, ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	70
Завидняк Володимир Іванович	
ЄВРОПЕЙСЬКА КОНВЕНЦІЯ З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС	72
Закаль Оріся Орестівна, Раєцька Людмила Василівна	
ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК КОРУПЦІЇ	75
Ковтанюк Владислав Олегович, Раєцька Людмила Василівна	
ОСНОВНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ	78
Корнєєв Антон Юрійович	
ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ	81

Косянчук Володимир В'ячеславович	
ЗАПОБІГАННЯ ВПЛИВУ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ	83
Кравченко Віктор Віталійович	
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СПРОМОЖНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД .	86
Кравченко Олександр Миколайович	
ЗАХИСТ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ.....	88
Лановенко Ігор Ігорович	
КРИМІНОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....	90
Майданник Олена Олексіївна	
КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ – ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ	92
Мельник Анастасія Віталіївна, Раєцька Людмила Василівна	
АНТИКОРУПЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ	96
Мельник Олег Олександрович	
ЗАХИСТ ПРАВА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА ПРАЦЮ	99
Мельник Олександр Миколайович	
ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ.....	101
Морозов Леонид Вікторович	
ПРАВО НА ІНТЕРНЕТ.....	103
Настюк Андрій Анатолійович	
РУСЬКО-ВІЗАНТІЙСЬКІ ДИПЛОМАТИЧНІ ВІДНОСИНИ.....	106
Ольховський Максим Анатолійович	
ВЗАЄМОДІЯ ВОЛОНТЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	108
Павлов Василий Игоревич	
THE IMPLEMENTATION OF THE NORMS OF INTERNATIONAL LAW ON FOREIGN STATE IMMUNITY IN THE PRACTICE OF LAW ENFORCEMENT AUTHORITIES.....	112
Палій Олексій Леонідович	
ДО ПИТАННЯ: ОЦІНКА ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ НА ШЛЯХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	114
Пеньківський Вадим Валерійович	
ЮРИДИЧНІ ПРОЦЕДУРИ ПРИЙНЯТТЯ В ЕКСПЛУАТАЦІЮ ОБ'ЄКТІВ МІСТОБУДУВАННЯ	117
Попок Екатерина Михайловна	
ПРОБЛЕМЫ ЗАКРЕПЛЕНИЯ ПРИНЦИПА СВОБОДЫ ТРУДА В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ БЕЛАРУСИ	120

Пружанська Тетяна Петрівна	
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ, ЩО ПЕРЕМІСТИЛИСЯ З ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ	122
Раєцька Людмила Василівна	
ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД СІНГАПУРУ У ПОДОЛАННІ КОРУПЦІЇ	124
Рашева Гульнур Койшыновна	
ЗАЩИТА ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ РК	127
Римаренко Ігор Васильович	
РУХ ЧАЙЛДФРІ НА УКРАЇНІ	130
Рыбак Сергей Вячеславович	
ЗАЩИТА ПРАВ И СВОБОД УЧАСТНИКОВ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОСТИ	132
Скрипник Руслан В'ячеславович	
ПІКЛУВАННЯ ЯК ВИД ПОЛЩЕЙСЬКОГО ЗАХОДУ	134
Тарканій Володимир	
ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ	139
Тітов Микола Микитович	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ.	141
Третяк Світлана Миколаївна	
ЧИ ЗМІНИТЬ УКРАЇНУ ПОВІТОВЕ МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ	145
Тринитка Дарья Геннадьевн, Каландаришвили Зураб Нодарович	
ПРАВО НА ДОСТОЙНУЮ ЖИЗНЬ И СВОБОДНОЕ РАЗВИТИЕ ГРАЖДАН В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ	147
Турабаева Дана Сейтхановна	
НОРМАТИВНЫЕ ОСНОВАНИЯ ЭТИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПОВЕДЕНИЯ СУДЬИ	149
Федорченко Ірина Анатолівна	
«ПРАВО НА ПРАЦЮ ОСІБ, ЯКІ ВИЇХАЛИ З ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ЗА УМОВИ ПРИЙНЯТТЯ НОВОГО ТРУДОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ»	151
Харченко Сергій Вікторович	
ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО АУДИТУ	153
Ховпун Олексій Сергійович	
ПРОБЛЕМА ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ ДЕРЖАВНОЮ ВИКОНАВЧОЮ СЛУЖБОЮ	155
Циганчук Наталія Антонівна	
АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	157

Шамрай Василь Олександрович

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ
..... 160

Шамрай Оксана Василівна

ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ У ДІЯЛЬНОСТІ СУДДІ 161

Шамрай Олександр Васильович

ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ПАРКУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ
(СТ.152 1 КУПАП)..... 164

Швець Дмитро Андрійович

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ 167

Шевченко Олена Володимирівна

ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ:
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 171

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

Бортніков Геннадій Петрович

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу координації бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики, ДННУ «Академія фінансового управління» (Україна, м. Київ)

БАНКІВСЬКІ КРИЗИ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ, ОСОБЛИВОСТІ, ПОДОЛАННЯ

Банківські кризи – суттєве розладдя (дисфункція) в роботі банківської системи. Світовий банк визначає системну банківську кризу як таку, що відбувається, коли **багато банків** в країні **одночасно** погіршують свою **платоспроможність** або мають проблеми з **ліквідністю**, внаслідок певного **зовнішнього шоку** або тому, що **крах одного банку або групи банків** поширюється на інші банки в системі¹. Міжнародні експерти ідентифікували за період 1970-2011 рр. у світі 147 системних банківських криз².

Банківські кризи органічно зв'язані з дефолтами і банкрутствами в реальному секторі економіки. Зростання обсягів непрацюючих кредитів призводить до проїдання капіталу банків. Така ситуація може супроводжуватися падінням цін на активи (наприклад, курсу акції та ціни на нерухомість), різким збільшенням реальних процентних ставок, а також уповільненням інвестицій або втечею капіталу. У деяких випадках криза викликана набігами вкладників на банки (банківською панікою), а у більшості випадків – тим, що системно важливі фінансові інститути перебувають у скрутному становищі.

Український банківський сектор зазнав за останнє десятиліття дві глибокі банківські кризи – 2008-2009 рр. та 2014-2015 рр. Остання криза по суті не закінчилася, і можна казати про її продовження у 1 кварталі 2016 року.

Таблиця.

Спільні риси та особливості системних банківських криз в Україні 2008-2009 рр. 2014-2015 рр.(...)

Спільні риси	
	1) Тривалість (більше 1 року)
	2) Втручання держави (одержавлення)
	3) Якість активів (частка проблемних активів)
	4) Кредитний ступор (згортання кредитування)
	5) Масштабність (за кількістю неплатоспроможних банків)
	6) Глибина (від системно важливих до дрібних банків)

¹ <http://www.worldbank.org/en/publication/gfdr/background/banking-crisis>

² Laeven, Luc, and Fabian Valencia. 2012. "Systemic Banking Crisis Database: An Update." Working Paper 08/224, International Monetary Fund, Washington, DC. - <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12163.pdf>

- 7) Криза довіри (до банків, центрального банку та ФГВФО)
- 8) Переплетіння з валютною кризою

Відмінності

- Зовнішній шок – глобальна фінансова криза
- Обвал ринку нерухомості (бульбашка)
- Класична банківська паніка
- Націоналізація банків
- Запізнення, суперечливість та неадекватність антикризових заходів
- Скорочення зовнішнього фінансування банків
- Обумовлена політичною нестабільністю та військовим конфліктом
- Нова хвиля спаду світової економіки – погіршення стану національних експортерів
- Розширене рефінансування дефакто неплатоспроможних банків
- Значно більша кількість неплатоспроможних банків
- Відмова від націоналізації банків
- Довша тривалість – більше 2 років
- Практично без паніки серед вкладників (нова модель ФГВФО)
- Збільшення зовнішнього фінансування банківського сектору (державні банки, ФГВФО)

Причини масштабності криз

- Колосальні непередбачені шоки
- Слабка стійкість банків до криз
- Відсутність національного стабілізаційного фонду
- Стале погіршення фінансового стану позичальників
- Стале погіршення становища домогосподарств
- Втрата банками підтримки з боку акціонерів (контролерів)
- Неадекватне антикризове регулювання банківського сектору

Наслідками кризи є припинення нормального кредитування та залучення заощаджень від домогосподарств і підприємств.

Визнання системної банківської кризи – передумова національно антикризової програми. Одним з ключових кількісних критеріїв визнання СБК є співвідношення темпів приросту кредитного портфелю банків та приросту ВВП. Визнання СБК дозволяє застосувати екстраординарні антикризові заходи.

Антикризові заходи включають арсенал інструментів, якими слід

користуватися дуже обережно, з урахуванням наявних ресурсів у держави, фази та глибини кризи:

- Підтримка ліквідності банків
- Викуп тимчасово неліквідних активів
- Придбання проблемних активів
- Системно важливих банків
- Конвертації боргу в капітал банку
- Державні гарантії за зобов'язаннями банків
- Трансформація валютних кредитів у кредити в національній валюті
- Підвищення рівня гарантій за кредитами
- Прискорення виведення неплатоспроможних банків з ринку
- Плани врегулювання великих банків на випадок їх кризи
- Плани відновлення банків
- Антикризові маркетингові комунікації

Уроки СБК:

- 1) Глобалізації фінансової системи та економіки в цілому сприяє розповсюдження кризових явищ через національні кордони.
- 2) Криза швидко розповсюджується в національній банківській системі через канали зараження.
- 3) Фактор часу у втручанні держави є вирішальним.
- 4) Кризи можна передбачувати, попереджати або принаймні послабити їх масштаби.

Заходи попередження: антициклічний буфер капіталу, динамічне резервування, обмеження валютизації кредитного і депозитного портфелів, стримування кредитної активності, економічне прогнозування, конвертовані облігації, створення стабілізаційного фонду за рахунок внесків банків.

Семигіна Тетяна Валеріївна

доктор політичних наук, професор кафедри соціальної роботи та практичної психології АПСВТ

ВІЙСЬКОВИЙ КОНФЛІКТ В УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Актуальність. Одним із найбільших соціально-гуманітарних викликів для України в останні два роки стала поява внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО). Проблема вимушеної міграції внаслідок військово-політичних конфліктів є новою для нашої держави. У 2014 році, коли почалась стихійна евакуація, не існувало ані теоретичних наробок, ані нормативно-правової бази, ані практичної системи підтримки такої уразливої групи.

Крім цього військовий конфлікт зумовив потребу у налагодженні соціально-психологічної роботи з демобілізованими військовими, які брали участь у бойових діях (в українському офіційному дискурсі: АТО – антитерористична операція), родинами поранених та загиблих.

Методи та мета. Цей доробок ґрунтується на вивченні міжнародного досвіду, документів урядових та неурядових організацій, вторинному аналізі результатів досліджень, проведених в Україні. Він спрямований на те, щоб проаналізувати основні проблеми та ключові підходи до соціальної роботи з новими вразливими групами, визначити напрями розвитку соціальних програм.

Результати. *Нові вразливі групи та їх потреби.* За даними Міністерства соціальної політики України, на 8 лютого 2016 р. взято на облік 1,7 млн переселенців з Донбасу і Криму. З-поміж цих зареєстрованих ВПО: 59% – пенсіонери, 4% – люди з інвалідністю, 13 % – діти 24 % – особи працездатного віку. 772,5 тис. сімей звернулися за призначенням грошової допомоги, 676,8 тис. з них таку допомогу призначено. Значна частина ВПО оселилась у районах, близьких до зони конфлікту. Наявні процеси й реверсного переселення, особливо у Донецьку область. Частина ВПО, маючи реєстрацію та соціальну підтримку з боку Української держави, насправді продовжує постійно перебувати на непідконтрольних цій державі територіях.

У цілому потреби ВПО в Україні мало відрізняються від описаних у закордонній літературі [1; 2]. Їм необхідні житло, робота, соціальна підтримка, соціальна адаптація. В нашій країні, як свідчать дослідження, також актуальне формування у ВПО «ціннісних орієнтацій: ідентичності з Україною, патріотизму, толерантності, правової культури тощо» [3], інтеграції та прийняття в нові громади [4].

Потреби ж учасників бойових дій та їх родин досить різноманітні та індивідуальні. Міжнародний досвід доводить необхідність у спеціальній соціально-психологічній реабілітації, яка не завжди усвідомлюється в Україні.

Зміст соціальної роботи. Соціальна робота з ВПО ґрунтується на ідеї, що переміщення порушує соціальну екологію людини, зумовлює депривацію, соціальне виключення, посилює ризики насильства та виникнення психологічної «пастки утриманства» тощо. Відтак вона повинна спрямовуватися на подолання залежності від гуманітарної допомоги, відновлення трудового потенціалу, відновлення соціально-культурних та суспільних зв'язків, ефективного самоменеджменту.

У міжнародному досвіді соціальної роботи з ВПО застосовують як короткострокові (кризове втручання; аутріч робота; орієнтована на завдання модель соціальної роботи), так і довгострокові стратегії втручання, орієнтовані на системно-екологічну модель соціальної роботи та розвиток громад [4].

В Україні – попри ухвалення у 2015 році дещо запізненого законодавства та комплексної державної програми щодо реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення АТО, – державна система соціальної підтримки ВПО перебуває у зародковому стані. При цьому вона зосереджена переважно на реєстрації переселенців та призначенні або переоформленні їм соціальних виплат. Тобто залишається у межах постсоціалістичної парадигми «соціального забезпечення».

Це ж стосується й підтримки учасників бойових дій та членів їх сімей. Поодинокі програми соціально-психологічної реабілітації, започатковані 2014 р., не переросли у системний, підтримуваний державою підхід до розв'язання проблем тих, хто пережив стресові ситуації у зоні бойових дій чи втрату рідних.

Нові можливості для соціальної роботи. Поява нових соціально вразливих груп в Україні і неспроможність чинної державної системи їх соціальної підтримки зумовила підвищення зацікавленості в соціальній роботі та професійних соціальних працівниках, виявила потребу у посиленні певних аспектів їх підготовки, зокрема, для здійснення кризових (мобільних) інтервенцій, соціально-психологічного консультування.

Постає також і питання щодо зміни вектора соціальних програм – із суто соціального забезпечення ВПО та учасників АТО на підтримку реалізації економічного потенціалу, сприяння піднесенню економічної спроможності та соціально-психологічну адаптацію до нових умов, розвиток згуртованості громад та соціального підприємництва.

Висновки. У 2014 році в Україні з'явилися нові соціальні групи –ВПО, молоді «ветерани», родини загиблих у військовому конфлікті. Їх поява кинула виклик усталеним вітчизняним практикам соціальної підтримки, які не відповідають сучасним тенденціям міжнародної соціальної роботи. Очевидною є потреба перегляду змісту як чинних соціальних програм, так і підготовки соціальних працівників до роботи з новими групами клієнтів і застосування методик розвитку потенціалу людей із порушеною «соціальною екологією».

Література:

1. Frederico M. M. Building Community Following Displacement due to Armed Conflict : A Case Study / Frederico M. M., Picton C. J. et al. // International Social Work. – 2007. – Vol. 50 (2). – P. 171–184.
2. Petrini B. Employment and Livelihoods of Sudanese Refugees in Cairo / Petrini B. // Oxford Monitor of Forced Migration. – 2014. – Vol. 4 (1). – P. 51-56.
3. Балакірєва О. Спектр проблем вимушених переселенців в Україні: швидка оцінка ситуації та потреб [Електронний ресурс]. / Балакірєва О. – Режим доступу: <http://www.uisr.org.ua/news/36/83.html>.
4. Семигіна Т. В. Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб / Семигіна Т. В., Гусак Н. Є., Трухан С. О. // Український соціум. – 2015. – № 2. – С. 65-72.

СЕКЦІЯ 1. ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД РОМАДЯН В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Абулкаирова Ботагоз Темирбулатовна

Магістр юридических наук, старший преподаватель кафедры гражданско-правовых дисциплин Казахской Академии Труда и Социальных Отношений

ПРАВОВАЯ ПРИРОДА ЗАВЕЩАНИЯ

В гражданско-правовой науке понятие наследования по завещанию дается как наследование на условиях и в порядке, определенных волею наследодателя в соответствии с законом. Будучи составленным наследодателем, при его жизни, завещание в совокупности с фактом смерти наследодателя образуют тот сложный юридический состав, который и порождает наследственные правоотношения, именуемые наследование по завещанию [1].

В соответствии с п.2ст.1046 ГК РК каждый гражданин может оставить по завещанию все свое имущество или часть его (не исключая и предметов обычной домашней обстановки и обихода) одному или нескольким гражданам, как входящим, так и не входящим в круг наследников по закону, а также юридическим лицам или государству. Заметим, что в силу п.4 этой же статьи 1046 Гражданского кодекса наследодатель вправе в завещании лишить права наследования одного, нескольких или даже всех наследников по закону (за исключением лиц, имеющих право на обязательную долю в наследстве).

Действующее законодательство содержит определение понятия завещание. Так согласно п.1 ст.1046 ГК РК завещанием признается волеизъявление гражданина по распоряжению принадлежащим ему имуществом на случай смерти.

Следовательно, завещание – односторонняя сделка, носящая строго личный характер. При этом важно отметить, что завещание является, по выражению П.С.Никитюка (см.: Никитюк П.С. Наследственное право и наследственный процесс. Кишинев, 1973, с. 114), единоличной сделкой, т.е. может быть составлено только от имени одного лица. Если же завещание содержит волеизъявление двух или более лиц, то оно может быть признано недействительным [2].

В соответствии с п.5 ст.1046 ГК РК наследодатель вправе совершить завещание, содержащее распоряжение о любом имуществе.

Можно оставить завещание и на то имущество, которое, хотя и принадлежит (пусть только частично) завещателю, но «числится» за другим лицом. Например, тот же дом. Собственником дома зарегистрирована жена, но дом приобретен в период брака на общие средства. Значит, муж имеет

право на 1/2 долю дома. Таким образом, хотя муж в отношении этого дома «по документам никто», он может завещать свою долю Рашидова З. Наследование по завещанию. //Гражданский кодекс РК-толкование и комментирование. Выпуск 5. Алматы: Баспа., 1998 [3].

Для совершения завещательного распоряжения не требуется встречного волеизъявления другого лица [4].

Итак, завещание есть сделка, правовые последствия которой наступают после смерти наследодателя.

В судебной и нотариальной практике иногда встречаются случаи, когда завещатель, указав данное лицо в завещании наследником определенного имущества, передает имущество будущему наследнику, а тот в свою очередь, обязуется предоставить завещателю пожизненное содержание.

Завещание является сделкой строгой формы, несоблюдение которой влечет недействительность завещания. И это понятно, поскольку составление завещания существенно затрагивает интересы как самого завещателя, так и тех лиц, которых завещание так или иначе касается. Завещатель заинтересован в том, чтобы при исполнении завещания не произошло искажения его воли, чтобы судьба наследства после смерти завещателя была определена именно так, как он того хотел. В свою очередь, и наследники не только по материальным, но и по морально-этическим соображениям должны быть заинтересованы в том, чтобы с наследством поступили по-людски, выполнив последнюю волю завещателя. А для этого гражданским кодексом учтен ряд правил по составлению и подписанию завещания. В соответствии со ст. 1050 ГК РК оно должно быть составлено в письменной форме с указанием места и времени его составления, собственноручно подписано завещателем и нотариально удостоверено.

Нотариус или должностное лицо устанавливает личность обратившегося за совершением нотариального действия гражданина, на основании:

- удостоверения личности или паспорта гражданина РК, выданного органами внутренних дел;
- личность несовершеннолетнего, не достигшего 16-ти лет, подтверждается родителем (усыновителем) на основании свидетельства о рождении, самим несовершеннолетним путем предъявления соответствующих документов, личность несовершеннолетнего до 14-ти лет подтверждается и другими законодательными представителями (опекунами);
- личность военнослужащих – на основании удостоверения личности или военного билета, выдаваемых командованием воинских частей и военных учреждений;
- личность лица без гражданства, постоянно проживающего в РК – по удостоверению лица без гражданства с отметкой органов внутренних дел РК о регистрации по месту жительства;
- личность лица без гражданства, временно пребывающего на территории РК – по действительному документу, удостоверяющему его личность, выданному компетентными органами страны его проживания и

зарегістрованому в установленному порядку в органах внутрішніх дел РК;

- личность иностранного гражданина, постоянно проживающего в РК

– по действительному национальному паспорту и виду на жительство в РК;

- личность иностранного гражданина, временно пребывающего на территории РК – по действительному национальному паспорту или заменяющему его документу, зарегистрированному в установленном порядке [5].

Законодательство о наследовании предоставляет лицу возможность по своему усмотрению решить судьбу принадлежащего ему имущества после его смерти, оставив соответствующее завещание, которое направлено на установление, изменение и прекращение гражданских прав и обязанностей и для его совершения достаточно выражение воли одной стороны, т.е. самого завещателя. Поэтому действительность завещания, ни в какой мере не зависит от согласия наследников с его содержанием или возражения против него. Не имеет значения для действительности завещания и то, известно ли наследникам вообще его содержание или нет. Сам факт существования завещания должен сохраняться в тайне нотариусом и свидетелем. Завещатель всегда вправе аннулировать свое завещание, либо распорядиться с завещанным имуществом по своему усмотрению. Завещание может быть изменено путем подачи нотариусу заявления об изменении в определенной части ранее сделанного им завещания и составления нового завещания, изменяющего ранее сделанное завещание в части. Завещание может быть отменено путем подачи нотариусу заявления об отмене ранее сделанного им завещания и составления нового завещания. Отмена ранее составленного завещания путем составления нового является окончательной и бесповоротной [6].

Література:

1. О.С.Иоффе. Советское гражданское право. Курс лекций. Издательство ЛГУ, 1965, с.308
2. Барцевский М.Ю. Наследственное право. М., 1996
3. З.Рашидова З. Наследование по завещанию.//Гражданский кодекс РК-толкование и комментирование. Выпуск 5. Алматы: Баспа., 1998
4. Данилов Е.П. Наследование по закону и по завещанию. М., 1999
5. Инструкция о порядке совершения нотариальных действий нотариусами РК, п.14
6. Наследование имущества по завещанию [Электронный ресурс: <http://www.adilet.gov.kz/ru/node/15929>].

Ажинурина Динара Ажинуровна

*к.ю.н., доцент, доцент кафедры гражданско-правовых дисциплин
Казахской Академии труда и социальных отношений.*

ИСТОРИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ ФОРМИРОВАНИЯ СТАТУСА РЕПАТРИАНТА В РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

С провозглашением независимости Республики Казахстан, началось проведение государственной политики по возвращению казахов, которые в свое время были вынуждены ее покинуть, на свою историческую родину. Прибытие и расселение репатриантов привело не только к появлению в лексиконе слова «оралман» (в переводе с казахского языка означает «репатриант»), но и поставило на повестку дня решение проблем, связанных с их адаптацией к местным условиям и интеграцией в казахстанское общество.

За 1991-2013 годы в Казахстан вернулось 83936 семьи (322432 чел.) репатриантов. Из них из Узбекистана – 46 831 семьи (173 027 чел. или 53,7% от общего числа), из Монголии – 14 990 семей (70792 чел.), из России – 5045 семей (13570 чел.). Основная часть репатриантов расселилась в Южно-Казахстанской (98295 чел. или 30,5% от общей численности репатриантов), в Мангистауской (49348 чел.) и Алматинской (41240 чел.) областях [1].

Если в начале 90-х годов акцентировалось внимание на бытовых проблемах, с которыми сталкивались репатрианты, то в последние годы наиболее остро стоит проблема их интеграции в казахстанское общество.

С начала 90-х началась разработка политико-правовых документов, регулирующих миграционные процессы. 22 июля 2011 г. был принят Закон «О миграции населения», который «регулирует общественные отношения в области миграции населения, определяет правовые, экономические и социальные основы миграционных процессов, а также создание необходимых условий жизни на новом месте для лиц и семей, возвращающихся на свою историческую родину» [2]. В 2000 г. была одобрена «Концепция миграционной политики Республики Казахстан» (Постановление Правительства РК от 5 сентября 2000 г., № 1346). Из документа следует, что приоритетами миграционной политики для решения вопросов переходного периода являются: всемерное содействие обустройству оралманов; предупреждение и предотвращение потоков вынужденной миграции, в том числе и незаконной; создание и развитие иммиграционного контроля; содействие сокращению и стабилизации эмиграционных процессов; обеспечение и регулирование внутренней и внешней трудовой миграции [3]. В «Программе демографического развития Республики Казахстан на 2001-2005 г.г.» (утверждена Правительством РК от 30 октября 2001 г.) обозначены следующие задачи: «сокращение отрицательного сальдо миграции за счет активизации иммиграции путем создания нормальных жизненных условий для иммигрантов, особенно для оралманов и возвращающихся реэмигрантов». В данном документе утверждается, что реализацию регулирования миграционных процессов предполагается осуществить при

помощи следующих мер: 1. Ежегодного увеличения квоты иммиграции; 2. Создания благоприятных условий для приема и обустройства оралманов, их быстрой интеграции в социальную сферу; 3. Поддержки и развития конструктивных взаимоотношений с казахской диаспорой за рубежом; 4. Создания условий для добровольной миграции лиц, проживающих в депрессивных районах в другие, более благополучные регионы; 5. Обеспечения поддержки в решении социальных вопросов реэмигрантов; 6. Изучения эмиграционного настроения населения [4].

Если классифицировать проблемы, стоящие перед оралманами, по ответам самих репатриантов, то получается следующая картина: трудоустройство на работу (66,8%), покупка жилья (54,8%), получение казахстанского гражданства (29,8%), незнание русского языка (25,5%), адаптация к местным обычаям, традициям и культуре (18,8%), адаптация к климатическим условиям (11,5%). Отсюда мы видим, что в целом опрошенные жители области понимают, что основные проблемы репатриантов связаны с жильем, трудоустройством на работу, с получением гражданства. Однако, они недооценивают, что все-таки основная проблема репатриантов – это работа. Обращает на себя внимание тот факт, что среди репатриантов большой процент тех, кто сталкивается с проблемами адаптации к местным условиям.

Сталкиваются репатрианты с языковой проблемой. Эти трудности связаны не только с незнанием русского языка некоторой частью репатриантов (русский язык в Казахстане имеет статус языка межнационального общения и распространен наряду с казахским языком). Сложности оралманы испытывают и с казахским языком. В их лексиконе присутствуют слова, заимствованные из языков тех национальностей, с которыми рядом они проживали. Выходцам из Китая, Саудовской Аравии, Ирана (где казахи используют арабскую вязь), Монголии, а также Турции, Узбекистана (распространена латиница) не привычна кириллица.

Из результатов социологического исследования следует, что жители понимают, что наиболее острой проблемой у оралманов – это решение жилищного вопроса. Опрос показал, что у респондентов нет единого мнения по поводу разрешения данного вопроса. Так, 36,3% респондентов считают, что нужно дать возможность покупать жилье по ипотечному кредитованию, 36,0% – выдавать бесплатно землю оралманам и строить дома по методу асара (это старый казахский обычай, когда родственники, друзья, соседи собираются вместе в назначенный день и помогают строить дом), 32,3% – выдавать ссуду для строительства жилья и 29,5% – ответили, что оралманы должны самостоятельно решать жилищную проблему. В свою очередь репатриантам было предложено ответить на вопрос «Как бы Вы предложили решить жилищную проблему оралманов?». 59,0% ответили, что следует выдавать безвозвратную ссуду для строительства жилья; 54,0% – выдавать бесплатно землю оралманам и строить дома по методу асара; 14,3% – дать возможность покупать жилье по ипотечному кредитованию и 17,0% ответили, что оралманы самостоятельно должны решать жилищный вопрос. В

вопросе, выясняющем возможные пути решения жилищного вопроса, наблюдаются расхождения во мнениях репатриантов и коренных жителей. Можно отметить, что вариант «выдавать бесплатно землю и строить дома по методу асара» у обеих групп находится на одной позиции. Нужно заметить, что согласно данному опросу 40,3% – репатриантов купили жилье сами, 36,0% – получили от государства, 15,3% – арендуют жилье и 5,8% – проживают в общежитии. Что касается того, как представляют ораалманов местное население, то в целом у респондентов нет четкого представления о них. Так, считают, что ораалманы живут компактно, обособленно, не общаются с местным населением 38,0% (18,0% ответили «да», 20,0% – «скорее да, чем нет»), почти такой же процент респондентов утверждают обратное – 36,6% (15,3% ответили «скорее нет, чем да», 21,3% – «нет»). И 20,5% – затруднились дать ответ.

Из всего вышеизложенного следует, что отношение местного населения к ораалманам и к их проблемам можно назвать неоднозначным. Существующие расхождения во мнениях объясняются тем фактом, что процесс репатриации – достаточно новое явление в жизни общества. Социологическое исследование показало, что большинство участников исследования из числа ораалманов приехало из Узбекистана – 54%, остальные из Ирана – 27,8%, из Таджикистана – 10%, из Афганистана – 4%, из Турции – 1,3%, из Пакистана – 0,8%, из Монголии – 0,5%, из России и Китая – по 0,3% соответственно, из других стран – 1,3%. Что же касается сферы их деятельности, то 25,5% – это безработные и 21,8% – работающие в сфере торговли. Ответили, что занимаются ведением домашнего хозяйства – 12,8%, работают в сфере транспорта – 8,0%, в сельском хозяйстве – 7,3%, в образовании – 6,8%, в строительстве – 6,3%, в сфере услуг – 1,6%, в других сферах – 3,3%, являются пенсионерами – 4,3% и студентами – 2,3%.

Среди опрошенных 37,5% имеют среднее образование, 18,8% – среднее специальное, 16,0% – высшее, 14,8% – не имеют никакого образования и 11,3% – неполное среднее. Наибольшее количество ораалманов с высшим образованием составляют выходцы из Узбекистана (23%). Что касается репатриантов из Ирана, то большинство из них или вообще не имеют образования (40%) или только среднее (35%). Репатрианты из Афганистана указали, что имеют среднее специальное образование (31%) и вообще никогда не учились (31%). Необходимо отметить, что 38,5% респондентов живут в Казахстане более 5 лет, 27,5% – от 3 до 5 лет, 26,3% – от 1 года до 3 лет, 7,8% – менее года. При этом ответы на вопрос «Как Вы считаете, в какой мере Вам удалось приспособиться к новым условиям?» ответы распределились следующим образом: 54,5% – вполне приспособились, 32,8% – отчасти приспособились, 6,5% – не приспособились и 6,3% затруднились дать ответ. Анализ полученных данных показал, что семьи ораалманов большие по численности. Так, 19,5% ответили, что семья состоит из 7 человек, 18,3% – из 5 человек, 17,3% – 6 человек, 16,5% – 4 человека. Есть семьи, состоящие из 11 человек (1,3%), 12 человек (0,8%), 15 человек (0,3%), 17 человек (0,5%) и 28 человек (0,3%). У 25,3% в семье 3 детей, у 23,8% в семье 4 детей, 17,5% – 2

детей и 10,8% – 5 детей.

По семейному положению: 86,3% – состоят в браке, 13% – не состоят в браке, 0,8% – разведенных, вдовцов (вдов). Что же касается брачного статуса мужчин, то 53,5% опрошенных женаты (из них 51,5% имеют 1 жену, 1,8% – 2 жен и 0,3% – 3 жены) и 46,5% – не женатых. Здесь следует отметить, что на наличие 2 и 3 жен указали выходцы из Ирана. Почти каждый второй респондент (41,5%) ответил, что в стране, откуда они прибыли они жили хуже, чем здесь. 39,3% указали, что они жили так же, как здесь.

43,0% респондентов отметили, что традиции, поведение людей в местности, где они сейчас живут сильно отличаются от традиций, которые были приняты на прежнем месте их проживания, 25,3% – отличаются незначительно и 31,8% ответили, что не отличаются. При этом следует отметить, что 36,0% респондентов отметили, что эти различия им нравятся, 15,5% – они безразличны, 7,0% – удивляют и только 5,3% ответили, что раздражаются от несходства в традициях. В целом, можно сказать, что особых затруднений в общении с местным населением оралманы не испытывают. 74,8% – ответили, что таковых трудностей нет, 15,0% – что есть небольшие затруднения в общении и 4,8% указали на то, что испытывают значительные затруднения в общении. На вопрос «Какую помощь Вы хотели бы получить от государства?» 53,8% опрошенных респондентов ответили – работу, 46,3% – жилье, 25,3% – земельный участок, 17,0% – ссуду для строительства жилья, 17,0% – скот для занятия сельским хозяйством и 6,8% – никакую. В целом, процесс адаптации репатриантов идет по-разному. Это зависит как от того, откуда прибыли репатрианты, так и от нового места жительства. Наиболее быстро адаптируются репатрианты из республик бывшего Советского Союза, у которых нет существенных различий ни в языке, ни в культуре, ни в менталитете с местным населением. Наибольшие трудности испытывают репатрианты из стран дальнего зарубежья. И именно на них в первую очередь должны быть направлены мероприятия по интеграции оралманов в казахстанское общество.

В заключении следует отметить, что процесс адаптации и интеграции репатриантов – это достаточно продолжительный по времени и сложный в социально-психологическом плане процесс. Несмотря на усилия со стороны государственных структур, неправительственных организаций, Международной Организации по Миграции (МОМ), процесс адаптации оралманов на новом месте жительства во многом зависит от самих репатриантов, от их заинтересованности в скорейшей интеграции в казахстанское общество.

Литература:

1. Источник: Агентство по миграции и демографии. От 01.04.2004. Данные взяты с сайта Международной Организации по Миграции. www.iom.kz
2. Казахстанская правда. 6.08.2011 г., № 247-249 с. 3-4
3. Сборник материалов по народонаселению. Агентство по

стратегическому планированию РК, Агентство РК по миграции и демографии, Фонд народонаселения ООН (ЮНФПА), Астана, 2000, с. 15

4. Казахстанская правда. 8 ноября. 2001 г., с. 4

Алоян Рустам Темурі

*аспірант кафедри адміністративного, фінансового та осподарського права
Академії праці, соціальних відносин і туризму*

Науковий керівник:

*к.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики АПСВТ*

Тітов Микола Микитович

ТЕРОРИЗМ, ЯК ЗАГРОЗА БЕЗПЕЦІ ТУРИЗМУ

В умовах розвитку нашої країни, як держави з ринковими економічними відносинами, зростає роль і значення галузі туризму, яка може виступати локомотивом розвитку економіки. В останні 20 років середньорічні темпи росту прибуттів іноземних туристів у світі становили 5,1%, валютних надходжень – 14% [1,с.5].

Туризм є, безумовно, надзвичайно ризикованою сферою людської діяльності: неможливо уявити собі сферу, якій були б притаманні водночас стільки різних ризиків – економічний, політичний, екологічний, виробничо-технологічний, інформаційний, терористичний тощо, що становлять загрозу як працівникам туристичних підприємств, які надають послуги, так і їхнім клієнтам. Останні надзвичайні події на території нашої країни, Єгипту й інших країн світу, пов'язані із загибеллю великої кількості туристів, свідчать про необхідність захисту життєво важливих інтересів людини і громадянина під час отримання туристичних послуг, а також своєчасного виявлення, запобігання і нейтралізації реальних та потенційних загроз національним інтересам у галузі туризму.

Туристична діяльність здійснюється у відповідності до принципів, які визначають туризм як специфічне соціально-економічне явище. Одним з таких принципів, зокрема, є принцип захищеності, відповідно до якого у ході здійснення туристичної діяльності мають забезпечуватися основні права та свободи, матеріальні та духовні інтереси людини та громадянина, включно з охороною життя і здоров'я, майна та гідності, гуманних людських відносин тощо. У цьому контексті, найнебезпечнішим фактором, який загрожує безпеці туризму безумовно є тероризм.

Відповідно до Конституції України людина, її права та свободи є вищою цінністю. Визнання, дотримання та захист прав і свобод людини та громадянина – обов'язок держави [2]. Високий рівень захисту прав і свобод людини та громадянина, розвинуті ринкові відносини є тими факторами, які зменшують можливість виникнення у країні такого явища, як тероризм. Терористична загроза існує, насамперед, для тих країн, в котрих панує

диктатура, а також там, де є політичний режим, який балансує на межі політичної свободи і автократії. Часом права громадянина охоплюють сферу відносин індивіда з державою (сферу публічних інтересів), у якій він розраховує не лише на захист своїх прав від незаконного втручання, а й на активне сприяння держави в їх реалізації [3,с.35].

Проблема тероризму в умовах глобальної нестабільності, а також кризових явищ в економічному, політичному і культурному середовищі є вкрай актуальним в умовах сьогодення. Особливу небезпеку тероризм представляє для галузі туризму, він здійснює руйнівний вплив на туризм. У багатьох випадках лише один терористичний акт, здійснений проти туристів чи туристичної інфраструктури, призводить до обвалу туристичного ринку країни.

Ймовірність терактів, які можуть загрожувати галузі туризму підвищується тим, що в останні часи різноманітні терористичні угруповування взяли під свій контроль величезні території цілих країн. Зокрема, така терористична організація як Ісламська держава, визнана багатьма країнами і міжнародними організаціями як терористична структура ісламських фундаменталістів, контролює територію, яка втричі більша ніж територія Вірменії. Також у підпорядкуванні цієї організації перебуває ціле військо бойовиків численністю до 200 тисяч чоловік.

Для формування і просування бренд-меседжу: Україна – країна, приваблива для туризму необхідно здійснити цілий комплекс заходів для забезпечення туристичної інфраструктури, зокрема і від такого явища, як тероризм.

З метою формування і просування зазначеного бренд-меседжу доцільно здійснювати активну інформаційну діяльність на державному, регіональному і місцевому рівні. У країні повинні бути створені такі умови, за яких виникнення терористичних організацій є неможливим. Терористичні організації можуть існувати тільки на тих територіях, де вони користуються довірою значної кількості людей. Тому необхідним запобіжним засобом від тероризму є правова політика, яка враховує регіональні та місцеві особливості.

Література:

1. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму: науково-навчальне видання – К.: КУТЕП, 2008. – 825с.
2. Конституція України. – К., 1996. – Ст.3.
3. Общая теория прав человека под. ред. Е.А.Лукашева. – М.: Норма, 1996. – 488с.

Андрусів Валерій Григорович

*к.ю.н., доцент кафедри державного управління і права
Київського національного університету культури і мистецтв*

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Україна на конституційному рівні закріпила право кожного на правову допомогу, окрім цього, в передбачених законом випадках, така допомога повинна надаватися безоплатно (ч. 1 ст. 59 Конституції України).

Цією самою статтею Конституції закріплене положення про те, що для надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах та забезпечення права на захист від обвинувачення в Україні діє адвокатура.

Шляхом аналізу законодавства України можна зробити висновок про те, що саме адвокатура України є універсальним недержавним самоврядним інститутом, що забезпечує надання будь-яких видів правової допомоги на професійній основі.

П. 2 ч. 1 ст. 1 чинного Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає поняття адвокатської діяльності як незалежну професійну діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту, а ч. 1 ст. 19 містить перелік видів адвокатської діяльності. Така конструкція цих правових норм дає змогу дійти висновку про фактичне ототожнення законодавцем понять «види адвокатської діяльності» та «види правової допомоги», із цього випливає, що будь-який з перерахованих у ч. 1 ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» видів адвокатської діяльності є різновидом правової допомоги, що надається адвокатурою України, як об'єднанням всіх адвокатів України, які мають право здійснювати адвокатську діяльність, у зв'язку з цим пропонується назву ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» сформулювати наступним чином: «Види правової допомоги, що надаються адвокатурою України», замість «Види адвокатської діяльності», а назву розділу III згаданого закону – «Види правової допомоги, що надаються адвокатурою України. Права та обов'язки адвоката. Гарантії адвокатської діяльності».

Аналіз чинного законодавства про адвокатуру та Закону України «Про безоплатну правову допомогу», рішень Конституційного Суду України, що стосуються розглядуваних питань, дають змогу визначити поняття правової допомоги як діяльність, спрямовану на реалізацію та захист прав, свобод та законних інтересів заінтересованих суб'єктів, яка здійснюється уповноваженими на це органами або особами на підставах, в порядку та у видах, незаборонених Конституцією та законами України. А право на правову допомогу – як реальну, забезпечувану, гарантовану та охоронювану державою можливість всіх заінтересованих у цьому суб'єктів скористатися такою діяльністю.

Аналіз вищезазначених джерел дає змогу дійти висновку про те, що види правової допомоги, які надаються, зокрема, адвокатурою України, можна умовно розділити на такі групи:

1. консультативні та пов'язані з ними (надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру тощо);

2. представницько-захисні та пов'язані з ними (пов'язані з представництвом чи захистом інтересів зацікавлених в такій допомозі суб'єктів, наприклад представництво інтересів потерпілого під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні; захист прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого тощо).

Відповідно до ч. 1 ст. 25 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», порядок та умови залучення адвокатів до надання безоплатної правової допомоги встановлюються законом. Слід зазначити, що термін «безоплатна правова допомога» є не зовсім коректним, з огляду на те, що така допомога безоплатна виключно для клієнта, який нею користується, особи ж, які надають її – отримують за це плату від держави або недержавних інституцій.

Спеціальним законом, який визначає зміст права на безоплатну правову допомогу, порядок реалізації цього права, підстави та порядок надання безоплатної правової допомоги, державні гарантії щодо надання безоплатної правової допомоги, є Закон України «Про безоплатну правову допомогу», відповідно до якого, безоплатна правова допомога це правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел (п. 1 ч. 1 ст. 1).

Аналіз Закону України «Про безоплатну правову допомогу» дозволяє зробити висновок про те, що така допомога поділяється на два види: 1) безоплатна первинна правова допомога – вид державної гарантії, що полягає в інформуванні особи про її права і свободи, порядок їх реалізації, відновлення у випадку їх порушення та порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб; 2) безоплатна вторинна правова допомога – вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя.

Безоплатна первинна правова допомога включає такі види правових послуг: 1) надання правової інформації; 2) надання консультацій і роз'яснень з правових питань; 3) складення заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру); 4) надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації (ч. 2 ст. 7 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»)

Вторинна безоплатна правова допомога складається з таких видів правових послуг: 1) захист; 2) здійснення представництва інтересів осіб, що

мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; 3) складення документів процесуального характеру (ч. 2 ст. 13 Закону України «Про безоплатну правову допомогу»).

Слід зазначити, що визнання та гарантування державою права заінтересованих суб'єктів на отримання правової допомоги, в тому числі і безоплатно, свідчить про демократизм національної правової системи України.

Антоненко Яна Юріївна

студентка 1-го курсу

Факультету №2 НАВС

Раєцька Людмила Василівна

к.ю.н., доцент, професор кафедри

кримінально-правових дисциплін НАВС

АНТИКОРУПЦІЙНІ СТАНДАРТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

В Україні останнім часом корупція набула великих масштабів, вона стала системним явищем яке охоплює усі сфери суспільного життя і саме через це потребує застосування вагомих за масштабом засобів протидії. Корупція досягла вражаючого розміру в сфері кримінального судочинства. Якщо розглянути данні комплексного соціально-правового дослідження корупційних ризиків у базових судових провадженнях: кримінальному, цивільному, господарському та адміністративному процесах, 40% опитаних осіб стикалися з пропозицією неправомірної вигоди, і майже 50% потрапляли в ситуації вимоги неправомірної вигоди з боку правоохоронних і судових органів [1, с. 25 – 26].

Відповідно до даних соціологічного опитування Фонду «Демократичні ініціативи» у 2009 році 83% громадян визначає корупцію, як звичайне явище. У випадку вимагання неправомірної вигоди :

- 6% осіб звернеться зі скаргою до керівництва певного органу;
- 5% звернеться до правоохоронних органів;
- 3% до суду;
- 2% до вищих інстанцій;
- 51% розглядає корупцію як ринковий механізм, з метою

прискорення розв'язання проблемних питань, вважаючи свою поведінку виправданою.

Тож, можна зробити висновок що населення фактично не готове протидіяти явищу корупції [2].

У сфері кримінального судочинства корупція набула особливої небезпеки, через те що в цій сфері державної діяльності найбільше

застосовується кримінально-процесуальний примус, що по більшій мірі обмежує конституційні права, свободи і законні інтереси людини, саме тому дуже актуальною є проблема запровадження антикорупційних стандартів у кримінальному судочинстві, які б зводили до мінімуму корупційні прояви.

Застосування терміну « антикорупційні стандарти» може викликати певні протиріччя, цей термін вже досить тривалий час застосовується в законодавстві Російської Федерації, вперше цей термін було використано в Модельному законі «Основы законодательства об антикоррупционной политике», який прийнято на XXII пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав – учасниць СНД (постанова від 15 листопада 20003 року) [3, с. 525-260]. Відповідно до цього документу антикорупційні стандарти – це єдині для відокремленої сфери правового регулювання гарантії, обмеження чи заборони, що забезпечують попередження або зменшення впливу корупції на функціонування даної сфери.

Треба звернути увагу, що в Законі України « Про запобігання корупції» від 14.10.2014 №1700-VII не зазначена вище згадана термінологія, на мій погляд причини корупційних правопорушень в першу чергу полягають в недосконалоості чинного законодавства колізійності, неврегульованості, відсутності чіткої регламентації повноважень правозастосовного органу.

За визначенням А.А. Тарасова, система антикорупційних стандартів у кримінальному судочинстві являє собою систему процедурних механізмів контролю за свободою владного розсуду на всіх етапах руху кримінальної справи. В кримінальному процесі такими механізмами є судовий і відомчий контроль, прокурорський нагляд, контрольні судові стадії/ змагальність, що дозволяє відстоювати правовий інтерес, гласність правосуддя, участь в ньому непрофесійного елемента тощо. Однак механізми такого роду здатні ефективно працювати лише тоді, коли у їх нормативно-правовій основі втілюється універсальне правило, що відоме загальній теорії права: у ланцюгу пов'язаних між собою юридично значущих дій має забезпечуватися взаємодія різноспрямованих правових інтересів. Кожний із таких інтересів має отримати адекватний нормативно-правовий вираз і процедурне забезпечення [5, с.15].

При визначенні терміну «антикорупційні стандарти» слід звернути увагу на його етимологічне значення поняття стандарт, в сучасній літературній мові він розуміється як « норма, зразок, мірило; прийнятий тип виборів який відповідає певним вимогам» [6, с. 828].

У зв'язку з цим цілком аргументованим є запровадження Законом України « Про запобігання корупції» антикорупційних експертиз проєктів нормативно правових актів, що проводиться для виявлення в них норм що можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень, в ст. 15 цього Закону вказано перелік нормативно-правових актів що підлягають перевірці.

Тож, можна зробити висновок, антикорупційними стандартами у сфері кримінального судочинства є система вимог до законодавства (кримінально процесуального), відповідність яким зумовлює його здатність бути ефективним механізмом протидії в сфері корупції.

Наявність в кримінально-процесуальному законодавстві антикорупційних механізмів, забезпечить об'єктивну можливість вирішення завдань кримінального судочинства, навіть якщо його застосовують не добросовісні правозастосовники.

До системи антикорупційних стандартів кримінального судочинства доцільно включити такі елементи:

1) соціально-правова адекватність та техніко-юридична досконалість нормативних основ забезпечення якості кримінально-процесуальних рішень;

2) алгоритмізація кримінально-процесуальної діяльності, що забезпечує її прозорість, правову визначеність для учасників кримінально-процесуальних відносин та передбачуваність її результатів;

3) встановлення механізму оскарження рішень, дій та бездіяльності органів та суб'єктів, які здійснюють кримінальне провадження;

4) відомчий та судовий контроль за дотриманням вимог закону при здійсненні кримінального провадження;

5) чіткий розподіл повноважень суб'єктів;

6) запровадження різних форм суспільного контролю за якістю кримінального судочинства, дотриманням прав і свобод людини у цій сфері, прийняттям рішень, що відповідають передбаченим законом вимогам;

7) надання нормативного характеру моральним цінностям, що сприятиме активізації формування нового типу правосвідомості суб'єктів, які здійснюють кримінальне судочинство.

Кожен елемент системи антикорупційних стандартів у кримінально-процесуальному законодавстві являє собою окремий напрямок дослідження комплексної проблеми запобігання та протидії корупції у сфері кримінального судочинства.

Література:

1. Корупційні ризики в кримінальному процесі та судовій системі / [М.В. Буроменський, О.В. Сердюк, І.М. Осика та ін.]; Харківський інститут прикладних гуманітарних досліджень, МАКонсалтинг. – К. Москаленко О.М. ФОП, 2009. – 220 с.

2. Корупція в Україні – 2009: результати соціологічного та аналітичного дослідження корупційних ризиків в публічній адміністрації [електронний ресурс]./ Фонд «Демократичні ініціативи». – 2010. – Режим доступу: <http://dif.org.ua/pres/hjk>

3. Информационный бюллетень. Межпарламентская Ассамблея государств – участников СНГ. – 2004. – № 33. – С. 235-260.

4. Корупційні ризики в кримінальному процесі та судовій системі.

5. Тарасов А.А. Антикоррупционные стандарты в уголовном судопроизводстве : от законодательной идеи в к процедурному вопло- щению / / Уголовное судопроизводство. – №1. – 2010. – С. 13-20.

6. Сучасний тлумачний словник української мови: 100 000 слів / за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В.В. Дубічинського. – Х.: ВД «Школа», 2009. – 1008 с. 7. Корупційні ризики в кримінальному процесі та судовій системі.

Бапанова Тогжан Талгаткызы

*маг.ю.н., преподаватель кафедры гражданско-правовых дисциплин
Казахской Академии труда и социальных отношений.*

ПОГАШЕНИЕ СУДИМОСТИ: ВОПРОСЫ КОНКУРЕНЦИИ НОРМ

Судимость – это правовое состояние лица, вытекающее из факта его осуждения за преступление к какому-либо наказанию и связанное с определенными правоограничениями [1, с.278]. Факт судимости влияет на степень общественной опасности лица, деяния, им совершенного. Судимость учитывается при определении неоднократности, рецидиве преступлений и при назначении наказания.

Следует отнести к достоинствам Уголовного кодекса Республики Казахстан (далее УК РК) то, что ч. 9 ст. 79 «Судимость» содержит указание об аннулировании всех правовых последствий, связанных с судимостью, после ее погашения или снятия за исключением ограничений, установленных назначенным пожизненно дополнительным видом наказания. Это означает, что лицо считается несудимым и имеющим такие же права, как и остальные граждане.

В соответствии со ст. 79 УК РК лицо считается судимым со дня вступления обвинительного приговора суда в законную силу до момента погашения или снятия судимости, и определяет общие правила ее погашения и снятия. Согласно этим правилам сроки погашения судимости зависят от вида наказания, к которому лицо было осуждено, а при осуждении к лишению свободы – еще и от категории преступления (ч. 3 ст. 79 УК РК). При решении вопроса о погашении судимости одновременно могут претендовать на применение две и более уголовно-правовые нормы. Некоторые столкновения таких норм разрешены коллизионными нормами, другие – могут быть преодолены в соответствии с общими коллизионными принципами и правилами.

Коллизионная норма, предусмотренная ч. 4 ст. 79 УК РК, разрешает конкуренцию норм о погашении судимости, предусмотренной ч. 3 ст. 79 УК РК, и погашении судимости лица, досрочно освобожденного от отбывания наказания (ч. 4 ст. 79 УК РК), в пользу последней специальной нормы. Норма о погашении судимости по истечении 3, 6 или 8 лет после отбытия наказания, предусмотренном ч. 3 ст. 79 УК РК является общей, поскольку в принципе охватывает любые случаи погашения судимости как при полном отбывании наказания, так и частичном.

Установленная ч. 7 ст. 79 УК РК, коллизионная норма приоритетной в столкновении норм о погашении судимости и ее снятии называет норму о снятии судимости. Эта конкуренция норм в отличие от предыдущей конкуренции общей и специальной норм разрешается согласно правилам конкуренции общей и исключительной норм. Общая норма о погашении судимости предусматривает правила автоматического аннулирования судимости по истечении конкретных сроков, определенных

законом. Исключительная норма о снятии судимости предполагает возможность признания судом лица при его безупречном поведении после отбытия наказания как не имеющего судимости до истечения срока погашения судимости. В результате неоднократного применения норм предпочтительнее, очевидно, исключительная норма о досрочном снятии судом судимости лица при наличии к тому оснований.

Досрочное снятие судимости, о котором идет речь в ч. 7 ст. 79 УК РК, может иметь место лишь при установлении судом безупречного поведения лица после отбытия наказания. Конкуренция норм, предусмотренных ч. 7 ст. 79 и п. «1» ч. 3 ст. 79 УК РК, невозможна. В части 7 указанной статьи говорится о возможности снятия судимости после отбытия наказания, при условном осуждении наказание не отбывается. Однако досрочное снятие судимости с условно осужденного возможно согласно ч. 1 ст. 64 УК РК, которая гласит, что, если до истечения срока пробационного контроля условно осужденный своим поведением доказал исправление, суд может постановить об отмене условного осуждения и о снятии с осужденного судимости по истечении не менее половины установленного срока. Таким образом, в ч. 7 ст. 79 УК РК установлены общие правила досрочного снятия судимости, а в ч. 1 ст. 64 УК РК – правило применительно к условному осуждению. Поэтому нормы ч. 7 ст. 79 и ч. 1 ст. 64 УК РК находятся в конкуренции общей и специальной.

Рассмотрим столкновение норм о досрочном снятии судимости, предусмотренной ч. 7 ст. 79 УК РК, имеющей сферой своего действия любых осужденных, безупречно ведущих себя после отбытия наказания, и досрочном снятии судимости на основании акта об амнистии, закрепленной ч. 2 ст. 78 УК РК, или акта о помиловании, установленной ч. 4 ст. 78 УК РК. Данное столкновение норм, представляется, следует решать по коллизионным правилам конкуренции общей и специальной норм. Нормы о снятии судимости на основании акта об амнистии или помиловании касаются более узкого круга лиц по сравнению с нормой, установленной ч. 7 ст. 79 УК РК, поэтому как специальные и должны применяться при решении вопроса о досрочном снятии судимости.

Давность исполнения обвинительного приговора начинает течь с момента вступления приговора в законную силу и течет до начала исполнения приговора. Когда обвинительный приговор после вступления в силу по разным причинам не исполняется, определение давностных сроков не представляет сложности: они указаны в ч. 1 ст. 77 УК РК.

Как определить давностный срок, когда осужденный отбыл часть наказания, и в силу, например, землетрясения, исполнение приговора в отношении него прекратилось, осужденный прибыл домой, не скрывается, но наказание к нему не применяется. Давностный срок в такой ситуации, видимо, начинает течь с момента, когда приговор перестал исполняться, а не с момента вступления его в законную силу. Нельзя в давностный срок включать время реального отбывания (исполнения) наказания. Такое же мнение было высказано

Н.Д. Дурмановым [2, с.38], В.Е. Смольниковым [3, с. 98-101], Ю.М. Ткачевским [4, с.91-92].

Как при таких условиях исчисляется срок погашения судимости? Считать ли лицо по истечении давности освобожденным от наказания и несудимым согласно ч. 2 ст. 79 УК РК? Или считать, что лицо досрочно освобождается от оставшейся части наказания, и судимость погашается в соответствии с ч. 4 ст. 79 УК РК? Очевидно, освобождение лица от отбывания оставшейся части наказания в связи с истечением давности, свидетельствуя о невозможности обращения оставшейся неотбытой части наказания к исполнению, нельзя отнести к видам освобождения от наказания лица, считающегося несудимым на основании ч. 2 ст. 79 УК РК. Эта часть статьи распространяет свое действие только на те виды освобождения от наказания, когда лицо вообще не отбывало назначенное судом наказание. В примере же с давностью лицо определенную часть наказания отбыло, и его освобождение касается только оставшейся части наказания. Поэтому, очевидно, в таком случае фактически идет речь о разновидности досрочного освобождения от наказания. Погашение же судимости при таком освобождении решается в соответствии с правилом ч. 4 ст. 79 УК РК. Когда срок погашения судимости «укладывается» в давностные сроки или превышает их, то исчисление первого следует осуществлять согласно ч. 4 ст. 79 УК РК. Например, за нарушение авторских и смежных прав (ст. 198 УК РК) осужденному назначили 2 года лишения свободы. По отбытии 1 года исполнение наказания прекратилось в связи со стихийным бедствием. Давностный срок начал свое течение с момента прекращения отбывания наказания, а поскольку нарушение авторских прав является преступлением небольшой тяжести, то этот срок должен истечь через 2 года. Срок погашения судимости за преступление небольшой тяжести при осуждении к лишению свободы составляет 3 года. Одновременно со сроком давности течет и срок погашения судимости, по истечении давности исполнения обвинительного приговора еще в продолжение 1 года лицо, освобожденное от наказания, будет считаться судимым.

Следует отметить, что сравнение давностных сроков со сроками погашения судимости говорит о большей продолжительности первых. Поэтому вполне возможны ситуации, когда при частичном исполнении приговора срок погашения судимости, предусмотренный ч. 4 ст. 79 УК РК, окажется меньше давности исполнения обвинительного приговора.

На основании изложенного, можно сделать вывод, что правильное решение конкуренции норм о погашении и снятии судимости имеет большое значение в вопросе соблюдения прав и свобод человека, поскольку с окончанием срока погашения судимости и ее снятием аннулируются негативные правовые последствия, связанные с судимостью.

Література:

1. Уголовное право Республики Казахстан. Общая часть. / Отв. ред. И.И. Рогов, Г.И. Баймурзин. – Алматы: Жети жаргы, 2003. – 304 с.

2. Дурманов Н.Д. Освобождение от наказания по советскому праву. – М., Госюриздат, 1957. – 80 с.
3. Смольников В.Е. Давность в уголовном праве. – М., Юрид. лит., 1973. – 144 с.
4. Ткачевский Ю.М. Давность в советском уголовном праве. М., МГУ, 1978. – 128 с.

Валова Анна Вікторівна

студентка 4 курсу

факультет №2 НАВС

Раєцька Людмила Василівна

к.ю.н., доцент, професор кафедри

кримінально-правових дисциплін НАВС

КОРУПЦІЯ ЯК СУТТЄВА ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Корупція як негативне соціально-правове явище впливає на всі верстви українського суспільства, деморалізує громадян та знищує їх довіру до держави. Запровадження нової політичної й економічної системи, стрімкий розвиток ринкових відносин, що обумовили проблеми безробіття й зайнятості, поява правового нігілізму у громадянському суспільстві зумовлює створення механізму попередження та протидії корупції в національній безпеці.

Аналізуючи зміст чинного антикорупційного законодавства, указів Президента України, законів та положень у сфері забезпечення національної безпеки слід зауважити, що корупція так як організована злочинність віднесені до реальних і потенційних загроз національним інтересам поряд з такими сферами, як: забезпечення право охоронної та прикордонної діяльності, оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства [1].

На підтвердження тези, за якою корупція є найбільшою загрозою для національної безпеки, були проведені дослідження Центру Разумкова, за якими корупційний фактор лідирує у списку внутрішніх загроз, а також посідає одне з перших місць серед зовнішніх. Згідно з результатами дослідження, 30% українців вважають внутрішні загрози більш небезпечними для незалежності, суверенітету і територіальної цілісності України, ніж зовнішні. Як стверджує А.Биченко: «За шкалою від 0 до 10 балів серед різних внутрішніх і зовнішніх загроз найбільший середній бал отримала корупція – 8,54. Причому серед зовнішніх вона отримала 7,67 балів» [2].

Як вважає Керівник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю Гребенюк, в сучасній Україні відсутня системна робота по боротьбі з корупцією – переважає, виключно, репресивна

робота. Це боротьба з корупціонерами, а не з корупцією як явищем. На думку експерта, сьогодні особливо гостро постає проблема недоліків українського законодавства. Звинувачують у корупційних діяннях переважно тих, хто бере. Ті ж хто дає, залишаються поза законодавчою увагою.

Однак, у вітчизняній політико-правовій сфері відсутня ефективна концепція національних інтересів, на основі якої мають чітко встановлюватись загрози й методи забезпечення національної безпеки, а головним орієнтиром є лише загальні «пріоритети національних інтересів» [4,с.16].

Антикорупційна політика в сфері національної безпеки в Україні потребує докорінних та радикальних змін в організації протидії корупції. Тому в рамках впровадження Стратегічного бачення розвитку України «Стратегія сталого розвитку України на період до 2020 року» створено нову правоохоронну модель боротьби з корупцією у вигляді Національного антикорупційного бюро, а також прийнято низку законів, що створюють базу для запобігання та ефективної боротьби з корупцією.

Нині корупційні прояви в державі завдають значної шкоди всій системі державного механізму, зумовлюючи виникнення антидемократичних наслідків:

1. падіння авторитету органів державної влади та місцевого самоврядування;
2. зниження рівня правової культури та виникнення правового нігілізму;
3. дискредитація закону як універсального регулятора суспільних відносин і перетворення його в засіб задоволення приватних і корпоративних інтересів [3].

Тож, Україна перебуває на шляху радикальних змін у сфері антикорупційної політики та потребує створення сучасної й ефективної системи забезпечення національної безпеки. Саме для вирішення цього завдання і розроблено проект нової редакції Стратегії національної безпеки України, яка потребує актуалізації. Труднощі розбудови демократичної держави полягають не лише у відсутності належної законодавчої бази, але й викликаються існуючим правовим нігілізмом.

Таким чином, вдосконалення боротьби з корупцією треба пов'язувати з комплексним здійсненням правових, політичних, організаційних, технічних та фінансових заходів, які забезпечують розвиток необхідних механізмів, реалізація яких дасть змогу створити серйозні передумови для корінної зміни ситуації у сфері протидії масштабним проявам корупції.

Література:

1. Про основи національної безпеки України :Закон України від 19 червня 2003 р. № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39 зі змінами від 07.08.2015.

2. Биченко Андрій. Опитування [Електронний ресурс]. / Биченко Андрій // Радіо Свобода. – 2. – Режим доступу до ресурсу: http://www.uceps.org/ukr/expert.php?news_id=5899.

3. Про Національну антикорупційну стратегію на 2011–2016 роки : Указ Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1001/2011

4. Хилько О. Л. Теоретичні засади визначення загроз національній безпеці України та шляхів її забезпечення : автореф. дис. канд. політ. наук: 23.00.01. / О. Л. Хилько. – К., 2009. – 16 с.

Вахненко Сергій Володимирович

студент 3 курсу

Факультет №2 НАВС

Раєцька Людмила Василівна

к.ю.н., доцент, професор кафедри

кримінально-правових дисциплін НАВС

ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ

Політична корупція є «проблемою номер один» для розвитку країни. Вона вже давно (приблизно з середини 1990-х років) набула визначального впливу на всі ключові процеси – економічні, політичні, соціальні, правові. Всі головні проблеми, що існують сьогодні в Україні, мають переважно корупційне походження.

Уже мало в кого викликає сумнів той факт, що політика в Україні формується і здійснюється, виходячи насамперед з особистих інтересів головних суб'єктів політичної діяльності глави держави, керівників вищих органів державної влади та політичних партій, депутатів, реальних «власників» політичних структур (партій, фракцій). Таким чином, уже у своїй основі вона містить корупційну складову, яка дедалі більше характеризує вітчизняну політику [1, ст. 67-69].

Масштабність, характер і вплив корупційних процесів на суспільне життя є свідченням того, що:

- корупція стала системним елементом державного управління, а нинішня т.зв. політична елітанеспроможна ефективно вирішувати актуальнісоціальні проблеми в інтересах суспільства;

- політична конструкція держави значним чином вибудувана і тримається на корупційних зв'язках і відносинах; політики та державні діячі у своїй повсякденній діяльності широко послуговуються засобами, які прямо чи опосередковано можна визнати корупційними [1, ст. 67-69].

Наша країна потрубує негайних зміни нинішніх носіїв політичної влади, або зміни чинних правил політичної діяльності, як бачимо жодна з необхідних ключових змін (у політиці, економіці, соціальній, правовій сферах тощо) не

відбувається, призвело до тривалої гострої політичної кризи, до різкого гальмування розвитку позитивних процесів у країні.

Політична корупція – це посадові зловживання суб'єктів, наділених політичною владою (політичних і державних діячів, публічних службовців вищого рівня), спрямовані на досягнення політичних цілей (утримання та зміцнення влади, розширення владних повноважень) та/або з метою збагачення.

Визначення політичної корупції має сенс лише з точки зору розуміння її як особливого соціально-політичного явища, з'ясування причин та умов, що сприяють її поширенню, а також вироблення загальносоціальних і спеціально кримінологічних заходів протидії та запобігання їй.

Водночас, таке визначення не є важливим з правової точки зору, а саме для встановлення юридичних підстав відповідальності політичних корупціонерів. Адже підстави юридичної відповідальності за корупцію є однаковими для усіх суб'єктів наявність в їх діях складу відповідного корупційного правопорушення (отримання хабара, перевищення влади, викрадення чужого майна з використанням службового становища, незаконне сприяння підприємницькій діяльності, протиправне втручання в діяльність інших посадових осіб чи органів, порушення присяги тощо), яке, залежно від характеру такого порушення, тягне за собою кримінальну, адміністративну, конституційно-правову, дисциплінарну чи цивільно-правову відповідальність [1, ст. 67-69].

Основні ознаки політичної корупції:

- солідарність політико-фінансових груп в незаконному використанні коштів держбюджету, укладання збиткових для держави угод, не вигідна для держави приватизація. Прийняття указів, законів, нормативних актів в інтересах певних груп інтересів, фінансово-промислових груп;
- завоювання та утримання влади і впливу як для правлячої верхівки, так і для так званої опозиції. В даному випадку корупція є стимулом;
- корупція як фактор загострення протистояння фінансово-промислових груп призводить до дестабілізації країни, викривляються пріоритети економічної діяльності та соціальної політики;
- державні рішення вмотивовані інтересами вузького кола осіб;
- недбале ставлення до довгострокових цілей;
- номенклатурні привілеї та пільговий доступ до громадських ресурсів;
- депутатська недоторканість та привілеї.

Живильним середовищем політичної корупції за умов демократії є:

- низький рівень політичної культури суспільства;
- надмірне й активне втручання держави в економіку й приватне життя громадян, що призводить до ослаблення ринкових регуляторних механізмів, підміні їх жорстким нормативним регулюванням держави;
- непрозорість системи державного управління та прийняття рішень на національному, регіональному й місцевому рівнях [3].

Ефективна протидія корупції загалом і політичній корупції зокрема можлива за умови системного підходу, поєднання профілактичних, правоохоронних і репресивних заходів. За багатьох складових (належного антикорупційного законодавства, повного та дієвого його застосування, пріоритету запобіжної діяльності тощо) успішна реалізація антикорупційної політики можлива винятково за наявності політичної волі керівництва держави. Саме політична воля визначає зміст, а отже ефективність інших чинників протидії корупції і, таким чином, ефективність протидії корупції загалом.

На думку фахівців, які досліджують проблеми корупції, ефективність боротьби з нею залежить від чотирьох головних складових: 1) наявності належної правової бази антикорупційного спрямування; 2) ефективного і повного її застосування; 3) розвитку системи громадського контролю та формування антикорупційної громадської свідомості; 4) організаційно-управлінського забезпечення антикорупційної діяльності [2, С.45-49]. На нашу думку, потрібно додати ще одну важливу складову – політичну волю для впровадження всіх попередніх складових.

Політична воля – це справжні наміри політичного керівництва країни реально протистояти корупції в усіх її проявах і на всіх рівнях державної влади. Вияв політичної волі зводиться до того, що за наявності законних підстав закон має застосовуватися до будь-якої особи, незалежно від займаної нею посади, політичних уподобань, наближеності до політичного керівництва держави та інших суб'єктивних обставин. Головна роль у формуванні та реалізації політичної волі, як правило, належить Главі держави, який зазвичай має найбільші повноваження щодо забезпечення національної безпеки, керівництва та координації діяльності правоохоронних структур.

Якщо ж говорити про основні засоби протидії політичній корупції на сучасному етапі розвитку країни, то вони зводяться насамперед до таких:

Перший – демократичні та чесні вибори, які забезпечують усвідомлене вільне волевиявлення та об'єктивне встановлення результатів голосування. Щоб не відбувалося фальсифікованих підрахунків голосів, а також щоб суспільство приділило час для розгляду кожного кандидата, незалежно чи це вибори президента, чи депутата у міську раду, ми повинні розуміти, що ця особа представлятиме наші інтереси в майбутньому і все залежатиме саме від нас.

Другий – реальне (справжнє) відокремлення політики від бізнесу. Ми вже звикли бачити депутатів, які потрапили до влади не заради представлення та захисту інтересів простих людей, а заради власних матеріальних амбіцій. Нам законодавець чітко трактує, що особи які працюють в державних установах їм забороняється займатися підприємницькою діяльністю, але напевно до наших політичних суб'єктів це немає жодного значення. Вони незаконно сприяють підприємницькій діяльності, хоча це заборонено законодавством.

Третій – утвердження незалежного, компетентного та неупередженого суду. В наш час судочинство здійснюється не за допомогою нормативних

актів, які чітко розмежовують права та обов'язки кожного громадянина, наші суди перетворилися на казино у якому сьогодні суд ухвалив одне рішення, а завтра інше і все залежить від того який надійшов наказ від вищого керівництва або хто більше заплатити. Та ніхто не думає, що на кону чиясь зруйнована, понівечена доля, якщо говорити про засудження особи яка не вчиняла жодних протиправних дій.

Четвертий – запровадження дієвого громадського контролю над діяльністю політичних суб'єктів і забезпечення політичної та правової відповідальності за їх антисуспільні, аморальні і протизаконні дії та рішення.

П'ятий – посилення морально-психологічного імунітету суспільства до корупції та антикорупційної мотивації громадян. Ми звикли вирішувати свої проблеми діставши із гаманця кошти, нам потрібно змінити цю позицію. Це павутина, яка окутала нас так глибоко, що ми вважаємо це є нормальним, в нас немає розуміння про дійсність всіх корупційних процесів. Потрібно більше проводити профілактичних заходів в шкільних закладах, вищих акцентуючи увагу на тому, що не можна так вчиняти, що за це передбачена юридична відповідальність все починається з кожного з нас і завершується суб'єктами політичної влади.

Література:

1. Політична корупція: сутність, чинники, засоби протидії (Микола Мельник) ст. 67-69
2. Абрамов Ф.В. Корупція: визначення та сфера існування / Ф.В. Абрамов // Вісник Міжнародного слов'янського університету, серія «Економічні науки». – 2004. – Т. 7, №1. – С.45 – 49.
3. Стан корупції в Україні: результати загальнонаціонального дослідження/ [Електронийресурс]./Режимдоступу:http://www.guds.gov.ua/document/69743/page_ukr_katalog_small.pdf/.

Вернигора Віталій Вікторович

*аспірант кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права
Київського національного торговельно-економічного університету*

Науковий керівник:

*д.н.д.у, професор, професор кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права АПСВТ*

Шамрай Василь Олександрович

СУБ'ЄКТИ ВІЙСЬКОВО-СЛУЖБОВИХ ВІДНОСИН

Одними з основних відносин що виникають у процесі діяльності держави та громадян є адміністративно-правові відносини. Характерною особливістю цих відносин є наявність в однієї зі сторін цих відносин державно-владних повноважень. Одним з видів адміністративно-правових

відносин є військово-службові відносини, головною особливістю яких є склад цих відносин. Обов'язковими суб'єктами цих відносин повинні бути: з одного боку – суб'єкт з наявними у нього державно-владними повноваженнями, в особі органу державної влади чи його представника, з іншого – суб'єкт, на якого поширюється дія законів у військовій сфері. Особливо актуальним питання військово-службових відносин, стало після початку бойових дій на Сході України, а також введення особливого періоду в Україні. Саме тому необхідно визначити склад військово-службових відносин, сутність та їх ознаки, зокрема особливості цих відносин під час особливого періоду.

Останнім часом проблеми визначення елементів військово-службових відносин в нашій державі набули актуальності серед вітчизняних вчених на рівні монографічних досліджень, наукових статей, серед яких можна виокремити напрацювання останнього часу В.Б. Авер'янова, І.Ф. Коржа, Б.М. Ринажевського, В.Г. Стрекозова, А.В. Кудашкина, В.О. Шамрая та ін. Зазначений науковий пошук та дослідження визначеної тематики обумовлено подіями на сході країни, які пов'язані з відповідною специфікою діяльності та функціонування військових формувань різної відомчої належності.

Так, військово-службові відносини здійснюють регулятивну функцію, адже регулюють відносини між суб'єктами на яких поширюється дія законодавства у військовій сфері. Є двосторонніми відносинами (суб'єктами відносин є з однієї сторони – орган державної влади, з іншої – фізична особа). Виникають військово-службові відносини у сфері виконавчої влади, адже управління галуззю оборони України покладено на органи виконавчої влади. Крім того ці відносини є суворо підпорядкованими і вертикальними, за виключенням повноважень Президента і Верховної Ради України у цій сфері (наприклад ВРУ схвалює рішення Президента України, про використання Збройних Сил України).

Тобто це відносини, що складаються з питань організації та здійснення військової служби, яка виступає об'єктом даних відносин. Військова служба, як об'єкт військово-службових відносин, виступає у формі діяльності суб'єктів цих правовідносин. Розглянемо більш детально тлумачення поняття «військово-службові відносини».

На думку І.Ф. Коржа, військово-службові відносини – це конкретний різновид адміністративно-правових відносин, які у відповідності до вимог правової норми започатковуються, розвиваються і припиняються між їхніми учасниками при наявності певних юридичних фактів [1, с. 75].

Б.М. Ринажевський вважає що, військово-службові відносини – це особливі адміністративно-правові відносини. Вони встановлюють особливий статус військовослужбовців і мають високий ступінь імперативності, оскільки їх суб'єкти перебувають переважно у співвідношенні начальник-підлеглий, тобто влади і підпорядкування [2, с. 373].

Конкретизуючи вище наведене визначення Б.М. Ринажевського відносно того, що військово-службові відносини встановлюють особливий статус військовослужбовців, потрібно зазначити, що: по-перше, статус військовослужбовця встановлюють Закони України «Про військовий обов'язок

і військову службу», «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», «Про Національну гвардію України» та ін.; по-друге суб'єктами військово-службових відносин є не лише військовослужбовці, а й інші особи, на яких поширюється дія вищезазначених законодавчих актів.

Схожу думку висловлює і Е.А. Ісайчева, яка, посилаючись на наукові праці професора Шамрая В.О. [5], зазначає, що юридичним аспектом, при характеристиці військової служби – є юридичне встановлення військово-службових відносин у сфері безпеки та оборони, при реалізації яких досягається практичне виконання обов'язків військової служби, повноважень військовослужбовців та компетенції органів і організацій, в яких вони проходять службу [3].

Отже, військово-службові відносини – є особливим різновидом адміністративно-правових відносин, які реалізуються у сфері безпеки та оборони між учасниками цих відносин, мають високий ступінь імперативності та нормативно оформлені.

Військово-службові правовідносини, як і будь-які інші, складаються з відповідних елементів: суб'єкта, об'єкта та юридичних фактів.

З огляду на те, що військово-службові відносини є частиною адміністративно-правових відносин, суб'єктами цих відносин з одного боку завжди виступатиме держава в особі її військових органів та громадяни України, які є військовослужбовцями, з іншого.

Обов'язковими суб'єктами військово-службових відносин – є державні органи, до яких слід віднести: органи військового управління, посадових осіб, які організують в рамках своєї компетенції комплектування Збройних Сил, інших військ, військових формувань і органів, виконання та проходження військової служби, реалізацію статусу військовослужбовців [4, с. 189-191].

Одним з основних нормативно-правових актів, що встановлює коло осіб, які є суб'єктами військово-службових відносин, є Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу». Відповідно до п. 9, ст. 1, щодо військового обов'язку громадяни України поділяються на такі категорії: *допризовники* – особи, які підлягають приписці до призовних дільниць; *призовники* – особи, приписані до призовних дільниць; *військовослужбовці* – особи, які проходять військову службу; *військовозобов'язані* – особи, які перебувають у запасі для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань на особливий період, а також для виконання робіт із забезпечення оборони держави; *резервісти* – особи, які проходять службу у військовому резерві Збройних Сил України, інших військових формувань і призначені для їх комплектування у мирний та воєнний час.

Суб'єктами військово-службових відносин, відповідно до Закону є не лише особи що проходять військову службу, а й цивільні особи. Зокрема до цивільних осіб належать: особи що не проходили (допризовники і призовники) та проходили (військовозобов'язані, резервісти) військову службу та військову підготовку.

Об'єктом даних правовідносин, як і у адміністративно-правових відносинах є поведінка її учасників (дії або бездіяльність), здійснення якої є

реалізацією цих відносин. У військово-службових відносинах діяльність суб'єктів спрямована на реалізацію адміністративно-правових відносин у сфері здійснення захисту держави від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Юридичними фактами, які є підставою для виникнення військово-службових відносин, можуть бути дії та події. Дія особи, яка є юридичним фактом, проявляється наприклад в укладенні контракту на військову службу. Подією, що стає юридичним фактом є, наприклад, виконання конституційного обов'язку, шляхом призову громадянина на строкову військову службу чи за мобілізацією, через видання відповідного нормативного акту.

Військово-службові відносини не мають аналогів як у приватно-правових, так і у державно-правових відносинах, адже вони пов'язані з нормативно закріпленою можливістю застосовувати військовослужбовцями спеціальних засобів, зброї та бойової техніки для вирішення поставлених задач в особливих умовах (прикладом є АТО).

Отже, військово-службові відносини є одним з особливих видів адміністративно-правових відносин, що проявляється перш за все в його суб'єктному складі. Так, учасниками цих відносин є не лише орган державної влади, чи його представник, що наділений державно-владними повноваженнями з однієї сторони, а й інші учасники на яких поширюється дія законодавства у військовій сфері.

Література:

1. Корж І. Ф. Військова служба в Україні : вступ, просування, припинення : дис.. кандидата юрид. наук : 12.00.07 / І.Ф. Корж. – К., 2004. – 126 с.
2. Ринажевський Б.М. Військово-службові відносини в діяльності Служби правопорядку / Б. М. Ринажевський // Форум права. – 2010. – № 3. – С. 371-379. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2010_3_53.pdf.
4. Ісайчева Е.А. Коментар до Федерального закону «Про військовий обов'язок і військову службу» від 2006 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://uport.inf.ua/kommentariy5243.html>
5. Стрекозов В.Г. Військове право : підручник / В.Г. Стрекозов, А.В. Кудашкин та ін. – М., 2004 – 640 с.
6. Шамрай В.О. Військові формування та військова служба (організаційно-правові та управлінські аспекти)./Монографія. – К.:Вид-во КВІЦ, -1998. – 226 С.

Власишена Наталія Олександрівна
*аспірантка кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права АПСВТ*
Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, декан юридичного факультету
Київського національного лінгвістичного університету
Шатіло Володимир Анатолійович

ФУНКЦІЇ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

1. Відповідно до Конституції України, Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» всі центральні органи виконавчої влади є загальнодержавними органами спеціальної компетенції, які реалізують державну політику у відповідній галузі. Вони узагальнюють практику застосування законодавства з питань, що належать до їх компетенції, розробляють пропозиції про вдосконалення законодавства та в установленому порядку вносять їх на розгляд Президентові України, Кабінету Міністрів України. У межах своїх повноважень центральні органи виконавчої влади організовують виконання актів законодавства, здійснюють систематичний контроль за їх реалізацією.

Аналіз статті 17 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» дозволяє умовно розподілити завдання центральних органів влади на чотири групи:

- 1) надання адміністративних послуг;
- 2) здійснення державного нагляду (контролю);
- 3) управління об'єктами державної власності;
- 4) внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики на розгляд міністрів, які спрямовують та координують їх діяльність, тощо;

Центральні органи виконавчої влади можуть здійснювати одне або кілька зазначених вище завдань.

2. Оскільки основна мета виконавчої влади зумовлюється її соціальним призначенням і особливим становищем в системі розподілу влад – якісне виконання завдань і функцій державного управління, то слід виділити такі основні функції сучасної виконавчої влади:

- виконавча (правозастосувальна) функція, тобто функція виконання законів;
- правозахисна функція;
- соціально-економічна функція, тобто створення умов для розвитку господарського будівництва, соціально-культурного й адміністративно-політичного управління, ще цю функцію можна назвати забезпечувальною, оскільки вона спрямована на забезпечення добробуту населення;
- функція забезпечення законності і дотримання конституційного порядку в державі;

- регулятивна функція, в рамках якої здійснюється: керівництво, контроль, координація, планування, облік, прогнозування в державі;
- нормотворча функція, в рамках якої органи виконавчої влади здійснюють прийняття підзаконних нормативних актів;
- охоронна (юрисдикційна) функція означає, що органи виконавчої влади наділені повноваженнями щодо застосування до юридичних та фізичних осіб державного примусу.

У разі якщо більшість функцій центрального органу виконавчої влади складають функції з надання адміністративних послуг фізичним і юридичним особам, центральний орган виконавчої влади утворюється як служба.

У разі якщо більшість функцій центрального органу виконавчої влади складають функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління, центральний орган виконавчої влади утворюється як агентство.

У разі якщо більшість функцій центрального органу виконавчої влади складають контрольно-наглядові функції за дотриманням державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, юридичними та фізичними особами актів законодавства, центральний орган виконавчої влади утворюється як інспекція.

Центральний орган виконавчої влади у процесі виконання покладених на нього завдань взаємодіє з іншими центральними і місцевими органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, а також з відповідними органами інших держав.

Центральний орган виконавчої влади в межах своїх повноважень на основі та на виконання актів законодавства видає накази, організовує і контролює їх виконання. У випадках, передбачених законодавством, його рішення є обов'язковими для виконання центральними та місцевими органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності та громадянами. Нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади підлягають державній реєстрації у Міністерстві юстиції України в порядку, встановленому законодавством. У разі потреби центральний орган виконавчої влади може видавати разом з іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування спільні акти.

3. Виконавча влада є самостійною і незалежною гілкою влади, але при виконанні своїх функцій тісно взаємодіє із законодавчою і судовою гілками влади. На відміну від законодавчих і судових органів, які можуть функціонувати періодично (перші під час сесій, другі за наявності підстав), виконавча влада діє постійно і її функціонування не може припинитися ні на один день.

Компетенція виконавчої влади охоплює практично всі сфери суспільного життя – економіку, науку, культуру, освіту, охорону здоров'я,

соціальну сферу, національну безпеку і громадський порядок, оборону і зовнішні відносини. Призначенням виконавчої влади є: виконання рішень, прийнятих безпосередньо народом або законодавчим органом влади; визначення і здійснення програм розвитку суспільства; управління галузями суспільного господарства: забезпечення громадського порядку, стабільності і безпеки в суспільстві, захист прав і свобод громадян.

Власов Андрій Олександрович

*старший викладач кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права АПСВТ*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день, стан надання адміністративних послуг в Україні залишається незадовільним. Попри всі заяви Уряду про запровадження в Україні європейських стандартів у взаємодії людини із державою, ситуація з наданням адміністративних послуг органами публічної влади в Україні є предметом для справедливої критики з боку як громадськості, так і представників бізнес-спільноти. Вже два роки, а якщо бути точним, з 1 січня 2014 р., мало розпочатись надання населенню адміністративних послуг в електронній формі через Єдиний державний портал адміністративних послуг. Відповідні вимоги містяться з Законі України «Про адміністративні послуги». На сьогоднішній день, Єдиний державний портал адміністративних послуг працює лише в тестовому режимі (адреса порталу – <http://poslugy.gov.ua/>). Він містить досить неповну інформацію щодо окремих питань про надання адміністративних послуг але не виконує свого головного завдання – надання конкретних адміністративних послуг в електронній формі без фізичного звернення замовника адміністративної послуги до органу публічної влади. Окремі адміністративні послуги, надаються в електронній формі органами державної влади та місцевого самоврядування через власні веб-сайти. Проте, більшість подібних інтернет-ресурсів містить лише інформацію про надання адміністративних послуг але не передбачає можливості надання такої послуги в електронній формі. В деяких випадках, можливим є онлайн замовлення послуги із попереднім надсиланням органу публічної адміністрації необхідних документів. Але, все рівно, потім, заявникові особисто необхідно звернутися до органу, що надає послугу із пакетом документів у паперовій формі. Такий порядок дещо покращує процедуру надання адміністративної послуги, оскільки дозволяє визначити конкретний час прийому заявника у державному органі або органі місцевого самоврядування. Але кардинально такий підхід проблеми не вирішує.

Шляхом істотного покращення надання адміністративних послуг в Україні могло б бути, кажучи простою мовою «доведення до розуму» Єдиного державного порталу адміністративних послуг, тобто його функціонування в повноцінному режимі.

Наступним кроком, повинно стати зведення на цей портал всіх адміністративних послуг, що надаються органами публічної влади в Україні. Для цього треба провести роботу по уніфікації існуючих веб-сайтів органів державної влади та місцевого самоврядування і приведення їх до технічної сумісності з Єдиним державним порталом адміністративних послуг.

В результаті цих зусиль, ситуація з наданням адміністративних послуг в Україні повинна змінитися таким чином, що загальним правилом стане надання адміністративної послуги саме через мережу інтернет, без фізичного контактування заявника послуги і органу, що її надає. При цьому, ще одним учасником процесу надання адміністративної послуги має стати Укрпошта або якась недержавна поштова компанія, наприклад «Нова пошта», яка забезпечить гарантовану доставку відповідного документу заявникові.

Ще одним нововведенням, не нагайним але прогресивним, має стати можливість користування Єдиним державним порталом адміністративних послуг, використовуючи операційну систему «Андроїд». В майбутньому це стане нагайною потребою, оскільки все більше користувачів заходять в інтернет використовуючи смартфони та планшетні комп'ютери.

Для реалізації вищеперерахованих заходів, необхідна політична воля та відповідне фінансування, передбачене в законодавчому порядку.

Ганзя Олександра Дмитрівна

*студентка 4 курсу Українського державного
університету фінансів та міжнародної торгівлі*

Науковий керівник

*к.ю.н., доцент кафедри фінансового, адміністративного
права та державного управління УДУФМТ*

Шевченко Олена Володимирівна

ФІНАНСОВА КРИЗА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Сучасна світова криза стала великою проблемою для економік багатьох країн світу. Ця проблема торкнулася і України. Хоча криза розгорталася доволі повільно, послідовно охоплюючи різні країни та ринки, в Україні її настання виявилось несподіваним, оскільки спостерігачі вважали, що вона нас омине.

Отже, господарюючі суб'єкти опинилися в непередбачуваній ситуації. Адже криза розпочалась як криза ліквідності, а через падіння обсягів виробництва і зростання заборгованості за кредитами, перетворилася на економічну [1].

Дуже сумно визнавати, що за показниками ВВП на душу населення ми вже прирівнялися до рівня Монголії та Анголи. Анексія Криму і війна на Донбасі дуже прискорили негативні процеси в економіці, закладені набагато раніше. Корупція надзвичайно гальмує наш розвиток, і ще до початку цієї кризи наші основні підприємства-експортери почали втрачати свої ринки. Тільки в металургії ціни впали на 30%, а обсяги експорту з 2007 по 2013 рік зменшилися на чверть. Аналогічна картина в хімічній галузі і, частково, – у машинобудуванні. Сьогоднішня ситуація у банківській системі є дуже поганою, вона потребує стабілізації. Основні завдання держави: відновлення довіри населення і бізнесу до національної валюти і банківської системи. Це дасть змогу зупинити відтік депозитів, який безпосередньо впливає на банкрутство банків. Це дасть змогу зупинити інфляцію, що зменшить ажіотаж і попит населення на вільно конвертовану валюту.

Зрозуміло, що лише монетарними заходами подолати фінансову кризу неможливо, так само як і збалансувати ринок. Тому потрібно підключити й інші механізми. Варто звернути увагу на комплекс заходів, пов'язаних з корупцією. Це стосується і непрозорої судової системи і фіктивного нагляду правоохоронних органів. Наша проблема у тому, що ми вважаємо, що корупція існує лише у вищих ешелонах влади, а насправді вона пронизує всі напрями нашого життя. Подяка у вигляді подарунку або грошей за послуги лікарю, вчителю тощо вважається нормою, а на Заході – це є проявом корупції. Крім того, серед владної еліти, істеблшменту країни корупція не засуджується в моральному сенсі, а використовується лише як політична риторика під час виборчих кампаній. Тому всі антикорупційні органи, які були створені в Україні, з 1994 року майже не діють.

За найостаннішими світовими рейтингами Україна є однією з найбільш корумпованих держав. Ці дані подають, як правило, транснаціональні компанії, які закладають у свої видатки суму хабарів. Тому 104 місце для України в рейтингу найбільш корумпованих держав зі 163 [3]. вимагає замислитись та рішучіше діяти.

Аби подолати корупцію в Україні, слід в першу чергу привести антикорупційне законодавство у відповідність до вимог ООН і Європейського Союзу. Потрібно реформувати всю правоохоронну систему для боротьби з корупцією. А це: реформа судової системи (виборність суддів, вибори на чітко обмежений термін не більше 10-ти років), обмеження суддівського імунітету; реформа української прокуратури відповідно до рекомендацій Венеціанської комісії; виборність губернаторів і глав районів прямим таємним голосуванням на альтернативній основі; обмеження депутатської недоторканності; зміна виборчого законодавства (відкриті списки, встановлення 450 мажоритарних округів тощо). Все це вимагає прийняття нової редакції Конституції, але затвердженої в законний спосіб через парламент.

Крім того, слід новій Верховній Раді України прийняти жорсткі закони, які б поставили надійний заслін на шляху корупції серед чиновництва. Можливо, знадобився б досвід США. Першим кроком має стати

антикорупційна пропагандистська кампанія, головна мета якої – виховання антикорупційної свідомості населення.

Література:

1. Міщенко В.І, Лисенко Р.С. Взаємодія органів державного управління як фактор подолання фінансової кризи // Фінанси України. – 2009.

2. Багратян Г.А., Кравченко І.С. Світова криза та Україна: проблеми й нові підходи до фінансового регулювання // Фінанси України. – 2009.

3. Журавський В.С. Особливості корупції в Україні та шляхи її подолання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://podil.kievcity.gov.ua/content/vitaliy-zhuravskyy-doslidyv-osoblyvosti-korupcii-v-ukraini-ta-shlyahy-ii-podolannya.html>

4. Фінансова криза очима українських фінансистів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.ua/ua/nation/1389006-finansova-kriza-ochima-ukrayinskih-finansistiv>

Ганночка Олександр Вікторович

аспірант кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права Київського національного торгово-економічного університету

Науковий керівник:

д.н.д.у., професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та господарського права АПСВТ

Шамрай Василь Олександрович

ДЕРЖАВНІ ПІДПРИЄМСТВА УКРАЇНИ: ОЗНАКИ ТА СУТНІСТЬ

Згідно ст. 62 Господарського кодексу України [1]. підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності. Водночас за ст. 191 Цивільного кодексу України [2]. підприємство є єдиним майновим комплексом, що використовується для здійснення підприємницької діяльності. До складу підприємства як єдиного майнового комплексу входять усі види майна, призначені для його діяльності, включаючи земельні ділянки, будівлі, споруди, устаткування, інвентар, сировину, продукцію, права вимоги, борги, а також право на торговельну марку або інше позначення та інші права, якщо інше не встановлено договором або законом.

Як видно, в законодавстві України немає єдиного підходу до терміну «підприємство», оскільки воно корегується в залежності від сфери застосування. Крім того, виникає складність при з'ясуванні основної функції

підприємства, оскільки останнє розуміється як юридична особа, що здійснює різні види господарської діяльності, так і майновим комплексом, на базі якого відбувається господарювання. Звичайно, має рацію, наприклад, І.А. Галіахметов, вказуючи, що у майновому обороті підприємства визнаються об'єктами за ст.191 ЦК України, а не суб'єктами права за ст.62 ГК України. Тобто підприємство в цілому або його частина можуть бути об'єктом купівлі-продажу, застави, оренди (крім фінансового лізингу) та інших правочинів, пов'язаних з набуттям, зміною та припиненням речових прав [3, с. 7-8].

Із врахуванням вищевказаної проблеми, необхідно звернутися до подальшого визначення сутності підприємства. Так, у найзагальнішому вигляді підприємство – це: окрема виробнича установа (фабрика, підприємство і т.п.); самостійний господарюючий об'єкт, створений у порядку, визначеного законом; є зазвичай юридичною особою.

На переконання Г.І. Сосновської, підприємство – це організаційно відокремлена й економічно самостійна ланка виробничої сфери народного господарства, що спеціалізується на виготовленні продукції, виконанні робіт і наданні послуг [4, с. 199]. Таку ж думку поділяє М.Г. Шульга, котра зазначає, що підприємство виступає у ролі самостійного господарюючого статутного суб'єкта, який має право юридичної особи, здійснює виробничу, науково-дослідницьку та комерційну діяльність з метою одержання відповідного прибутку (доходу) [5, с. 112].

Інші проаналізовані нами джерела також вказують на те, що підприємство слід сприймати у вигляді юридичної особи, що здійснює різні види господарської діяльності з метою отримання прибутку. Отож, підприємство в переважній більшості випадків має статус юридичної особи, тобто організації, створеної і зареєстрованої у встановленому законом порядку, що наділяється цивільною правоздатністю і дієздатністю та може бути позивачем та відповідачем у суді.

Акцентуємо, що законодавець не пояснює суть терміну «державне підприємство», але насамперед йдеться про господарюючу юридичну особу засновану на державній формі власності. У той же час, в офіційних джерелах, наприклад, у листі Міністерства юстиції України від 11.01.2007 №19-32/2 «Роз'яснення порядку реєстрації прав власності на об'єкти нерухомого майна залежно від форм власності» суб'єкти господарювання, що належать до державного сектору економіки і здійснюють свою діяльність на основі права господарського відання або права оперативного управління, йменуються як «державні юридичні особи» [6].

Ряд вітчизняних і зарубіжних науковців також не мають щодо піднятого нами питання єдиного погодженого розуміння, серед яких Г.Я. Аніловська, Р. Барр, О.В. Дейнека, Ю.М. Дзера, С.М. Лапіна, Н.Д. Лелюхіна, І.М. Любімов, В.Є. Савченко, С. Уерра, А.А. Шулус та ін. Окрім того, виникають постійні дискусії щодо мети створення та окремих аспектів функціонування державних підприємств.

Наприклад, Ю.М. Дзера стверджує: «держава, для досягнення завдань...які стоять перед нею, потребує визнання можливості брати участь у

майнових правовідносинах. Однак, попри це, така участь держави є...вимушеною необхідністю...реалізації публічного інтересу» [7, с. 10-11]. Дійсно, не заперечуючи першочергову публічну складову втручання держави в національну економіку, однак слід зауважити, що вказаний автор не врахував інших моментів. Так, держава має забезпечувати не лише інтереси суспільства, але й життєво важливим є постачання суб'єктів владних повноважень необхідною продукцією для свого сталого функціонування. Крім того, участь держави в цивільних правовідносинах не є вимушеною, оскільки вже на семантичному рівні та за своєю природою вона виконує відповідні функції в суспільстві, до яких, в тій чи іншій мірі, входять й зазначені.

Зазначені висновки дали підстави вважати, що державне підприємство – це утворена на державній формі власності юридична особа, самостійний господарюючий суб'єкт, який вступаючи в економічні відносини на загальних цивільно-правових чи виключних умовах з метою отримання прибутку, а також забезпечення суспільних інтересів і специфічних інтересів держави.

До головних ознак державного підприємства слід віднести: заснування та функціонування цілком чи в більшій мірі на основі державної власності; забезпечення суспільних інтересів і окремих потреб державного апарату влади.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – Ст. 356.
3. Галіахметов І.А. Підприємство як об'єкт цивільних прав : автореф. дис..канд. юрид. наук: 12.00.03 / І.А. Галіахметов. – Одеса, 2005. – 20 с.
4. Сосновська Г.І. Види та організаційна (організаційно-правова) форма підприємств / Г.І. Сосновська // Наукові праці МАУП. – 2010. – Вип. 3(26). – С. 196–200.
5. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Ю.П. Битяка. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
6. Роз'яснення порядку реєстрації прав власності на об'єкти нерухомого майна залежно від форм власності : лист Міністерства юстиції України від 11.01.2007 № 19-32/2.
7. Дзера Ю.М. Держава як учасник цивільних правовідносин : автореф. дис...канд. юрид. наук : 12.00.03 / Ю.М. Дзера. – К., 2011. – 22 с.

Городницький Павло Сергійович

студент 202 БПмс групи

факультету №2 НАВС

Раєцька Людмила Василівна

к.ю.н., доцент, професор кафедри

кримінально-правових дисциплін НАВС

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ КОРУПЦІЙНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ОСОБИ КОРУПЦІОНЕРА

Актуальність проведення кримінологічного аналізу корупційної злочинності визначена насамперед високим ступенем суспільної небезпеки корупції та її негативними наслідками, які виявляються в тому, що вона є головною причиною бідності країни, порушує основні конституційні засади щодо дотримання прав і свобод громадян, дискредитує економічні реформи, перешкоджає надходженню інвестицій, є причиною фінансових криз.

Протягом існування України як незалежної держави ознаки корупційної злочинності розглядалися у дисертаційних дослідженнях, які проводили, О.О. Дудоров, В.С. Лукомський, Є.В. Невмержицький, О.В. Терещук, С.А. Шалгунова. Серед вітчизняних науковців помітний внесок у вирішення зазначених питань, крім згаданих вище учених, зробили М.І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В.І. Борисов, В.М. Гаращук, В.О. Навроцький, В.В. Сташис, М.І. Хавронюк та інші.

Термін «корупція» походить від латинського слова «corruptio», що означає «псування, розбещення, підкуп, продажність». Корупцію можна визначити як зловживання службовими і посадовими особами своїми правами і повноваженнями з метою одержання неправомірної вигоди та особистого збагачення, а також активні дії щодо підкупу таких осіб з боку громадян [1, с. 351].

У монографії М.І. Мельника зазначається, що «Корупція – не просто соціальне, але і психологічне та моральне явище. Адже вона не існує поза людей – їх поведінки, діяльності. Корупція – це спосіб мислення, який обумовлює спосіб життя» [2, с. 27].

Корупційна злочинність – це спеціальний вид злочинності.

Корупційна злочинність як соціальне явище проявляється в тому, що корупція є соціальним інститутом, елементом системи управління, що тісно пов'язаний з іншими соціальними інститутами – політичними, економічними, культурологічними. Корупційна злочинність є соціальною за походженням, суб'єктами, жертвами злочинів, а також результатом взаємодії детермінант, що мають соціальний характер [3].

Кримінологічна складова корупційної злочинності включає в себе не лише визначення корупційної злочинності, а й її кримінально-правову характеристику.

На думку В. Ястребова, в поняття кримінологічної характеристики варто включати: просторово-часові параметри, особливості, що мають значення для

розуміння детермінант злочинних проявів, особливості, що мають значення для організації превентивної роботи [4, с. 16].

Водночас І. Даньшин зазначає, що кримінологічну характеристику злочинів складає сукупність статистично значущих показників про злочинність і особистість злочинця, які відображають їх кількісну і структурну характеристику і таким чином ступінь суспільної небезпеки. А причини і умови вчинення злочинів, заходи попередження виходять за рамки кримінологічної характеристики, оскільки взаємодіють зі злочинністю як відокремлені соціальні категорії [5, с. 36].

Відповідно до загальної теорії кримінології кримінологічна характеристика охоплює кількісні та якісні показники стану злочинності і відомості про особистість злочинця [6, с. 164].

Детальніше слід зупинитися саме на кримінологічній характеристиці особистості корупціонера. У ній найважливішими є морально-психологічні й соціально-рольові ознаки. Щодо перших, то корупціонери у переважній більшості є комунікабельними людьми, легко встановлюють соціальні контакти, контролюють власну поведінку, їм не притаманні імпульсивність, агресивність, емоційна нестабільність. В основі мотивації полягає гіпертрофоване прагнення до задоволення матеріальних потреб, брак духовного розвитку, схильність до ризику, байдужість до інтересів інших людей, заздрісність, амбіційність, користолюбство, кар'єризм, здирство і зажерливість, культ грошей та матеріальних цінностей, жадоба накопичення і влади. Усе це свідчить про деформовану ціннісну орієнтацію особистості злочинця-корупціонера [1, с. 355].

Стосовно соціально-рольових ознак винних осіб потрібно враховувати, що особи-корупціонери можуть бути активними (суб'єкти, які пропонують, обіцяють, надають або передають службовій особі неправомірну вигоду – ними є загальні суб'єкти злочину) та пасивними (одержують неправомірну вигоду – ними є спеціальні суб'єкти).

У межах типу активного корупціонера слід розрізняти: а) ситуативного (використовує підкуп в окремих випадках для вирішення особистих питань); б) звичного (постійно досягають особистих цілей шляхом надання неправомірної вигоди).

У межах типу пасивного корупціонера слід розрізняти: а) «дрібний корупціонер» (одержує неправомірну вигоду час від часу у незначних розмірах за вирішення щоденних життєвих проблем пересічних громадян); б) звичний корупціонер (представник корупційної системи); в) ініціативний корупціонер (злісний тип, який сам створює криміногенну ситуацію та має сталу мотивацію до отримання неправомірної вигоди, тобто вишукує можливість для її отримання); г) особливо злісний (політичний) корупціонер (особа, уповноважена на виконання функцій держави, незаконно використовує свій статус для отримання переваг).

Підсумовуючи слід також зазначити, що корупція є особливо гострою проблемою для тих країн, які перебувають на етапі трансформації (переходу) від одного типу політичної системи до іншої (від соціалістичної системи до демократичної країни з ринковою економікою). Цей перехідний період

відзначається розбалансованістю різних елементів державного механізму, які перебувають або в стані стагнації, або у стані періодичних криз і конфліктів. Тому для запобігання корупційній злочинності слід продовжувати демократичні зміни, які відбуваються в Україні. Такі зміни, насамперед, мають бути відображені в новій антикорупційній політиці Української держави, яка має передбачати ефективні механізми запобігання та протидії корупційним діям, що безумовно сприятиме розвитку у суспільства «нульової» толерантності до проявів активної і пасивної корупції, а також становленню України, як демократичної, правової та соціальної держави.

Література:

1. Кримінологія : підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін. ; за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкіна. – Х. : Право, 2014. – 440 с.
2. Мельник М.І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії: монографія / Мельник М.І – К.: Атіка, 2001. – 304 с.
3. Якимова С.В. Сучасні ознаки корупційної злочинності та їх зміст // Науковий вісник ЛДУВС, 2010. – № 3. – С. 292–301.
4. Ястребов В.Б. К вопросу о понятии криминологической характеристики преступлений / В.Б. Ястребов // Вопросы борьбы с преступностью. – М.: Юридическая литература, 1982. – Вып. 37. – С. 14–20.
5. Даньшин И.Н. Преступность: понятие, общая характеристика, причины и условия: учеб. пособ. / И.Н. Даньшин. – К.: УМК ВО, 1988. – 88 с.
6. Зелинский А.Ф. Криминология: курс лекции / А.Ф. Зелинский. – Х.: Прапор, 1996. – 238 с.

Гришко Ольга Олексіївна

*студентка Українського державного університету
фінансів та міжнародної торгівлі*

Науковий керівник:

*к.ю.н., доцент кафедри фінансового, адміністративного
права та державного управління УДУФМТ
Шевченко Олена Володимирівна*

ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ: ПРАВОВІ ТА ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ.

Іноземні інвестиції на сьогодні відіграють дедалі більшу роль у розвитку економік різних країн світу, їхнє надходження сприяє залученню інноваційних розробок та технологій, покращенню якості продуктів, створенню нових робочих місць, нарощуванню експортного потенціалу й розвитку імпортозамінних виробництв тощо. Їх обсяг є одним з показників, які характеризують ступінь інтеграції країни у світове співтовариство і залежить від привабливості об'єкта інвестування. Іноземні інвестиції

своєрідним провідником на світові ринки товарів та капіталів, дозволяючи при цьому компенсувати дефіцит національних грошових коштів.

Залучення іноземних інвестицій впродовж багатьох років є пріоритетним напрямом розвитку економіки України, який в умовах економічної кризи потребує особливої уваги. Проблематика іноземного інвестування належить до актуальних питань, що дискутуються і вимагають практичного рішення.

Вагомий внесок у розвиток питання, щодо іноземних інвестицій зробили науковці: Бабенко В. А. Дугінець Г. В. Томич П. М. Харламова Г. О. та інші.

На сьогоднішній день потреба в інвестиціях для структурної перебудови української економіки зростає і, являючись учасником глобальних інвестиційних процесів Україна залишається переважно реципієнтом прямих іноземних інвестицій.

Особливістю залучення іноземних інвестицій в Україну є те, що структура іноземних інвесторів в Україні є далеко не оптимальною і зовсім не відповідає структурі інвесторів, що діють у розвинених країнах. Основна маса іноземних інвесторів в Україні просто намагається поліпшити свій фінансовий стан за рахунок операцій на українському ринку. Обережність західних партнерів щодо великих інвестицій зумовлена відсутністю надійних гарантій їх захисту. Інвесторів в Україні цікавлять, насамперед, сировина, продукти хімічної промисловості, невикористані відходи та вторинні ресурси.

Аналіз інвесторів показує, що що десятки основних країн-інвесторів можна віднести: Кіпр, Німеччину, Нідерланди, Російську Федерацію, Австрію, Велику Британію, Францію, Швецію, Віргінські Острови, Британські та Сполучені Штати Америки. Незадовільна диверсифікація джерел залучення прямих іноземних інвестицій в Україну по країнах-інвесторах може бути ризиком залежності економіки України від політики кількох країн – основних інвесторів.

На сьогоднішній день в Україні існує проблема недостатнього використання інвестиційного потенціалу, що пов'язано із суб'єктивними і об'єктивними факторами: залучення іноземних інвестицій відбувається в умовах воєнних дій та економічної кризи; нестабільне законодавство, відсутність надійних гарантій захисту від його змін для іноземних інвесторів; високі темпи інфляції тощо.

Крім того, аналіз міжнародних інвестиційних рейтингів висвітлює вельми невисокі інвестиційні позиції України та приналежність її до групи країн з рівнем розвитку значно нижчим від середнього. Тому, потрібно шукати шляхи покращення даної позиції. Першим кроком на шляху до покращення є створення необхідної законодавчої бази, формування простору дій для приватного підприємництва, забезпечення адекватного і прогнозованого оподаткування. Також, можна переглянути податкову політику: заміна податків, зборів і обов'язкових платежів розподілом виробничої продукції між інвестором і суб'єктами.

Отже, залучення іноземних інвестицій в економіку України – об'єктивно необхідний процес. Від того, наскільки успішно економіка України буде інтегруватися у світове співтовариство, залежить добробут населення держави.

Література:

1. Бабенко В. А. Прямі іноземні інвестиції як об'єкт державного управління / В. А. Бабенко // Актуальні проблеми держави і права. – 2005. – Вип. 25. – С. 60-63.
2. Дугінець Г. В. Галузевий аспект руху іноземних інвестицій в економіку України / Г. В. Дугінець, Л. М. Левченко, Юй Цзінвень // Економічний простір. – 2013. – № 73. – С. 5-13.
3. Томич П. М. Умови залучення іноземних інвестицій на українські підприємства / П. М. Томич // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2012. – № 748. – С. 266-270.
4. Харламова Г.О. Інвестиційна позиція та перспективи інтеграції України у міжнародний інвестиційний простір / Г. О. Харламова // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – №20. – С. 3-8

Данченко Роман Олегович

*здобувач кафедри адміністративного, фінансового
та господарського права АПСВТ*

Науковий керівник:

*к.н. з держ. упр., доцент, декан
юридичного факультету АПСВТ
Мельник Олександр Миколайович*

ОКРЕМІ ПОГЛЯДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ЯВИЩА КОРУПЦІЇ

Значний інтерес, який проявляють науковці до вивчення поняття «корупції», породжує велику різноманітність поглядів щодо визначення сутності цього поняття.

Термін корупція походить від сполучення латинських слів *corruptio* – обов'язкова причетність декількох представників однієї із сторін до однієї справи, а *ruptura* – порушувати, ламати, пошкоджувати, скасовувати. Так утворився самостійний термін – *corruptio*, що означає участь в діяльності декількох осіб, мета яких полягає у «псуванні», «руйнуванні», «пошкодженні» нормального розвитку судового процесу або процесу керування справами суспільства.

Якщо говорити про сучасне поняття корупції, то найпростіші визначення корупції можна знайти в словниках. У тлумачному словнику

Ожегова, корупція – це моральний занепад посадових осіб і політиків, що виражається у незаконному збагаченні, хабарництві, розкраданні.

У Короткому словнику іноземних слів корупція – це підкуп, продажність громадських і політичних діячів, посадових осіб, які використовують посаду, що вони обіймають, з метою особистого збагачення.

У сучасному юридичному енциклопедичному словнику корупція визначається як «злочинна діяльність в сфері політики чи державного управління, яка полягає у використанні посадовими особами довірених їм прав та владних повноважень для особистого збагачення».

Розглядаючи корупцію як соціально-правове явище, доречним насамперед буде навести визначення даного поняття в юридичній літературі.

Так, професор Н.В. Кузнецова пропонує розглядати корупцію не тільки як правове, а й як соціальне, економічне та моральне явище, яке завдає шкоди нормальному функціонуванню моральних та правових відносин у суспільстві та державі [1]. І з таким твердженням можна цілком погодитись, оскільки корупцію не можна розглядати тільки в правовому аспекті, адже ігноруючи інші сторони неможливо повністю визначити природу її походження.

Дещо схоже корупцію визначає М.І. Мельник: «Корупція – це багатоаспектне соціально-економічне, політичне, правове та моральне явище, що складається з цілого комплексу протиправних дій і неетичних вчинків. Корупція – це не стільки юридична, скільки соціальна та економічна проблема. Як правова категорія корупція – збірне правове поняття, яке охоплює сукупність взаємопов'язаних правопорушень» [2].

Терещук О. В. під корупцією розуміє діяльність осіб, уповноважених на виконання державних функцій, чи прирівняних до них осіб, спрямовану на протиправне використання наданих їй повноважень або свого посадового становища та пов'язаних з ними можливостей для незаконного одержання від фізичних і юридичних осіб матеріальних благ, послуг, пільг, переваг або іншої вигоди матеріального чи нематеріального характеру (запроданство), а також підкуп зазначених осіб фізичними і юридичними особами [3].

Поняття корупції як політичного аспекту трактується М. Тихомировим, К.М. Абдієвим, К.В. Сурковим, В.К. Євтушевським та ін. Згадані науковці визначають корупцію як зловживання державною владою, посадою та службовим становищем з метою отримання матеріальної винагороди. Вона має характер злочинної діяльності в політичній сфері, що призводить до дискредитації апарату державного управління: знижується довіра до влади, люди перестають вірити у процедуру її формування; спостерігається відчуження влади від суспільства та громадських інститутів; девальвується значення права та закону як інструментів регулювання громадського життя [4, с. 73].

Крім наведених вище, існує ще безліч різних визначень корупції, таких же різноманітних як її прояви. Визначення розрізняються залежно від культурних, правових або інших особливостей. У самих визначеннях немає згоди в тому, які конкретні дії необхідно включити, а які виключити. На

думку деяких науковців, які займалися дослідженням цього явища, проблемою такого визначення є те, що воно не підходить для всіх культур і суспільств [5].

Необхідно зазначити, що над проблемою визначення поняття «корупція» замислюються не тільки науковці, але й законодавці, правознавці, представники уповноважених органів, які безпосередньо здійснюють протидію цьому явищу та громадські й неурядові організації.

Так, наприклад, Цивільна Конвенція про боротьбу з корупцією ототожнює це явище з прямим чи опосередкованим вимаганням, пропонуванням, дачею або одержанням хабара чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання, які порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, яка отримує хабара, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи.

Міжнародна організація Transparency International (неурядова організація для боротьби з корупцією та дослідження рівня корупції у всьому світі) визначає корупцію як поведінку посадових осіб державного сектора, державних службовців, так і політиків, через яку вони самі або їхні близькі неправомірно і незаконно збагачуються внаслідок зловживання державними повноваженнями, що були їм надані.

Азійський банк розвитку, під корупцією вбачає таку поведінку посадових осіб державного і приватного сектора, внаслідок якої «вони самі, або їхні близькі неправомірно й незаконно збагачуються, або примушують до цього інших через зловживання становищем, в якому вони знаходяться».

У загальному вигляді корупцію можна визначити як соціальне явище, яке охоплює всю сукупність діянь, пов'язаних з неправомірним використанням особами наданої їм влади та посадових повноважень з метою задоволення особистих інтересів чи інтересів третіх осіб, а також інших правопорушень, що створюють умови для вчинення корупційних діянь або їх приховування.

Сутність корупції полягає у тому, що вона має: соціальну обумовленість; свою «ціну», яку платить суспільство за її існування; негативний вплив на всі сфери суспільного життя; транснаціональний характер; економічні, політичні, правові, психологічні та моральні аспекти; здатність постійно пристосовуватися до нових реалій життя.

Таке розуміння корупції є відправним, вимагає не обмежуватись у боротьбі з нею лише правовими заходами, переважно у формі юридичної відповідальності за корупційні діяння, а застосувати комплекс економічних, політичних, організаційних та інших заходів протидії.

Література:

1. Кузнецова Н.Ф. Корупція у системі кримінальних злочинів / Н.Ф. Кузнецова // Вестник Московского университета. – 2000. – № 1. – С. 126–138.

4. Мельник М.І. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми протидії корупції : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / М.І. Мельник, НАВС, Київ –2002. – 392 с

5. Терещук О.В. Адміністративна відповідальність за корупційні правопорушення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / О.В. Терещук; Одес. Нац. Юрид. акад. – Одеса, 2000. – 177 с.

6. Мендел Т. Законодательство о свободе информации: прогресс, проблемы и стандарты / Т. Мендел // Global Corruption Report 2003. Transparency International. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

5. [http:// www.globalcorruptionreport.org](http://www.globalcorruptionreport.org).

6. Запобігання та протидія корупції: навчально-методичний посібник під ред. Андраша Хюдіка, радника щодо належного управління Місії Євросоюзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні, за підтримки Організації з безпеки і співробітництва в Європі, Центрального антикорупційного бюро Польщі, Служби спеціальних розслідувань Литовської Республіки та Всеукраїнської спеціальної Колегії з питань боротьби з корупцією та організованою злочинністю. Одеса 2013 р. 228 с.

Дацула Олександр Вадимович

аспірант юридичного факультету АПСВТ

Науковий керівник :

к.ю.н., доцент, декан юридичного факультету

Київського національного лінгвістичного університету

Шатіло Володимир Анатолійович

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Першим основним нормативно-правовим актом, у якому було визначено правові, економічні, соціальні та організаційні засади розвитку культури в нашій державі, стали Основи законодавства про культуру, введені в дію постановою Верховної Ради від 14 лютого 1992 р. Основи були спрямовані на:

- реалізацію суверенних прав України у сфері культури;
- відродження і розвиток культури української нації та культур національних меншин, які проживають на території України;
- забезпечення свободи творчості, вільного розвитку культурно-мистецьких процесів, професійної та самодіяльної художньої творчості;
- реалізацію прав громадян на доступ до культурних цінностей;
- соціальний захист працівників культури;
- створення матеріальних і фінансових умов розвитку культури.

У 1990-х роках також були ухвалені закони, в яких закладено основу для децентралізації в культурній сфері. Їхньою метою було зменшення чи

обмеження фінансової відповідальності профільного міністерства шляхом передачі частини повноважень місцевій владі. Це закони «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997) та «Про місцеві державні адміністрації» (1999). Отже, органи місцевої влади отримали повноваження розробляти місцеву культурну політику.

Важливим нормативно-правовим актом для здійснення державної культурної політики стали Концептуальні напрями діяльності органів виконавчої влади щодо розвитку культури, затверджені Постановою Кабінету Міністрів від 28 червня 1997 р., згідно з якими основними засадами здійснення державної культурної політики мають стати: піднесення ролі культури в державотворчих процесах, формування у структурах громадянського суспільства єдиного духовного простору, утвердження гуманістичних цінностей, високої моралі, національної самосвідомості та патріотизму, подолання негативних явищ та сприяння позитивним тенденціям у духовній сфері суспільного життя.

Основою для нинішньої культурної політики в Україні є також низка інших законів і указів, прийнятих за роки незалежності. Ключовими серед них є: Конституція України; «Концепція державної політики в галузі культури на 2005-2007 рр.» від 03.03.2005; Указ Президента від 24.11.2005 «Про першочергові заходи щодо збагачення та розвитку культури і духовності українського суспільства», Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 тощо. Конституція України у ст. 54 передбачила такі принципи культурної та наукової політики держави:

- громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у
 - зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності;
 - кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності, ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом;
 - держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством;
 - культурна спадщина охороняється законом.

Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами.

У 2010 р. було прийнято закон «Про культуру», який визначив правові засади діяльності у сфері культури, регулювання суспільних відносин, пов'язаних із створенням, використанням, розповсюдженням, збереженням культурної спадщини та культурних цінностей, та забезпеченням доступу до них.

Реалізацією стратегії держави в галузі культури займається Міністерство культури України.

На сучасному етапі нормативно-правова база сфери культурної політики перебуває в стадії реформування і вдосконалення. Разом з позитивними здобутками в цій сфері, є певні прогалини. Порівняно із законодавством інших країн законодавство України в галузі культури є досить широким і специфікованим по різних сферах. Загалом Верховною Радою України ухвалено понад 300 нормативно-правових актів, що стосуються питань культури. Такий широкий масив законодавчих актів має в багатьох випадках неузгоджений та суперечливий характер. Щодо основних проблем не законодавчого характеру у сфері культури, то, як підкреслюється в Концепції державної політики в галузі культури, сучасний стан розвитку української культури і духовності характеризується розмиванням і поступовою маргіналізацією культурних і духовних цінностей у суспільному житті, руйнуванням цілісної мережі закладів, підприємств, організацій та установ культури і цілісного інформаційно-культурного простору, неефективним використанням наявних культурних і творчих ресурсів.

Дедковский Андрей Александрович

*к.ю.н., доцент кафедри адвокатури
Международного университета «МИТСО» (Минск)*

К ВОПРОСУ О НОРМАТИВНОМ ЗАКРЕПЛЕНИИ РЕЗУЛЬТАТОВ ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Будучи внедренным в текст закона Республики Беларусь «Об оперативно-розыскной деятельности» (далее – закона «Об ОРД») (ст. 14 «Обязанности органов, осуществляющих оперативно-розыскную деятельность»), термин «результаты ОРД» не удостоился минимального законодательного объяснения, поэтому исчерпывающих указаний на то, что же следует понимать под результатами, о которых идет речь, данный нормативный правовой акт не содержит. Кроме того, нет единообразия в наименовании результатов оперативно-розыскной деятельности и в уголовно-процессуальном законодательстве. В одних случаях их называют «материалы» (ч. 7 ст. 36, ст. 101 Уголовно-процессуального кодекса Республики Беларусь, далее – УПК Республики Беларусь), в других – «предметы и документы» (ст. 103). Поэтому смысловая расшифровка терминов «результаты» и «материалы» переводится в теоретическую область, где до сих пор еще не сложилось единого научного и практического подхода к вопросам использования оперативно-розыскных данных в уголовном процессе. Подобная ситуация с терминологией, используемой в уголовно-процессуальном и оперативно-розыскном законодательстве, имеет место и в других странах Содружества независимых государств. Так, законом Республики Казахстан «Об ОРД» (ст. 14) закреплена норма «Использование результатов оперативно-розыскной деятельности», в содержании которой фигурирует термин

«матеріали». В свою череду, в ст. 130 УПК Республіки Казахстан «Использование результатов оперативно-розыскной деятельности в доказывании по уголовным делам» використовується термін «результаты ОРД», а термін «материалы ОРД» (используемый в законе Республики Казахстан «Об ОРД») отсутствует. В УПК Российской Федерации в ст. 89 «Использование в доказывании результатов оперативно-розыскной деятельности» и в ст. 11 федерального закона «Об ОРД», используется термин «результаты ОРД», однако в ч. 7 ст. 5 данного закона употребляется термин «материалы».

В связи с наличием различной терминологии, используемой в законе «Об ОРД» и УПК Республики Беларусь, возникает необходимость в более глубоком изучении данных терминов и определении их понятий. По нашему мнению, понятие «результаты оперативно-розыскной деятельности» должно быть зафиксировано в законе «Об ОРД», что будет содействовать упорядочению употребления данного термина в действующих оперативно-розыскных нормах, а также способствовать усовершенствованию процедур использования результатов ОРД в раскрытии преступлений.

Анализ сложившихся в научной юридической литературе точек зрения позволил сделать вывод об отсутствии единого подхода к определению рассматриваемого термина [1, с. 116; 2, с. 20; 3, с. 7; 4, с. 134]. Можно констатировать, что они, будучи едиными в гносеологическом ключе, расходятся в части содержания и характера оперативной информации.

На понимание сущности результатов ОРД определяющее влияние оказывает сама этимология слова «результат». Согласно словарю русского языка С.И. Ожегова результат – конечный итог соответствующей деятельности [5, с. 587]. Однако нужно отметить, что «итоговый» подход к понятию результатов ОРД характеризует последние с точки зрения именно оперативно-розыскной деятельности. О решении таких задач, как раскрытие преступления, изобличение совершившего его лица (лиц), на момент завершения оперативно-розыскных мероприятий говорить еще рано. Их результаты могут и не привести к решению этих задач в силу ряда факторов, в числе которых – неумелые действия следователя, нарушение правил уголовно-процессуального доказывания, лишаящие суд возможности согласиться с доказательственным значением результатов ОРД.

На основании изложенного считаем целесообразным рекомендовать законодателю дополнить ст. 2 закона «Об ОРД» пунктом 10 и отразить в нем понятие результатов оперативно-розыскной деятельности: «Результаты оперативно-розыскной деятельности – фактические данные, полученные гласно и негласно при проведении оперативно-розыскных мероприятий, зафиксированные в оперативно-служебных документах или на иных материальных носителях информации и имеющие значение для раскрытия преступления».

Література:

1. Басецкий, И.И. Научно-практический комментарий к закону Респ. Беларусь «Об оперативно-розыскной деятельности» / И.И. Басецкий [и др]. – Минск : Акад. МВД Респ. Беларусь, 2001. – 135 с.
2. Зажицкий, В.И. Закон об оперативно-розыскной деятельности не идеален / В.И. Зажицкий // Совет. юстиция. – 1993. – №5. – С. 19–24.
3. Зникин, В.К. Использование оперативно-розыскной информации в уголовно-процессуальном доказывании : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / В.К. Зникин ; Томск. гос. ун-т. – Томск, 1998. – 19 с.
4. Михайлов, В.И. Противодействие легализации «грязных» доходов: правовые и орг. Формы / В.И. Михайлов. – Минск: Тесей, 2001. – 398 с.
5. Ожегов, С.И. Словарь русского языка: Ок. 57 000 слов / С.И. Ожегов. – 14-е изд./ под ред. Н.Ю. Шведовой. – М.: Руск.яз., 1983. – 816 с.

Демський Олександр Сергійович

*Аспірант кафедри адміністративного фінансового
та господарського права АПСВТ*

Науковий керівник:

*к.ю.н., д.н. з держ. упр., професор, професор кафедри
адміністративного, фінансового та господарського права АПСВТ
Шамрай Василь Олександрович)*

ПРО ДОДАТКОВІ ЗАХОДИ ВПЛИВУ ЗА ПОРУШЕННЯ ДЕЯКИХ НОРМ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Кардинальні економічні, політичні та соціальні зміни, які відбуваються у нашому суспільстві в останні роки, викликали відповідний динамізм у розвитку законодавства щодо регулювання суспільних відносин у сфері господарювання, в тому числі і заходів адміністративно-правового впливу у разі вчинення правопорушень. На тлі глобальної гуманізації відповідальності за порушення у сфері господарювання [1]. залишається низка не вирішених питань ефективності адміністративної відповідальності за деякі правопорушення. Декриміналізація і гуманізація відповідальності за порушення у сфері господарської діяльності автором підтримується і визнається як край необхідні для повноцінного розвитку бізнесу і економіки у державі не оглядаючись на страх кримінального покарання за незначні правопорушення. В юридичній літературі уже підносились ці питання до громадської думки.

Разом з тим, вивчення законодавства про запобігання корупції, виявлення і розшук грошей, активів, інших цінностей, отриманих незаконним шляхом; заходів щодо усунення корупційних ризиків приводить до висновків, що окремі види господарської діяльності не виключають

можливості вчинення правопорушень і потребують додаткових заходів впливу як превентивного характеру щодо запобігання вчиненню правопорушень під умовою загрози позбавлення (втрати) права власності.

На перший погляд ця теза абсурдна, викликає безліч заперечень, навіть звинувачення автора в упередженому ставленні до суб'єктів господарювання, передчасному звинуваченні їх у вчиненні правопорушення.

Проте, процес реалізації Концепції реформування кримінальної юстиції [2]. щодо впровадження кримінального проступку, який отримав законодавче закріплення, відбувається хоча і не в кращих його варіантах, на що не раз звертали увагу провідні вчені держави. Свідомо чи ні, у тканину системного утворення правої дійсності автори законопроектів намагаються штучно внести або вилучити цілі низки правових норм та правових інститутів під приводом удосконалення правового регулювання суспільних відносин та гуманізації відповідальності, спрощення процедури розгляду відповідних матеріалів і економії витрат на процесуальне забезпечення притягнення до відповідальності. Так склалася, і з запровадженням кримінального проступку. У згаданих законопроектах [3]. передбачено цілий розділ «Проступки у сфері господарської діяльності» склад яких штучно вилучено із Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП), а саме діяння, які мають судову юрисдикцію (ст. 221 КУпАП) і не є по суті управлінськими та механічно перенесені в площину кримінального проступку. Іншими словами, із адміністративного проступку – в злочин зі всіма юридичними наслідками, які наступають до засудженої особи. Замість гуманізації відбувається криміналізація відповідальності. Запровадження такого підходу авторами законопроектів підсилює кримінальну відповідальність за незначні правопорушення у сфері господарювання і не відповідає ні вимогам ст. 22 Конституції України, ні закону про гуманізацію відповідальності [1].

Отже, питання збереження відповідальності за правопорушення у сфері господарювання у площині адміністративної відповідальності залишається актуальним і разом з тим попередження правопорушень що можуть суттєво впливати на дестабілізацію суспільних відносин у сфері господарської діяльності, створювати можливі корупційні схеми, сприяти приховуванню коштів, інших матеріальних цінностей тощо, які отримані незаконним шляхом, потребує додаткових заходів впливу на суб'єктів господарювання. Таким заходом впливу, на наш погляд, може бути як додаткове адміністративне стягнення – спеціальна конфіскація – особливо за ті протиправні діяння, за які не передбачена або раніше [1]. скасована кримінальна відповідальність.

До таких правопорушень, насамперед, відносяться передбачені статтями 155-2, 162-1, 163, 163-8, 164, 164-5, 164-16, 166-8, 166-9, 166-16, 166-17, 171-2, 172-5 КУпАП протиправні діяння, за вчинення яких має бути застосована спеціальна конфіскація грошей, коштів, інших цінностей.

З об'єктивної сторони в більшості випадків зазначені правопорушення характеризуються протиправним діянням з настанням шкідливих наслідків у

невеликих, великих чи особливо великих розмірах, мають матеріальний склад правопорушення, а тому протиправні дії чи бездіяльність правопорушника (власника підприємства чи уповноваженої ним службової, посадової особи, фізичної особи – підприємця, громадянина) повинні бути встановлені в судовому порядку на підставі достатності доказів.

Оскільки, матеріальний склад правопорушення оцінюється з наявності певних матеріальних цінностей, коштів, грошей, майна, а метою вчинення зазначених правопорушень є отримання незаконного прибутку, оскільки не виключена можливість неправомірного накопичення цього майна, грошей, коштовностей у правопорушника особисто, на банківських рахунках, або на зберіганні у інших фінансових установах, родичів, знайомих, третіх осіб тощо. Тому, запровадження інституту спеціальної конфіскації в системі норм адміністративної відповідальності є на часі і потребує лише політико-правової волі законодавця.

Інститут спеціальної конфіскації у кримінальному законі на законодавчому рівні запроваджено Законом від 18.04.2013 № 222-VII (ст. 96-1 КК України) який, по суті, перевірений судовою практикою у кримінальних справах, набув подальшого законодавчого удосконалення [4]. і з певним змістовним вдосконаленням може бути застосованим в законодавстві про адміністративну відповідальність та безпосередньо в судовій практиці при розгляді справ про адміністративні правопорушення.

Література:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за порушення у сфері господарської діяльності: Закон України від 15 листопада 2011 року № 4025-VI//Офіційний вісник України, 2011.- № 98. – ст. 3570.

2. Концепція реформування кримінальної юстиції, затверджена указом Президента України від 8 квітня 2008 року. № 311-2008//Офіційний вісник України, 2008.- № 27 від 18.04.2008.- Ст. 486

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження кримінальних проступків: Проект Закону України – реєстраційний № 2897 від 19.05.2015// http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55214; Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації положень Кримінального процесуального кодексу України: проект Закону України – реєстраційний № 4712 від 16 квітня 2014 року (книга 2. Кримінальні проступки. Розділ V. Проступки у сфері господарської діяльності)//Юридичний Вісник України, 2014.-№№22-25 (інформаційно-правовий банк).

4. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо вдосконалення інституту спеціальної конфіскації з метою усунення корупційних ризиків при її застосуванні: Закон України від 10 листопада 2015 р. № 734-VII//Відомості Верховної Ради України, 2015. № 49-50.- Ст. 464

Демський Едуард Францович

*к.ю.н., професор, професор кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права АПСВТ*

Журавель Ярослав Володимирович

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права АПСВТ*

ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ ЯК ЧЕРГОВА ФОРМА ОМАНИ НАРОДУ

У назві статті ми не випадково використали поняття «омана народу», а не інші поняття (обдурювання, обдурення, одурювання, одурення народу). Наразі ніхто нікого не обдурював. Ніхто ні в кого нічого не забрав і нікому нічого не дав. Мова йде про почуття людей, які з року в рік очікують кращого життя, так часто обіцяного нашими владними світочами.

Починаючи з 1992 року і по цей час питання «реформування» організації державної влади не залишало у спокої перших політичних осіб держави. Кожен із Президентів України намагався створити під себе вертикаль влади шляхом введення на законодавчому рівні інститутів «представника Президента», «місцевих державних адміністрацій», «об'єднань громад», «префектів» тощо. При цьому, обраною формою державного правління в Україні є парламентська-президентська республіка.

Зрозуміло, що визначені статтею 5 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» органи місцевого самоврядування та передбачений розділом IX Конституції України адміністративно-територіальний устрій нашої держави вичерпали себе. Кому потрібні карликові сільські ради з чисельністю населення села в 300-500 чол.? Що може зробити така сільська рада? До того ж бюджет таких рад потребує 100% дотацій.

Маємо мертву за формою і змістом структуру місцевого самоврядування. Тому доцільність злиття таких малочисельних спільнот в об'єднані територіальні громади не викликає сумнівів. Більше того, це є необхідним кроком для формування українського місцевого самоврядування за стандартами ратифікованої Європейської хартії місцевого самоврядування.

Разом з тим, під гаслом децентралізації повноважень з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обмежень (Закон від 26.11.2015р.№834-VIII), децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (Закон від 26.11.2015р.№835-VIII), дерегуляції в агропромисловому комплексі (Закон від 08.12.2015р.№867-VIII), розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг (Закон від 10.12.2015р.№888-VIII) до законів України «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні» (та деяких інших законів) вносяться зміни і доповнення, які за своїм змістом ніщо інше як

спроба держави в особі центральних органів виконавчої влади перекласти болючі питання державних гарантій освіти (в тому числі професійної), охорони здоров'я, соціального захисту населення, створення відповідної інфраструктури, транспорту, комунального забезпечення (простіше кажучи – все те, що державний бюджет фінансувати не може) на місцеві бюджети і до компетенції органів місцевого самоврядування. При цьому жодних суттєвих кроків щодо укріплення матеріальної бази місцевого самоврядування не зроблено. Чого вартий лише Закон щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг [4], яким до повноважень місцевого самоврядування віднесено розгляд справ про адміністративні правопорушення за проживання без паспорта громадянина України або без реєстрації місця проживання та умисне зіпсування паспорта чи втрата з необережності (ст.ст.197-198 КУпАП). До того ж, тепер з 10 грудня 2015 року від імені виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад розглядають справи, передбачені ст.ст. 197-198 КУпАП центри надання адміністративних послуг.

Отже, виникає питання: чи великий дохід отримає сільська, селищна, міська рада на розгляді зазначених адміністративних правопорушень, та ще й за умов необхідності утримання спеціально створених центрів надання адміністративних послуг? Це особливий винахід українського законодавця, який в умовах децентралізації влади на місця передбачає передання повноважень без належної фінансової підтримки.

Аналіз законодавства свідчить, що замість децентралізації відбувається централізація влади на місцях шляхом підпорядкування органів місцевого самоврядування «партійним корупціонерам», «партійній олігархії» через місцеві вибори (Закон від 14.07.2015р. №595-VIII). Введення висування кандидатів у депутати, кандидатів на посади сільських, селищних, міських голів за партійними ознаками, від політичних партій, грошова застава взагалі позбавили права і можливостей пересічної людини балотуватися кандидатом у депутати місцевої ради чи на посаду місцевого голови. Це дозволяє стверджувати, що зазначений вище Закон порушує принципи, закріплені ст.ст. 71 та 141 Конституції України (до речі, норми Конституції України не передбачають партійні ознаки висування кандидатів у депутати, як і грошову заставу на всіх рівнях формування державної влади). Мета таких виборів зводиться до 1) вирішення амбітних питань політичних партій; 2) забезпечення сфери впливу на економіку місцевого самоврядування; 3) закріплення права на вирішення долі комунальної власності місцевими депутатами не без політичної доцільності, продиктованої їм відповідними партіями.

В місцевих радах усіх рівнів потрібні представники від місцевого населення, жителі населених пунктів, яких люди знають, а не представники політичних партій, яких власне ніхто не знає і які нічого самостійно не вирішують. Останні вміють вдало лише розподіляти місцеві кошти на партійні та власні потреби. В результаті цього принцип компетентності підмінений принципом партійності. Однак, якщо за радянських часів для

вступу в політичну партію висувалися досить жорсткі вимоги, то на сьогодні – «були б тільки гроші». За таких обставин звичайним явищем є проходження до місцевих рад в якості депутатів тимчасовиків, шахраїв, злодіїв та осіб, яким оголошено підозру тощо.

Отже, для простої людини – господарника, фахівця у певній галузі – практично немає можливості стати місцевим депутатом чи місцевим головою. На сьогоднішній день, на жаль, немає висування кандидатів у депутати від трудових колективів, будинкових, вуличних, квартальних комітетів, громадських організацій, навчальних закладів і наукових установ. Що це? Суцільна партійна капіталізація державного управління? Напевне. І це з часом може трансформуватися у спадкоємність влади, у формування сімейних кланів, встановлення диктатури олігархів шляхом функціонування їх «наймитів» і на місцевому рівні.

Вірно зазначає народний депутат України Аркадій Корнацький, що «в аграрному секторі корупційні схеми працюють, а сільським реформам: кріпосне право і дірка від бублика замість дерегуляції та децентралізації» [5]. Залишається лише від себе доповнити, що багато законів про децентралізацію якраз і продукують нові корупційні схеми.

З промов перших осіб держави, які останнім часом доносяться до народу засобами масової інформації, тільки й чути про їхні наміри щодо реформування законодавства в частині децентралізації влади. Проте ідея змін до Основного Закону – це ідея українців, які хочуть стабільного життя, а не перебування в процесі безкінечних змін. Адже такі зміни формують у пересічного українця відчуття проживання в стані постійного ремонту житла.

Аналіз положень Законопроекту «Про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади» [1]. дозволяє констатувати, що запропоновані зміни, скоріше за все, призведуть не до децентралізації, а навпаки – до посилення централізації влади. Так, статус місцевих голів та депутатів місцевих рад; порядок утворення, реорганізації та ліквідації виконавчих органів місцевого самоврядування; порядок і підстави дострокового припинення повноважень місцевих голів та депутатів місцевих рад; несумісності посади місцевого голови та депутата місцевої ради з іншим представництвом; сумірність фінансових ресурсів та обсягу повноважень органу місцевого самоврядування; підконтрольність органам виконавчої влади визначаються законами, проекти яких депутати у більшості випадків навіть не читають і голосують «ЗА» за вказівкою партійного керівництва в рамках виконання правил партійної дисципліни. Також варто відмітити, що у запропонованому законопроекті не враховані місцеві традиції і звичаї, регіональні відмінності, що впливають на предмет реформування. Механічне укрупнення рад і районів не призведе до автоматичної їхньої самодостатності.

Цілком ймовірно, що, за аналогією з виконанням правил партійної дисципліни народними депутатами у Верховній Раді України, можна очікувати партійну дисципліновану одностайність і при голосуванні на засідання місцевих рад. Місцеві партійні депутати також часто навіть не

читають зміст проектів актів органів місцевого самоврядування, а голосують за жєстами свого лідера.

Введення інституту «префектів» та поділ території України на адміністративно-територіальні одиниці – громади, райони, регіони – свідчить про посилення вертикалі влади. Органи місцевого самоврядування стають ще більш залежними від чиновників, призначених за партійними квотами.

Утриматися від такої децентралізації та внесення змін до Конституції України постійно просять, а подекуди і вимагають у зверненні до Президента України відомі політичні, громадські діячі й правники держави [2;3]. Вірно зазначає О.Мороз, що «ті, хто співає дифірамби з приводу децентралізації, насправді, обстоюючи зміцнення адміністративної «вертикалі», дбають про себе, не про державу» [3].

До речі, з введенням інституту «префектів» законодавець наступає на ті самі граблі. У нас уже був інститут «представника Президента». На той час можливо це було і правильним кроком, оскільки не було куди діти громіздку ліквідовану «партійну номенклатуру» та виведених з Європи радянських військовослужбовців. Але яка є потреба на сьогодні вводити спостерігачів? Це повернення до початку 90-х років. Так може краще повернутися до відпрацьованої поколіннями вертикалі виконавчої влади, запровадженої за радянських часів з розширенням повноважень районних та обласних рад і наданням сільським, селищним, міським радам (об'єднаним громадам) справжнього самоврядування за принципами «Магдебурзького права» на основі нових конституційних засад із забезпеченням (а не скороченням) медичних, освітніх, комунальних, транспортних послуг за державні кошти без будь-яких ганебних, знеславлених, жебрацьких подачок у вигляді субсидій.

І нарешті, два слова щодо введення в юриспруденцію визначень, понять, семантичних вишукувань «префекти» «префектури», «регіони», «губернії», «губернатори», «мерії» і т.п. Подібного роду використання слів іншомовного походження в законодавстві України та офіційних виступах політичних діячів свідчить про низький рівень володіння нашої багатой української мови розробниками законопроектів.

Отже, децентралізація та дерегуляція місцевого самоврядування як і безвізовий режим з країнами ЄС – це чергова словесна мішура, яка обгортає сутність олігархічної форми правління для прикриття загальнодержавних корупційних систем. Законопроект про внесення змін до Конституції України – це одна зі спроб законодавчої форми оману людей.

Література:

1. Про внесення змін до Конституції України: Законопроект України від 31 серпня 2015 р. № 656 – VIII // Голос України, 2015. – № 161. – 2 вересня.

2. Ні змінам до Конституції України в умовах воєнного стану!: Звернення до Президента України та Верховної Ради України політичних, громадських діячів і правників // Юридичний вісник України, 2015 – № – 33. – 22 серпня.

3. Мороз О. Про оновлення системи влади: Президенту України П. Порошенку (відправний лист)// *Голос України*, 2015. – № 247. – 28 грудня.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 888 – VIII//*Голос України*, 2015. – № 247. – 28 грудня.

5. Корнацький А. Сільські реформи, кріпосне право і дірка від бублика замість дерегуляції та децентралізації // *Голос України*. 2015. – № 109. – 20 червня.

Діордіца Ігор Володимирович

к.ю.н, доцент, завідувач кафедри кримінального права, процесу та криміналістики АПСВТ

ІНФОРМАЦІЙНА ІНТЕРВЕНЦІЯ В НАЦІОНАЛЬНОМУ КІБЕРПРОСТОРИ

Україна вступає в нову еру інформаційного суспільства – в еру інформаційних війн. Реалізація національних інтересів щодо забезпечення національної безпеки – один із найважливіших напрямів цієї трансформації. Значна низка суспільно небезпечних діянь, спрямованих на заподіяння шкоди державним інтересам, сьогодні може вчинятися як в інформаційному просторі, так і в суто кіберпросторі.

Зараз багато дискусій точиться навколо того, що ж таке інформаційна інтервенція і як їй протидіяти. На наше переконання під «інформаційною інтервенцією» в широкому сенсі варто розуміти певний комплекс дій агресивного характеру (агресія знаходиться за межами закону), які спрямовані на здійснення впливу на суспільну думку і прийняття рішень всередині однієї або іншої державі та досягнення чітко визначених результатів. Також наголошуємо на тому, що дане явище завжди має негативний прояв. На сьогоднішній день повністю відсутній механізм протидії цьому явищу і в результаті цього наш національний інформаційний простір залишився відкритим і беззахисним, чим і скористалися інші країни, використовуючи це у власних інтересах. Як приклад можемо зауважити про присутність зарубіжних телеканалів, таких як Euronews, BBC World News, Белсат ТВ та ін. Значною є присутність зарубіжних мовників і в радіопросторі України. Відомі українському слухачеві «Русское радио» и «Маяк» (Росія), радіостанції «Голос Америки» та «Свобода» (США), BBC (Великобританія) тощо. Як теле- так і радіостанції досить часто транслюють українські та зарубіжні новини (інформацію), але з певним «викривленням» і, як результат, помилкове її застосування чи підроблення, спотворення й перекручування призводять до великих втрат.

Цьому сприяє відсутність Інформаційного кодексу, в якому було б систематизовано сукупність норм права, що регулюють увесь спектр суспільних інформаційних правовідносин.

Також наголосимо на тому, що **інформаційну інтервенцію можна визначити як початок інформаційної війни**. Як відомо, інформаційні війни – це дії, розпочаті для досягнення інформаційної переваги шляхом завдання шкоди інформації та процесам, що базуються на інформації та інформаційних системах ворога при одночасному захисті власної інформації та процесів, що базуються на інформації та інформаційних системах.

Українські експерти перераховують такі інформаційні війни, під обстріл яких потрапила Україна:

- просування ідеї расизму в Україні перед початком футбольного чемпіонату Євро-2012;
- героїзація російського президента Володимира Путіна в Україні;
- дискредитація європейського вибору шляхом акцентуації на питаннях гомосексуалізму;
- залякування сценаріями війни з Росією;
- підтримання антиукраїнської тези про крах української держави, розповсюдження концепції failed state щодо України;
- інформаційна протидія Росії в галузі торгівлі зброєю.

Можна додати й просування ідеї антисемітизму в Україні у зв'язку з виступами представників «Свободи», які завжди чомусь за дивним збігом обставин супроводжувались присутністю російських ЗМІ, котрі одразу ж тиражували інформацію про антисемітизм в Україні.

Джерелами кібернетичних загроз можуть бути міжнародні злочинні групи хакерів, окремі підготовлені у сфері інформаційних технологій злочинці, іноземні державні органи, терористичні та екстремістські угруповання, транснаціональні корпорації та фінансово-промислові групи тощо. Зростає загроза використання проти інтересів України кібернетичних засобів як зсередини держави, так і з-за меж її кордонів. Такою ж реальною є загроза використання української інформаційної інфраструктури як транзитного майданчику» для приховування атаки на інформаційну інфраструктуру третьої сторони.

Також як загрози в сфері кібернетичної безпеки можна виділити: кіберзлочинність, кібертероризм та кібершпигунство, кібервійна, а самі інформаційні інтервенції і можуть бути складовими перерахованих дій. Злочини із використанням сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій стають все звичнішою практикою в житті українських громадян.

Найбільше увага злочинців зосереджена на спробах порушення роботи або несанкціонованого використання можливостей інформаційних систем державного, кредитно-банківського, комунального, оборонного, виробничого секторів.

Інформація з обмеженим доступом, що циркулює в національних інформаційних ресурсах, є стійким об'єктом зацікавленості з боку інших держав, організацій та осіб. Крім того, все більшого поширення набуває політично вмотивована діяльність в кіберпросторі груп активістів (хактивістів), які здійснюють атаки на урядові та приватні сайти, що

призводить до порушень роботи інформаційних ресурсів, а також репутаційних та матеріальних збитків.

З урахуванням широкої інформатизації сектору безпеки і оборони, оборонний потенціал нашої держави стає більш чутливим до кіберзагроз. Впровадження провідними країнами сучасних кіберозброєнь перетворює кіберпростір на окрему, поряд з традиційними «Земля», «Повітря», «Море», «Космос», сферу ведення бойових дій, а у найближчому майбутньому, рівень обороноздатності країни буде визначатись у т.ч. наявністю у неї ефективних підрозділів для ведення бойових дій в кіберпросторі та здатність протистояти кіберзагрозам в сфері оборони. Таким чином **нагальною є проблема створення Інформаційних військ України.**

Отже, унаслідок неналежного правового регулювання в національному інформаційному просторі України спостерігається низка негативних явищ, які створюють реальні та потенційні загрози кібернетичній безпеці.

З метою попередження зловживання інформацією та для захисту інформаційних прав сучасний стан забезпечення національної та кібернетичної безпеки України потребує розробки науково обґрунтованої державної політики та стратегії в цій галузі, визначення системи національних цінностей, життєво важливих інтересів особистості, суспільства та держави, визначення зовнішніх і внутрішніх загроз цим інтересам, пошуку ефективних заходів для забезпечення безпеки в усіх її сферах, захисту від інформаційних загроз та реалізації права на отримання достовірної інформації. Паралельно усе вищевикладене свідчить про потребу прийняття нормативно-правових актів, в яких був би передбачений механізм захисту інформаційних прав від протиправних дій третіх осіб щодо інформації.

Домбровська Оксана Валентинівна

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії, історії держави і права та конституційно-правових дисциплін АПСВТ

СПЕЦИФІЧНІ ОЗНАКИ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НОРМ

Глибокі соціально-економічні зміни, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, обумовлюють необхідність переоцінки існуючих цінностей, переосмислення достатньо великої кількості політико-правових уявлень, що формують відношення до права та характер правової поведінки правотворчих, правозастосовних органів та інших суб'єктів права. Широке використання законодавцем диспозитивного методу правового регулювання створює передумови активного та творчого використання суб'єктами права можливостей самостійно досягати бажаного правового результату, який в сучасних умовах може і повинен забезпечуватися широким використанням процесуальної форми.

В сучасній теорії права прийнято вважати, що матеріальний припис первинний, а процесуальний – вторинний, підпорядкований матеріальному

та спрямований на його забезпечення. Наприклад, А. М. Колодій та В. В. Копейчиков [1, с. 231], наголошують на вторинному характері процесуальних норм, які, на їх думку, мають похідний характер від норм матеріального права. На думку П. М. Рабиновича, норма матеріального права є первинним регулятором суспільних відносин, вона лише називає права, обов'язки, заборони. Процесуальні ж норми, встановлюють порядок, процедуру здійснення прав або виконання обов'язків, передбачених у матеріальних нормах [2, с. 12]. О. В. Яковенко зазначає, що процесуальні норми поза норм матеріальних не мають сенсу, їх існування детерміноване потребами реалізації норм матеріальних [4, с. 24]. Аналогічну позицію висловлює О. Ф. Скакун, виокремлюючи матеріальні та процесуальні норми права за критерієм субординації в правовому регулюванні. Норми процесуального права походять від норм матеріального права: процесуальні норми регулюють вже не фактичні, а юридичні зв'язки, що склалися в соціально-правовій сфері, у правовідносинах, викликаються до життя потребою реалізації норм матеріального права [3, с. 60].

Відповідно цій уяві пріоритет в системі українського права віддається нормам конституційного матеріального права. Але належна реалізація конституційних матеріальних норм та встановлення правового порядку в значній мірі пов'язано з конституційними процесуальними нормами. Більш того, процесуальні норми в багатьох випадках надають учасникам суспільних відносин інваріантність поведінки і тим самим впливають на дієвість елементів механізму правового регулювання, ефективність правового регулювання та встановлення правопорядку в суспільстві.

Ці аспекти впливу конституційно-процесуальних норм дозволяють казати про їх певну самостійність та ставить питання про необхідність наукового дослідження різних аспектів їх розуміння, зокрема ознак конституційно-процесуальних норм.

Конституційно-процесуальні норми є різновидом норм права, тому в цілому володіють загальними для норм права ознаками, зокрема:

1. встановлюються або санкціонуються державою;
2. приймаються у суворо визначеному порядку;
3. виступають результатом діяльності органів публічної влади;
4. видаються уповноваженими на те суб'єктами в межах належної їм компетенції;
5. охороняються державою;
6. регулюють суспільні відносини;
7. носять загальний характер, тобто поширюються на всіх учасників відносин, що ними регулюються.

Проте існує певна особливість конституційно-процесуальних норм, яка обумовлює їх специфічні ознаки.

По-перше, вони регулюють особливе коло суспільних відносин. Це суспільні відносини, що виникають з приводу реалізації прав та обов'язків, встановлених нормами конституційного права, і здійснюються в порядку, передбаченому нормами конституційно-процесуального права.

Конституційно-процесуальні відносини характеризуються тим, що:

- нерозривно пов'язані з нормами конституційного права, виникають і здійснюються на їх основі;
- полягають у реалізації прав і обов'язків суб'єктів конституційно-правових відносин;
- встановлюють порядок втілення в життя норм конституційного матеріального права;
- охороняються державою та забезпечуються заходами юридичного впливу.

По-друге, мають особливий характер приписів. Вони носять процедурний характер.

По-третє, вони поширюються на особливе коло суб'єктів. В основному адресуються суб'єктам, які наділені владними повноваженнями щодо застосування норм конституційного права.

По-четверте, є переважно імперативними, тобто прямо вказують на відповідну поведінку суб'єктів за чітко визначених обставин.

По-п'яте, конституційно-процесуальні норми мають специфічну структуру – у гіпотезах, як правило, присутні норми конституційного права.

По-шосте, у конституційно-процесуальних нормах багато уваги приділяється регламентації різних прийомів і способів діяльності суб'єктів, особливо щодо правотворчої діяльності.

З урахуванням усього викладеного вище можна дати наступне визначення конституційно-процесуальних норм. Конституційно-процесуальні норми – це загальнообов'язкові, формально визначені правила поведінки загального характеру, встановлені або санкціоновані державою, що забезпечуються усіма юридично обґрунтованими заходами і засобами державного-правового впливу та встановлюють порядок застосування норм конституційного матеріального права шляхом встановлення правил поведінки суб'єктів конституційного права, яких вони мають дотримуватися при реалізації належних їм прав і обов'язків.

Література:

1. Загальна теорія держави і права: Навч. посіб. [Текст]. / А. М. Колодій, В. В. Копейчиков. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 368 с.
2. Рабинович П. М. Вопросы общей теории процессуальных норм права [Текст]. // Юридические гарантии применения права и режим социалистической законности. – Вып. 3. – Ярославль, 1976. – 78 с.
3. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник. [Текст]. – Харків: Консул, 2001. – 656 с.
4. Яковенко Ольга Владимировна. Правовая процедура: Дис. канд. юрид. наук (12.00.01). – Саратов, 1999. – 219 с.

Дураєва Наталія Василівна

викладач кафедри адміністративного, фінансового та господарського права Академії праці, соціальних відносин і туризму

Науковий керівник:

к.ю.н., професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та господарського права АПСВТ

Демський Едуард Францович

АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКІ, ФІНАНСОВІ (ШТРАФНІ) САНКЦІЇ, ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Господарська діяльність є основою економічного та соціального розвитку будь-якого суспільства, щодо забезпечення матеріального добробуту населення, виготовлення товарів промислового призначення та продуктів споживання, яка має (повинна) здійснюватися за певними правилами, установленими законами та іншими нормативними актами.

Однією з форм державного управління у сфері господарювання є видання нормативних актів, які встановлюють приписи, заборони та дозволи здійснення господарської діяльності, а також забезпечують державну підтримку господарювання шляхом запровадження заходів заохочення та примусу. Найбільш поширена форма примусу – це встановлення адміністративної та кримінальної відповідальності, якщо порушення вчинено посадовою або службовою (фізичною) особою.

Але в практичній діяльності досить часто порушення у сфері господарювання вчиняються на користь певних підприємств чи установ, тобто на користь юридичних осіб до яких, виходячи із загальної теорії права не можна застосовувати кримінальну чи адміністративну відповідальність.

В такому випадку законодавець винайшов специфічний засіб впливу такий як адміністративно-господарські, фінансові, штрафні санкції поняття яких досить повно визначаються:

- у Господарському кодексі України: [1].

ст.238 Застосування адміністративно-господарських санкцій до суб'єктів господарювання;

1. За порушення встановлених законодавчими актами правил здійснення господарської діяльності до суб'єктів господарювання можуть бути застосовані уповноваженими органами державної влади або органами місцевого самоврядування адміністративно-господарські санкції, тобто заходи організаційно-правового або майнового характеру, спрямовані на припинення правопорушення суб'єкта господарювання та ліквідацію його наслідків.

2. Види адміністративно-господарських санкцій, умови та порядок їх застосування визначаються цим Кодексом, іншими законодавчими актами. Адміністративно-господарські санкції можуть бути встановлені виключно законами.

- у Податковому кодексі України: [2].

ст.111.Види відповідальності за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи

За порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються такі види юридичної відповідальності:

- фінансова;
- адміністративна;
- кримінальна.

Фінансова відповідальність за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства встановлюється та застосовується згідно з цим Кодексом та іншими законами. Фінансова відповідальність застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені.

- у законі України «Про державні лотереї в Україні», в статті 14 якої передбачено: [3].

1. За неповне або несвоєчасне відрахування до Державного бюджету України коштів, отриманих від проведення державних лотерей, в обсязі відрахувань, визначених Податковим кодексом України, винна особа несе відповідальність на рівні відповідальності за несвоєчасну або неповну сплату податків, зборів, встановлену законом.

2. До суб'єктів, які організують або проводять на території України ігри, що відповідають визначенню лотереї, крім випадків, якщо така гра проводиться особою, яка одержала статус оператора державних лотерей, застосовуються фінансові санкції у вигляді штрафу у розмірі шістнадцяти тисяч мінімальних заробітних плат з конфіскацією гравального обладнання, а прибуток (дохід) від проведення такої гри підлягає перерахуванню до Державного бюджету України.

Застосування санкцій, зазначених в абзаці першому частини другої цієї статті, здійснюється за рішенням суду, ухваленим за позовом органів Національної поліції та/або органів доходів і зборів.

Адміністративно-господарські санкції за своїми матеріальними та процесуальними властивостями мають спільні риси з адміністративною відповідальністю. Вони, як і адміністративна відповідальність, не мають компенсаційного характеру, не відновлюють початкового майнового стану, їх стягнення не здійснюються на користь іншої сторони або учасника господарсько-правових відносин, а зараховуються (фінансові, штрафні санкції, як і адміністративні штрафи), повністю або частково до державного бюджету та частково – до цільових позабюджетних фондів розвитку органів державної влади чи підтримки підприємств малого та середнього бізнесу, захисту конкуренції, сприяння зайнятості населення тощо.

Воронова Л.К. класифікувала фінансові санкції за характером впливу, за галузевим характером.

Наразі чіткого розмежування адміністративно-господарських та фінансових, штрафних санкцій не існує.

Визначають та регулюють застосування адміністративно-господарських фінансових, штрафних санкцій понад 60 нормативних актів.

Дане питання потребує детального дослідження та кодифікації з метою впорядкування та вдосконалення нормативно-правових актів, приведення їх до певної внутрішньої узгодженості шляхом створення єдиного нормативного акта. У результаті кодифікації буде видано єдиний, логічно і юридично цілісний, нормативно-правовий акт [4].

Література:

1. Господарський кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144)
2. Податковий кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112)
3. Закон України «Про державні лотереї в Україні» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 31, ст.369)
4. Адміністративне процесуальне право України, навч. посіб. / Е.Ф. Демський. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 496 с. – Бібліогр.: с. 488—495.

Завидняк Володимир Іванович
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики АПСВТ*

ЄВРОПЕЙСЬКА КОНВЕНЦІЯ З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Матеріали даного дослідження покликані сприяти тому, щоб судді, прокурори та адвокати враховували вимоги Європейської конвенції з прав людини (надалі – Європейська конвенція) та, зокрема, практику Європейського суду з прав людини (надалі – Європейський суд) при тлумаченні й застосуванні норм кримінально-процесуальних кодексів та інших законодавчих актів, які стосуються сфери кримінального судочинства. З цією метою наводяться витяги з ключових рішень Європейського суду та колишньої Європейської комісії з прав людини (надалі – Європейська комісія), в яких викладено рішення щодо заяв про порушення однієї чи декількох норм Європейської конвенції в процесі провадження слідства, висунення обвинувачення або судового розгляду справ про інкриміновані злочини, а також у межах апеляційного чи іншого провадження, що має стосунок до кримінального процесу.

Використання витягів з цих рішень для ілюстрації різних вимог Європейської конвенції, які визначають здійснення кримінального процесу, не тільки свідчить про те, що в самому тексті Конвенції не міститься достатніх вказівок на межі поширення цього документа (оскільки це в різних ситуаціях значною мірою залежить і від тлумачення, яке дають його положенням два згадані органи), але також дає певне уявлення щодо того, яким чином слід застосовувати ці вимоги в конкретних ситуаціях з огляду на обставини вибраних справ.

Усі ці питання представлено в різних витягах з рішень та ухвал Європейського суду та колишньої Європейської комісії. Витяги були підібрані для того, щоб проілюструвати приклади багатогранності вимог Європейської конвенції щодо кола питань, які мають значення для кримінального судочинства. Через брак місця обсяг витягів при доборі довелося обмежувати, внаслідок чого опущено посилання на прецеденти, частини речень, ба навіть цілі пункти, проте спосіб, в який це зроблено, сподіваємося, дає уявлення про найважливіші мотиви та конкретний контекст ухвалених рішень і водночас не подає в хибному світлі позицію Європейського суду або колишньої Європейської комісії.

«Херцегфалві проти Австрії» (Herczegfalvy v Austria), 10533/83, 24 вересня 1992 року.

Згідно з прецедентною практикою Суду щодо застосування пунктів 1 і 4 статті 5 Конвенції з метою відповідності вимогам Конвенції, такий контроль має здійснюватися з дотриманням як матеріально-правових, так і процесуальних норм національного законодавства, а також з дотриманням мети статті 5. Остання умова передбачає не лише обов'язкове ухвалення компетентними судами рішень «невідкладно», а й наявність розумних інтервалів між цими рішеннями.

У розглядуваній справі на підставі пункту 3 статті 25 Кримінального кодексу прийнято три рішення з такими інтервалами: п'ятнадцять місяців (6 листопада 1980 року – 8 лютого 1982 року), два роки (8 лютого 1982 року – 16 лютого 1984 року) та дев'ять місяців (16 лютого 1984 року – 14 листопада 1984 року), відповідно. Перші два рішення не можна вважати такими, що прийняті з розумними інтервалами, особливо з огляду на те, що численні клопотання про звільнення, які подавав п. Херцегфалві, залишилися без відповіді. Отже, пункт 4 статті 5 порушено.

«Бук проти Німеччини» (Buck v Germany), 41604/98, 28 квітня 2005 року.

Щож стосується відповідності постанови про обшук та виїмку переслідуваній меті за конкретних обставин справи, то Суд, враховуючи відповідні критерії своєї прецедентної практики, зауважує, що правопорушення, у зв'язку з яким надано дозвіл на виконання цих слідчих дій, полягало у звичайному порушенні ПДР. Порушення цих правил є адміністративним правопорушенням невеликої тяжкості, а тому було декриміналізоване в законодавстві ФРН. Крім того, у цій справі йшлося лише

про притягнення до адміністративної відповідальності особи, котру раніше не притягали до відповідальності за порушення ПДР.

Суд також зазначає, що хоча відповідне правопорушення було вчинене під час керування автомобілем компанії, що є власністю заявника, провадження, у ході якого були проведені обшук та виїмка, було порушене не щодо самого заявника, а стосовно його сина, тобто третьої особи.

Насамкінець Суд зауважує, що публічність обшуку житла та офісних приміщень заявника і виїмки з них у місті чисельністю приблизно 10 тис. мешканців, цілком імовірно, могла негативно вплинути на репутацію заявника та його компанії. У зв'язку з цим необхідно нагадати, що сам заявник не був підозрюваним у вчиненні будь-якого правопорушення чи злочину.

З огляду на серйозність втручання у право на повагу до житла особи, якої стосуються ці слідчі дії, необхідно чітко встановити, чи був дотриманий принцип пропорційності. Аналізуючи обставини справи, зокрема той факт, що дозвіл на відповідні обшук та виїмку надано у зв'язку з незначним правопорушенням, яке вчинила третя особа, але він поширювався на приватне житло заявника, Суд вважає, що втручання не було відповідним меті, яку воно переслідувало.

«Деврім Тюран проти Туреччини» (Devrim Turan v Turkey), 879/02, 2 березня 2006 року.

У цій справі Суд зауважує, що в перший і в останній день арешту заявниці її доправляли в пологовий будинок Токата (Tokat) на гінекологічне обстеження.

Припровадження в лікарню на гінекологічне обстеження могло спричинити страждання заявниці. Однак, як визнано в прецедентній практиці Суду, медичний огляд затриманих лікарем, що є судовим експертом, може виявитися важливою гарантією проти фальшивих обвинувачень в сексуальних домаганнях або жорстокому поводженні. Окрім того, зрозуміло, що коли заявниця відмовилася пройти гінекологічне обстеження, її до цього жодним чином не примушували, а лікарі утрималися від його проведення.

З огляду на викладене вище, Суд вважає, що сам той факт, що заявницю доставляли в лікарню на гінекологічне обстеження в перший і в останній дні її арешту не сягає мінімального рівня жорстокості, щоб становити принизливе для гідності, поводження за змістом статті 3 Конвенції.

«Люді проти Швейцарії» (Lüdi v Switzerland), 12433/86, 15 червня 1992 року.

Суд зазначає, що, починаючи попереднє розслідування щодо заявника 15 березня 1984 року, суддя-слідчий Лауфенського районного суду також видав наказ про прослуховування його телефонних розмов.

Немає сумніву в тому, що телефонне прослуховування було втручанням у приватне життя та кореспонденцію п. Люді. Таке втручання не є порушенням Конвенції, якщо воно відповідає вимогам пункту 2 статті 8. Підставою для цього заходу були статті 171b та 171c Бернського

кримінально-процесуального кодексу, які застосовуються навіть на попередньому етапі розслідування, коли є вагома підстава вважати, що готується вчинення кримінальних правопорушень. Крім того, воно було призначене «запобігти злочинів», і Суд взагалі не має сумніву стосовно його необхідності в демократичному суспільстві.

«Копп проти Швейцарії» (Kopp v Switzerland), 23224/94, 25 березня 1998 року.

Водночас Суд вбачає суперечність між чітким текстом законодавства, яке захищає привілей на збереження адвокатської таємниці, коли адвокат перебуває під спостереженням як третя сторона, і практикою, якої дотримувалися в цій справі. Хоча в прецедентній практиці усталився загалом визнаний принцип, відповідно до якого привілей на збереження адвокатської таємниці поширюється тільки на відносини між адвокатом і його клієнтами, закон чітко не встановлює, як, за яких умов і хто визначатиме різницю між питаннями, безпосередньо пов'язаними з роботою юриста за дорученням сторони в судовому процесі, і тими, які стосуються діяльності поза межами його професійного адвокатського мандату.

Передовсім викликає, м'яко кажучи, здивування те, що на практиці це завдання має виконувати посадова особа поштової служби, яка є представником виконавчої влади, без контролю з боку незалежного судді, а надто в такій особливо делікатній сфері, як довірчі відносини між адвокатом і його клієнтами, що безпосередньо зачіпають права на захист.

Коротко кажучи, швейцарське право, писане чи неписане, не містить достатньо чітких вказівок щодо меж і способу здійснення дискреційних повноважень влади в цьому питанні. Тому-то пан Копп, як юрист, не користувався мінімальним ступенем захисту, якого вимагають принципи верховенства права в демократичному суспільстві. Тому було порушення статті 8.

Література:

1. <http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/hudoc>

Закаль Оріся Орестівна

студентка 1-го курсу

Факультету №2 НАВС

Раєцька Людмила Василівна

к.ю.н., доцент, професор кафедри

кримінально-правових дисциплін НАВС

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК КОРУПЦІЇ

Найперші згадки про корупцію були знайдені ще в матеріалах архівів стародавнього Вавилону (друга половина XXIV століття до н. е.) – найстарішої

з відомих людству історичних пам'яток державності. В епоху шумерів і семітів Цар Лагоша (територія сучасного Іраку) був вимушений реформувати державне управління з метою припинення зловживань своїх чиновників та суддів. А тому, історичний процес виникнення корупції починає свій розвиток ще тоді, коли державний чиновник, маючи можливість розпоряджатися майном та ресурсами, приймає рішення не в інтересах суспільства та розвитку державності, а з огляду на свої особисті, корисливі потреби. Підтвердженням цього є знайдені археологами й істориками джерела прадавніх центрів людської цивілізації у Єгипті, Месопотамії, Китаї III—II тисячоліття до н. е.

Ще в часи античності поняття корупції сприймалося досить по-різному. Слово корумпувати (від лат. corrumpere) мало декілька негативних значень, а саме: ушкоджувати шлунок неякісною їжею, псувати воду в закритій тарі, втрачати можливість, знищувати майно пожежею, викривляти зміст, соромити гідність тощо. Слово «корумпувати» також означає підкуповувати кого-небудь або всіх (не обов'язково посадовця) щедрими подарунками.

У період середньовіччя поняття корупції набуває значення, що притаманне лише церковним, канонічним відносинам, – спокуси диявола.

Корупція в католицизмі означала гріховність. Отримана в спадщину гріховна «порча» розглядалась як природа всіх гріхів.

Пам'ятки про даний вид діяння згадується також у російських літописах ще XIII століття. За їхніми даними, першим законодавчо обмежив поширення корупції Іван III, а смертну кару за прояви корупції запровадив його онук Іван IV (Грозний). Як свідчать джерела, за царювання Петра I почалася справжня боротьба з корупцією. Він створив контрольні органи, завдяки яким було викрито корупціонерів, прокотилися гучні корупційні скандали. Корупція засуджувалася в усі часи, але це не завадило їй проникнути і у сьогодення.

В Конституції гетьмана Війська Запорозького П. Орлика 1710 року корупція згадується як явище, яке згубно діє на весь державний устрій. У ній також наводиться перелік корупційних дій та наголошується на вжиття заходів щод боротьби з нею.

Враховуючи бурхливі історичні події XX ст., а саме: поділ світу на два ворожі табори з різним соціально-економічним та політичним устроєм не розв'язав проблеми корупції, а, навпаки, підкреслив універсальність цього соціального явища. З'явилися теорії, що ґрунтувалися на ідеологічних засадах й оцінювали корупцію як явище, властиве лише окремим суспільно-економічним формаціям.

Схожість спостерігається і у твердженнях, радянських політичних й юридичних доктрин. Більшість енциклопедій та словників радянської доби навмисно наголошували, що корупція – це явище, притаманне винятково буржуазним державам і суспільству, в котрому має місце експлуатація людини людиною, а державний апарат залежить від монополій, і що вже в самій економічній і політичній системі закладені для цього умови.

У словнику С. Ожегова знаходимо пояснення терміну «корупції», як «підкупу, хабарів, запродавства посадових осіб, політичних діячів». У сучасному юридичному енциклопедичному словнику «корупція» визначається, як «злочинна діяльність у сфері політики чи державного управління, яка полягає у використанні посадовими особами довірених їм прав та владних повноважень для особистого збагачення».

Часто під даним поняттям розуміється продажність посадових осіб, що відображається кримінально-правовим поняттям «неправомірна вигода», «підкуп». Але й тут є різні думки і бачення. Одні автори вважають, що «корупцією» охоплюється будь-яке одержання неправомірної вигоди, інші (наприклад, П. Панченко) розглядають корупцію, як систематичне скоєння одержання неправомірної вигоди. А. Долгова визначає «корупцію», як явище суспільне, що характеризується підкупом, продажністю державних або інших службовців і на цій основі корисливим використанням ними в особистих або у вузькогрупових, корпоративних інтересах офіційних службових повноважень, пов'язаних із ними авторитету й можливостей. Водночас В. Лукомський та В. Комісаров наполягають, що принципово неправильно ототожнювати корупцію лише з одержанням неправомірної вигоди. Під цим явищем слід розуміти специфічну поведінку посадової особи, пов'язану зі зловживанням владою з особистою корисливою метою. Схожі дефініції часто можна зустріти, як у вітчизняних так і в зарубіжних публікаціях. Доктор Сар Дж. Пундей визначає «корупцію», як зловживання державною владою, посадою або авторитетом заради приватного блага. Перелік корупційних дій охоплює одержання неправомірної вигоди, зди́рство, торгівлю впливом, братовство, обман, «швидкі гроші» тощо. Він підкреслює, що, хоча ми схильні розглядати корупцію як «гріх» уряду, вона дуже поширена в приватному секторі. Саме він найчастіше причетний до корупції влади.

Дане поняття, обмежується загальними ознаками й характеризується відсутністю чітких формулювань, які дали б можливість виокремити суттєві ознаки цієї правової категорії. Її визначають, як акт правопорушення державних службовців або як систему відповідних стосунків між певними посадовими особами та кримінальним середовищем на шкоду державним та суспільним інтересам тощо.

Професор Н. Кузнєцова пропонує розглядати корупцію не тільки як правове, а й як соціальне, економічне та моральне явище, що завдає шкоди нормальному функціонуванню моральних та правових відносин у суспільстві й державі. Цей підхід вважається найвдалішим, адже «корупцію» не можна розглядати тільки в правовому аспекті, ігноруючи інші сторони «корупції», які характеризують її як соціальне, політичне, економічне явище, неможливо повністю визначити природу походження терміна «корупція».

Отже, слід зазначити, що визначення поняття «корупції» з'явилося у світі досить давно і воно пройшло тривалий етап розвитку. Дане поняття притаманне будь-якій державі і уособлює у собі негативний характер. Я вважаю, що жодна територія, навіть із «кращою історією», не має імунітету до корупції. Цей висновок не релятивізує боротьбу з корупцією і зовсім не

повинен схилити до думки, ніби ця боротьба заздалегідь приречена на поразку. Навпаки: він вказує на те, що корупція, попри історію, може бути подолана у теперішньому часі. Для цього потрібна лише – політична воля тут і тепер, із думкою про майбутнє і без озирання на минуле.

Література:

1. Бортошек М. Римское право. Определения. Понятия. Термины. – М.: Политиздат, 1989.- С.93.
2. Бортошек М. Римское право. Определения. Понятия. Термины. – М.: Политиздат, 1989.- С.93.
3. Куракин А.В. Административно-правовые средства предупреждения и пресечения коррупции в системе государственной службы (история и современность) // Государство и право. – 2002, – № 9, – С. 35.
4. Подопрыгора А.А. Основы Римского гражданского права. – К.:Вентури, 1995. – С.29-30.
5. Б'янкомарія Фонтана. Витоки давньої традиції // Кур'єр ЮНЕСКО (корупція).- 1996. – С.8.
6. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії): Монографія. – К.: Юридична думка, 2004. – 400 с.
7. Філоненко С. Поки зміниться суспільство, корупція процвітатиме // Віче. – 2011. – № 13.

Ковтанюк Владислав Олегович

студент 2 курсу

202 БПмс групи, факультету №2 НАВС

Раєцька Людмила Василівна

к.ю.н., доцент, професор кафедри

кримінально-правових дисциплін НАВС

ОСНОВНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Аналіз досвіду боротьби з корупцією свідчить про те, що за сучасних умов прояви корупції стали тими чинниками, що створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку більшості країн світу, негативно впливають на всі сторони суспільного життя.

На сьогодні кримінальні елементи певною мірою змінили форми і методи протиправної діяльності, дедалі частіше спрямовують свої зусилля на встановлення контролю над найбільш прибутковими сферами економічних відносин, залучають до реалізації корисливих задумів корумпованих представників органів влади, намагаються проникнути до управлінських структур різних рівнів для лобіювання власних інтересів. Значна частина кримінальних формувань має тісні міжрегіональні та міжнародні зв'язки.

Заходи щодо запобігання корупції мають бути спрямовані на зменшення її обсягів, зміну характеру корупційних проявів, обмеження впливу корупції на соціальні процеси, збільшення ризику для корупціонерів, усунення соціальних передумов корупції, причин та умов корупційних діянь, виявлення, припинення та розслідування проявів корупції, притягнення осіб, винних у вчиненні корупційних правопорушень, до юридичної відповідальності, поновлення законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, усунення наслідків корупційних діянь, має здійснюватися відповідними суб'єктами і базуватися на певних засадах [2].

Розглянемо основні заходи запобігання корупції в Україні:

1. Обмеження щодо використання службового становища.

Суб'єктам відповідальності за корупційні правопорушення забороняється використовувати свої службові повноваження та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди або у зв'язку з прийняттям обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб.

2. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності.

Особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування забороняється:

– займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України; [1].

– входити до складу правління, інших виконавчих чи контрольних органів, чи наглядової ради підприємства або організації, що має на меті одержання прибутку, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України;

3. Обмеження щодо одержання дарунків (пожертв).

Особам уповноваженим на виконання функцій держави забороняється безпосередньо або через інших осіб одержувати дарунки (пожертви) від юридичних або фізичних осіб:

– за рішення, дії чи бездіяльність в інтересах дарувальника, що приймаються, вчиняються як безпосередньо такою особою, так і за її сприяння іншими посадовими особами та органами;

– якщо особа, яка дарує (здійснює) дарунок (пожертву), перебуває в підпорядкуванні такої особи. (Можуть приймати подарунки, якщо вартість таких дарунків (пожертв) не перевищує 50 відсотків мінімальної заробітної плати); [3, с. 45].

4. Обмеження щодо роботи близьких осіб.

Встановлено обмеження щодо роботи близьких осіб. Зокрема, особи, які відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» є суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення, не можуть мати у безпосередньому підпорядкуванні близьких їм осіб або бути безпосередньо підпорядкованими у зв'язку з виконанням повноважень близьким їм особам.

5. Обмеження щодо осіб, які звільнилися з посад або припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування.

Особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, які звільнилися з роботи (служби) або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, протягом року з дня її припинення забороняється:

- укладати трудові договори (контракти) або вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності з підприємствами, установами чи організаціями незалежно від форми власності.

- розголошувати або використовувати в інший спосіб у своїх інтересах інформацію, яка стала їм відома у зв'язку з виконанням службових повноважень, крім випадків, установлених законом;

- - представляти інтереси будь-якої особи у справах (у тому числі в тих, що розглядаються в судах), в яких іншою стороною є орган (органи), в якому (яких) вони працювали [1].

6. Кодекси поведінки.

Загальні вимоги до поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, якими вони зобов'язані керуватися під час виконання своїх службових повноважень, підстави та порядок притягнення до відповідальності за порушення цих вимог установлюються законом, та іншими нормативно-правовими актами, що визначають організацію і порядок діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування [4, с. 138].

7. Вимоги щодо прозорості інформації.

Особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, забороняється:

- відмовляти фізичним або юридичним особам в інформації, надання якої цим фізичним або юридичним особам передбачено законом;

- надавати несвоєчасно, недостовірну чи не в повному обсязі інформацію, яка підлягає наданню відповідно до закону.

8. Заборона на одержання послуг і майна органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Органам державної влади, органам місцевого самоврядування забороняється одержувати від фізичних, юридичних осіб безоплатно послуги та майно, крім випадків, передбачених законами або чинними міжнародними договорами України

9. Застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.

У разі вчинення від імені та в інтересах юридичної особи її уповноваженою особою злочину самостійно або у співучасті до юридичної особи у випадках, визначених Кримінальним кодексом України, застосовуються заходи кримінально-правового характеру [1].

Отже, підводячи підсумок необхідно сказати, що виконання вищезазначених заходів, є запорукою протидії корупційної злочинності в нашій державі.

Література:

1. Закон України Про засади запобігання і протидії корупції (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 40, ст.404)
2. Закон України Про запобігання корупції (Відоємості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 49, ст.2056)
3. Баришніков В.М. Запобігання корупції та корупційним діянням у системі державного управління. //Баришніков В.М., Маршавін Ю.М., Туленков М.В., Храмов В.О. Державнеуправління та державна служба. Навч. посіб. / За заг. ред. М.В. Туленкова, В.О.Храмова./ – К.: ІПК ДСЗУ, 2003.
4. Державне управління: теорія і практика / Заг. ред. проф. В. Б. Авер'янова – К.: ЮрінкомІнтер, 1998.- 432 с.

Корнєєв Антон Юрійович

Аспірант кафедри адміністративного, фінансового та господарського права АПСВТ

Науковий керівник:

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри повітряного та космічного права
Юридичного інституту Національного авіаційного університету*

Хом'яченко Світлана Іванівна

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЛІСОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Однією з найактуальніших проблем людства є забезпечення охорони, відтворення та раціонального використання лісових ресурсів. Оскільки ліси посідають одне з важливих місць серед природних ресурсів, то в наш час науковці різних науково-дослідних напрямів надають особливого значення вивченню проблем лісових ресурсів, їх охорони й користування. У різних наукових джерелах (економічних, правових, екологічних та ін.) опубліковано чимало праць на тему лісокористування.

Сьогодні значною мірою лісокористувачі та управлінські структури у сфері лісового господарства ігнорують сутність екологічної економіки щодо умов охорони, використання й відтворення лісових ресурсів. Ці та інші проблеми призвели до того, що в наш час реалізація принципів екологічної економіки, сталого розвитку лісового сектору вимагає: глибокого теоретико-методологічного вивчення економіко-правових засад, відповідного вдосконалення механізму лісокористування та належного забезпечення законодавства.

Оскільки в наш час відсутня науково-обґрунтована розробка системи управління лісів й лісового господарства, яка б відповідала засадам еколого-економічного розвитку, то необхідно увести в еколого-економічний цикл наук такий науково-дослідний напрямок як «*сталий менеджмент лісових ресурсів*».

Сталий менеджмент лісових ресурсів слід розглядати, як систему науково-обґрунтованих заходів та стимулів еколого-економіко-правового характеру спрямованих на організацію ведення лісового господарства, здійснення контролю за дотриманням лісового законодавства, досягнення цілей лісової політики, реалізація яких має на меті відповідне правове забезпечення охорони та захисту лісів, раціональне використання й відтворення лісових ресурсів. Враховуючи сутність сталого менеджменту лісовими ресурсами, в лісовому господарстві відбудеться переорієнтація з одноцільової (сировинної) моделі на екологічно, економічно та соціально збалансовану модель багатоцільового лісокористування.

Значення еколого-економіко-правового механізму лісокористування в еколого-економічній системі полягає у визначенні тих функцій, які виконує ліс, та належне закріплення в законодавстві. Їх реалізація спрямована на вирішення однієї із найважливіших сучасних проблем, а саме на: охорону, використання й відтворення лісів в Україні відповідно до теорії сталого лісокористування.

Стале лісокористування означає управління лісами й лісовими площами та їх використання таким чином і з такою інтенсивністю, які забезпечують їх біологічне різноманіття, продуктивність, здатність до відновлення, життєздатність, а також здатність виконувати сьогодні і в майбутньому відповідні екологічні, економічні і соціальні функції на місцевому, національному і глобальному рівнях, без шкоди для інших екосистем.

Питання еколого- та економіко-правового регулювання лісокористування набули особливого значення. Сьогодні потрібно оновити лісове законодавство відповідно до: організаційних засад забезпечення сталого лісокористування; міжнародних конвенцій та договорів у цій сфері; вирішення еколого-економічних проблем використання природних ресурсів; відповідальності за порушення лісового законодавства тощо.

Отже, забезпечення нормативно-правової бази, яка б ґрунтувалась на науково-методичній основі та міжнародних принципах лісокористування, в наш час є одним із основних завдань не тільки для України, але й для багатьох інших держав. Окрім прийняття відповідних законів, треба створити ефективну систему управління і контролю за дотриманням законодавства у сфері лісокористування, а також розробити чіткий механізм економічного та соціального стимулювання щодо ефективної охорони, відтворення та раціонального використання лісових ресурсів. В Україні економіко-правові норми у сфері лісокористування регулюються Конституцією України (від 28.06.1996), Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (від 25.06.1991 р.), Лісовим кодексом України (від 21.01.1994 р.), іншими законодавчими актами

України, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами. Основним законодавчим актом, джерелом лісового законодавства є Лісовий кодекс України. В Лісовому кодексі України (ст. 7) зазначено, що ліси, які знаходяться в межах території України, є об'єктами права власності українського народу. Суб'єктами права власності на ліси є держава, територіальні громади (жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільні об'єднання жителів кількох сіл, селищ, що мають єдиний адміністративний центр, сільську раду), громадяни та юридичні особи.

З наведеного вище, можна зробити такі висновки: створення ефективного механізму економіко-правового регулювання в лісовому секторі є в наш час однією з базових умов для реалізації принципів сталого розвитку; державна лісова політика повинна бути зорієнтована на екологізацію лісового господарства та забезпечення моделі сталого лісокористування; враховуючи значення лісів у підтриманні стабільності біосфери, його функції (екологічні, економічні й соціальні), недосконалість нормативно-правової бази у лісовому господарстві, в наш час необхідне глибоке теоретико-методологічне дослідження еколого-економіко-правових засад лісокористування та належне забезпечення нормативно-правової бази у лісовому секторі.

Література:

1. Гулик Г. С. Теоретико-методичні аспекти економіко-правового регулювання лісокористування в Україні. – Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.2 – С. 39-44.
2. Екологічне право України в запитаннях та відповідях: навч. посібник / Гетьман А.П., Шульга М.В., Анісімова Г.В., Соколова А.К. – Харків: ТОВ «Одіссей», 2008. – 480 с.

Косянчук Володимир В'ячеславович

*аспірант кафедри адміністративного, фінансового
та господарського права АПСВТ*

Науковий керівник:

*к.ю.н., професор, професор кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права АПСВТ*

Демський Едуард Францович

ЗАПОБІГАННЯ ВПЛИВУ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ НА РЕЗУЛЬТАТИ ОФІЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ

Корупція в сучасному спорті сьогодні становить реальну загрозу не лише стабільному розвитку спорту в Україні, але й іміджу держави в цілому.

Значної стурбованості в українській спільноті викликає збільшення випадків прояву випадків корупції в спорті, що проявляється у маніпулюванні спортивними змаганнями з метою отримання неправомірної вигоди. В першу чергу, це підкуп спортсменів, тренерів, спортивних суддів та інших осіб, які можуть мати вплив на результат спортивних змагань; незаконні спортивні ставки; проведення спортивних змагань з заздалегідь відомим результатом (договірні змагання); інший протиправний вплив на хід спортивних змагань

Явище корупції в спорті негативним чином впливає на всі сторони життєдіяльності спільноти, руйнуючи етичні, моральні та правові взаємовідносини між людьми, негативно впливає на розвиток, економічних та соціальних процесів і фактично стає нормою поведінки. Вирішення цієї проблеми є однією з основних задач міжнародних спортивних організацій, а також найвищих світових політичних інституцій та є надзвичайно актуальною і для України в тому числі.

Незважаючи на наявні проблеми, чинне законодавство, в тому числі й Закон України «Про запобігання корупції» та Закон України «Про фізичну культуру і спорт», не охоплює проблему запобігання корупції у сфері спорту, до суб'єктів відповідальності не віднесено осіб, що здійснюють діяльність у цій сфері, зокрема, беруть участь в організації та проведенні спортивних змагань і встановленні їх результатів.

Задоволення потреб глядачів в спостереганні спортивних заходів, які відбуваються в умовах чесного, безкомпромісного змагання спортсменів із дотриманням принципів етики і чесної боротьби, має бути одним із базових принципів проведення змагань. Однак факти корупційного впливу на офіційні спортивні змагання і їх результати призводять до отримання масовим глядачем неякісного спортивного видовища, чим істотно порушуються інтереси громадян та інтереси розвитку спорту в Україні [2].

Першим законодавчим актом, мета якого врегулювати дану проблематику, є Закон України № 743-VIII «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань», який 03 грудня 2015 року набрав чинності.

Виходячи зі змісту, цей Закон спрямований на запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень та порушень, пов'язаних з корупцією у сфері спорту, визначає засади, особливості суб'єктів і заходів запобігання та виявлення зазначених порушень і усунення їх наслідків, а також відповідальність за них.

Керуючись статтею 6 Закону спортивні змагання повинні відбуватися за правилами чесної гри. Правила чесної гри (Fair Play) – це загальновизнані у спортивному товаристві морально-етичні зобов'язання спортсменів, осіб допоміжного спортивного персоналу, які беруть безпосередню участь у спортивному змаганні, посадових осіб у сфері спорту строго дотримуватися правил змагань, не допускати заборонених прийомів і методів боротьби, грубоців, шахрайства, інших протиправних діянь як засобів досягнення спортивних результатів.

За підсумками кожного офіційного спортивного змагання мають бути в установленому порядку визначені його результати.

Стаття 8 Закону дає визначення поняття «протиправний вплив на результати офіційного спортивного змагання» – це маніпулювання спортивним змаганням, тобто умисне вчинення корупційного правопорушення, спрямованого на некоректні зміни ходу спортивного змагання чи його результату шляхом повного або часткового виключення непередбачуваного характеру змагань і досягнення наперед визначеного їх наслідку, з метою отримання будь-якої неправомірної переваги для себе або для інших.

Проте в Законі присутня певна неточність. Із Закону не ясно, може спортсмен робити ставки на матчі, в яких не грає його команда, або обмеження стосуються всіх матчів чемпіонату без виключення, якщо його команда бере у ньому участь. Цілком можливо, що футболіст умовного клубу «А» не може ставити гроші лише на матчі клубу «А» із командою «Б», але може поставити на матч команди «Б» з клубом «С». Також можливо, що Закон виключає це. На нашу думку будь-які ставки спортсмена чи іншої особи на спортивних змаганнях не припустимі.

Суб'єктами протидії корупційним правопорушенням, що впливають на результати офіційних спортивних змагань, є: спеціально уповноважені суб'єкти, визначені Законом України «Про запобігання корупції»; центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування і реалізують державну політику у сфері фізичної культури і спорту, їхні керівники; спортивні федерації, Національний олімпійський комітет України, Спортивний комітет України, інші спортивні організації.

За наявності підстав вважати, що офіційне спортивне змагання проведено чи буде проведено з порушенням правил чесної гри і корупційним впливом на його результати, зокрема шляхом проведення договірною поєдинку, суб'єкти протидії корупційним правопорушенням, до компетенції яких належать питання спортивної етики, здійснюють перевірку обставин такого змагання.

У зв'язку з набранням чинності даним Законом доповнено відповідно: КУпАП (стаття 172 9-1. Порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням – мінімальне покарання: штраф від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією грошей, одержаних внаслідок адміністративного правопорушення) та ККУ (стаття 369 3. Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань – мінімальне покарання: штраф від двохсот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеження волі на строк від одного до трьох років, або позбавлення волі на строк до трьох років, із спеціальною конфіскацією).

Прийнятий Закон, без сумніву, буде сприяти більш якісному запобіганню корупційним правопорушенням у сфері спорту, їх профілактиці та зменшенню рівня корупції, задоволенню інтересів широкої аудиторії вболівальників спорту і правовому вихованню спортсменів, особливо молоді.

Література:

1. Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань: Закон України № 743-VIII від 03.11.2015 р. // Голос України. – 2015. – № 227. – Ст.12.

2. Про запобігання впливу на результати офіційних спортивних змагань корупційних правопорушень: Пояснювальна записка до проекту Закону України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=55842&pf35401=350384>

Кравченко Віктор Віталійович

*професор кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права АПСВТ
кандидат юридичних наук, професор,
заслужений юрист України*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СПРОМОЖНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Однією з ключових передумов реформи децентралізації відповідно до принципу субсидіарності є вирішення питання щодо визначення такого найнижчого територіального рівня управління, на якому, і тільки на якому, є реальна можливість організувати ефективного здійснення повноважень, що децентралізуються, як з огляду на доступність відповідних послуг для населення, так і з урахуванням вимог щодо їх оптимального ресурсного забезпечення.

Не вдаючись до аналізу змісту поняття «децентралізація» можна констатувати, що із європейської практики розбудови децентралізованої держави відомі різні варіанти формування суб'єкта управління, спроможного здійснювати завдання та повноваження, що децентралізуються. Це:

- по-перше, виокремлення ресурсно спроможних громад (відповідних органів місцевого самоврядування), які в рамках міжмуніципального співробітництва могли б здійснювати децентралізовані повноваження (а інколи і самоврядні) на території сусідніх невеликих громад;

- по-друге, утворення суб'єкта, який би володів ресурсами, достатніми для виконання всіх децентралізованих повноважень (як делегованих, так і самоврядних) шляхом укрупнення територіальних громад.

Переважає більшість європейських держав (наприклад, Албанія, Данія, Латвія, Польща, Швеція тощо) в ході реформи децентралізації використали другий варіант, радикально скоротивши кількість територіальних громад.

Другий варіант пропонується реалізувати і в Україні, де одним з перших кроків на шляху до децентралізації має стати формування спроможних територіальних громад. Об'єктивною підставою для такого процесу є наявність значної кількості територіальних громад, які не мають

ресурсів, необхідних для реалізації навіть тих повноважень, що передбачені чинним законодавством України. Тим паче вони явно будуть неспроможні вирішувати ті питання, що будуть передані в систему місцевого самоврядування в ході реформи децентралізації. Так, наприклад, біля 10 % територіальних громад України (з понад 12 000) нараховують менше як 500 жителів. У більшості з них не утворені виконавчі органи місцевих рад, немає бюджетних установ, комунальних підприємств тощо [1].

Правовою основою формування відповідного територіального рівня управління став Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05 лютого 2015 року [2], а механізм реалізації його положень визначається Методикою формування спроможних територіальних громад, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 08 квітня 2015 р № 214 [3]. Проте аналіз зазначених документів та перший досвід реалізації їх положень дозволяють сформулювати ряд питань, які потребують подальшого теоретичного опрацювання. Зокрема, це:

1. Критерії спроможності об'єднаних територіальних громад. Певні спроби визначення таких критеріїв здійснені в Методиці, де під спроможними територіальними громадами розуміють територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці [3]. Зрозуміло, що це досить загальна характеристика, оскільки, по-перше, «належний рівень надання послуг» може тлумачитися суб'єктивно, особливо в умовах, коли залишаються невизначеними державні стандарти щодо таких послуг, в тому числі і у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, по-друге, такий підхід не враховує інших важливих факторів – насамперед, доступність послуг для населення, територіальний масштаб об'єднаної громади тощо.

3. Тлумачення строків передбачених Законом України «Про об'єднання територіальних громад», що, як зазначається в юридичній літературі, має виключно важливе значення в конституційному процесі [4].

4. Структура виконавчих органів об'єднаної громади та розподіл повноважень цих органів з повноваженнями органів районної ланки – районних державних адміністрацій, районних рад тощо.

5. Юрисдикція районних органів на території об'єднаної територіальної громади.

6. Статус старости села, селища.

7. Збереження чи ліквідація району (і відповідно органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що діють на районному рівні) у разі об'єднання в одну громаду всіх територіальних громад району, а саме:

Відповіді на поставлені питання потребують подальшого наукового аналізу проблематики формування спроможних територіальних громад з

метою напрацювання рекомендацій щодо вдосконалення відповідного законодавства.

Література:

1. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Затверджена Кабінетом Міністрів України 01 квітня 2014 р. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.lutsk.ua/actual/uryad-shvalyv-konserciyu-reformy-miscevogo-samovryaduvannya>.

2. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» // Голос України від 04.03.2015 – № 39.

3. Методика формування спроможних територіальних громад [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248117469&cat_id=246711250.

4. Стрільчук В.А. Конституційно-правові строки в системі стримувань і противаг. Житомирський національний агроекологічний університет. Матеріали конференцій [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/954/1/Pravo_2014_49-51.pdf.

Кравченко Олександр Миколайович

*аспірант кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права АПСВТ*

Науковий керівник:

*к.ю.н, доцент доцент, заступник завідувача кафедри
організації захисту інформації з обмеженим доступом*

Національної академії служби безпеки України

Ткачук Тарас Юрійович

ЗАХИСТ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ

В Україні, як і в інших країнах світу, в процесі підприємницької діяльності, при створенні нових технологій, що є наслідком інтелектуальної праці виникають насичені найрізноманітнішими відомостями інформаційні об'єкти, які мають комерційну цінність. Це можуть бути різні методики, перспективні технічні вирішення, результати маркетингових досліджень тощо, спрямовані на досягнення підприємницького успіху.

Інформація стала першоосною життя сучасного суспільства, предметом та продуктом його життєдіяльності, а процес створення, накопичення, збереження, передачі та обробки, у свою чергу, стимулював прогрес в галузі знарядь її виробництва, що включає електронно-обчислювальну техніку, засоби телекомунікації та системи зв'язку. У зв'язку з новими інформаційними досягненнями державні кордони практично стають прозорими для обігу інформації. При цьому, чим більше зазначена галузь

залучається до комерційного обігу, тим більша є потреба в захисті інтересів власників комерційної таємниці.

За підрахунками американських фахівців втрата 20% інформації, що складає комерційну таємницю, веде до банкрутства організації протягом місяця в 60 випадках зі 100 [1].

Згідно зі статтею 155 Господарського Кодексу України, серед об'єктів права інтелектуальної власності у сфері господарювання є й комерційна таємниця [2]. Зокрема, відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання, можуть бути визнані комерційною таємницею.

Цивільно-правові відносини щодо комерційної таємниці регулюються положеннями ст. 505–508 Цивільного кодексу України. Указаними нормами визначається, зокрема, перелік майнових прав, пов'язаних із правом інтелектуальної власності на комерційну таємницю [3].

Згідно зі статтею 21 Закону України «Про інформацію», інформація з обмеженим доступом поділяється на конфіденційну, таємну та службову [4]. При цьому конфіденційна інформація – це відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов. Також до конфіденційних відомостей відносяться ідеї, винаходи, відкриття, технології, індивідуальні деталі комерційної діяльності, які дозволяють успішно конкурувати, прибуток фірми та ін.

До таємної належить інформація, що містить відомості, які складають державну або іншу передбачену законодавством таємницю, розголошення якої завдає шкоди особі, суспільству і державі. Тобто комерційну таємницю, в залежності від змісту відомостей, які вона містить, можна розглядати як конфіденційну інформацію, так і іншу передбачену законодавством таємницю, крім державної.

Комерційна таємниця є власністю підприємства. Якщо комерційна таємниця є результатом спільної діяльності з іншими підприємствами, заснованої на договірних засадах, то вона може бути власністю двох сторін. Ця обставина повинна знайти відображення в договорі. Слід зазначити, що єдиної постанови на позначення грифа обмеження доступу до документа, що містить комерційну таємницю, не існує. Таким грифом можуть бути терміни: «комерційна таємниця», «секрет підприємства», «таємниця підприємства» та ін. Подібний обмежувальний гриф не є грифом таємності, а лише вказує, що право власності на дану інформацію закріплене законодавством.

А. Марущак рекомендує включати норму про нерозголошення комерційної таємниці в трудовий договір (контракт) як керівника підприємства, так й інших співробітників. Науковець зазначає, що зобов'язання про нерозголошення інформації може бути оформлене як записом безпосередньо у тексті трудового договору (контракту), так і у

вигляді окремого документа, що є додатком до трудового договору (контракту) [5].

Отже, з метою стимулювання інноваційного розвитку і захисту корпоративної безпеки суб'єктів господарювання варто запропонувати такі зміни до законодавства:

1) прийняти Закон України «Про комерційну таємницю»;

2) у Кодексі законів про працю України закріпити обов'язок працівника не розголошувати комерційну таємницю, що належить роботодавцю, без спеціального дозволу, а також дозволити зазначати в трудовому договорі умову, згідно з якою для особи може встановлюватися заборона працювати певний строк (до 5 років) на підприємствах, які є конкурентами попереднього роботодавця за умови, якщо працівник мав доступ до комерційної таємниці останнього.

Література:

1. Бондар О. В. Становлення та еволюція концепцій ситуаційного менеджменту в період опанування інноваційної моделі розвитку економіки України та євро інтеграції // Науковий вісник ПУСКУ (Серія «Економічні науки»). – № 4 (31). – 2008.

2. Господарський кодекс України // Голос України. – 2003. – № 49.

3. Цивільний кодекс України // Голос України. – 2003. – № 45.

4. Закон України «Про інформацію» Верховна Рада України; Закон від 02.10.1992 № 2657-ХІІ.

5. Марущак А. І. Правові основи захисту інформації з обмеженим доступом: Курс лекцій. – К.: КНТ, 2007. – 208 с.

Лановенко Ігор Ігорович

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики АПСВТ*

КРИМІНОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Неповнолітні особлива соціальна група, що має специфічні риси соціально-психологічної адаптації та, відповідно, формування правосвідомості, які обумовлюють зміст поведінки від дитинства до зрілості на індивідуальному рівні та потенціал розвитку суспільства у майбутньому в цілому.

Особливо це стосується викликів та можливостей яка надає суспільна модернізація. В аксіологічному вимірі, також як і у вимірі «операційному», модернізація, яку переживає будь-яке суспільство, зокрема Україна у сучасному світі амбівалентна. Як тезисно визначає П. Штомпка, модернізація це особливий спосіб реалізації соціального ставлення, це більше можливість ніж неминучість. Ствердження про те, чи досягнута така можливість, яка

залежить від дій, рішень та вибору членів суспільства, а також існуючих обставин [3, с.120].

Соціальна активність визначається віком та досвідом. Останні категорії близькі, але не тотожні, адже умови дорослішання, стан соціальної психіки особистості відображаючись у самовизначенні індивідуальної позиції відносно культурної, економічної, політичної, соціально-статусної сфер суспільного життя, обумовлюють бачення перспектив особистісного розвитку.

Ціннісний зміст *Modus operandi* формується з уявлень про економічну та особистісну рентабельність, що іноді, за браком життєвого досвіду ототожнюється, або є гармонійним, або результатом когнітивного дисонансу між раніше інтеріорізованими та пізніше екстеріорізованими у операційному пошуку змістами динаміки соціальної реальності.

Саме неповнолітні у своїй поведінці, в першу чергу, навіть безсвідомо, віддзеркалюють сутнісний зміст соціальних протиріч. Агресивне самоствердження, жорстокість та емоційна «тупість» є результатом, передусім невизначеності майбутнього, коли особа обирає ризиковані, руйнівні та саморуйнівні моделі експериментальної поведінки, залишаючи поза усвідомленням, що бути дійсно вільною – означає бути передусім особою відповідальною за свою поведінку та діяльність.

Особиста свобода визначається суб'єктивними та об'єктивними чинниками де суб'єктивним є відчуття здатності вільного вибору задоволення передусім базових потреб, а об'єктивним – поле можливостей яке створює суспільство для біопсихосоціального розвитку людини.

Почуття права та правоти на індивідуальному та суспільному рівнях можуть не тільки не співпадати, а бути суперечливими в організації духовного життя спільноти. В межах динамічної концепції соціального поля, суспільство не є «твердою» системою, а скоріше «м'яким» полем взаємовідносин, специфічним суспільним середовищем об'єднуючим людей. У такий стан, «*Jus puniendi*» відображає з одного боку, силу держави, з іншого – сутність суспільних відносин через «сам факт застосування сили державною владою» [1, с.268], коли в «*ultima ratio*», або, іншою мовою, останній спосіб захисту ідеології розвитку та культурних цінностей транслює у суспільство зміст легітимізованого погляду на ті чи інші прояви поведінки неповнолітніх.

Інституалізована ідеологія розвитку визначає напрям руху (принаймні повинна визначати) як зрозумілий для всієї громадськості. Це складова «конституції» соціальної поведінки особистості. Біопсихосоціальна специфіка адаптації та дезадаптації людини, дисгармонії її ставлення до оточуючого світу ми лише умовно визначаємо, поділяємо за змістом та іншими підґрунтями, що маються в арсеналі методології сучасної кримінологічної науки. В реальній дійсності вони всі взаємопов'язані, адже взірці правових можливостей які надає держава як головний регулятор, сприймаються і гендерно, і відповідно приналежності до певної соціальної страти, і відповідно досвіду віку, і відповідно психічного стану особи, а також соціуму в цілому.

З розвитком концепції людини як інтегральної індивідуальності, особистість стала розглядатися як результат пристосування, адаптації природного і соціального в ній до умов життя, які, у свою чергу, в сукупності є інтегрованою, цілісною системою [2, с. 24].

В цьому контексті правове регулювання, що здійснюється владою, будучи обумовлено складною системою політичних, економічних та соціальних чинників, безпосередньо впливає на стан соціальної психіки людини, закладаючи основу, або позитивну, або негативну з кримінологічної точки зору тенденцій *Modus operandi* на макро- та мікро- рівнях.

У спеціальних дослідженнях визначається, що індекс PRV (*prevalence of rule violations*), з одного боку культурно-спадкова ознака схильності, зокрема, неповнолітнього до девіантного вибору, з іншої залежить від економічного становища, а також інституційного впливу на мораль (Simon Gächter & Jonathan F. Schulz).

Загрози на мікро- та макрорівнях соціального середовища існування усвідомлені неповнолітнім, або інтуїтивно відчуваємі, здатні загальмувати, блокувати або зруйнувати сценарій самореалізації особистості.

Відчуття небезпеки чи безпеки залежить від стану психіки, зокрема, від стану «соціальної психіки», формує ставлення особистості до існуючих ризиків життєдіяльності. На персональному рівні мова йде про переживання можливості втрат внаслідок не відповідним інтересам особистості трансформаціям життєвого простору. На соціальному – про ризик втрат «приналежності», «залучення» як основи стабільності, добробуту і виживання.

Література:

1. Закомлистов А.Ф. Юридическая философия / А.Ф. Закомлистов. – СПб.: Издательство Юридический центр Пресс, 2003. – 548 с.
2. Интегральная индивидуальность человека и ее развитие / под ред. Б.А. Вяткина. – М.: Изд-во «Ин-т психологии РАН», 1999. – 328 с.
3. Штомпка П. Модернизация как социальное становление (10 тезисов по модернизации) / П. Штомпка // Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз. – № 6 (30). 2013. – с. 119 – 126.

Майданник Олена Олексіївна

д.ю.н., проф., зав. Кафедрою теорії, історії держави і права та конституційно-правових дисциплін АПСВТ

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ – ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

28 червня 2016 року Україною відзначається двадцята річниця Конституції України. Прийняття Верховною Радою України Конституції у 1996 році відіграло визначальну роль для зміцнення основ молодій українській державності.

В сучасному світі конституція визнається невід'ємним атрибутом держави, ознакою її суверенітету. У чому ж полягає її призначення?

Відповідно до світової конституційної доктрини, основне призначення Конституції полягає в тому, що вона насамперед, покликана визначити, окреслити межі державної влади та забезпечити захист прав і свобод особи. Ця ідея була сформульована ще у Французькій Декларації прав людини і громадянина 1789 р. у ст. 16. Враховуючи відмічені положення, в сучасний період конституція визнається основним законом, документом, який на найвищому законодавчому рівні визначає основи відносин між людиною і суспільством, з одного боку, та державою – з другого, а також встановлює засади організації самої держави та її відносин зі світовим співтовариством.

Із прийняттям Верховною Радою України 28 червня 1996 року, Конституції України розпочався важливий етап у розвитку українського конституціоналізму. Необхідно підкреслити, що в момент прийняття Конституції України була досягнута згода між інтересами різних політичних груп, які проголосували за суверенну, незалежну, демократичну, соціальну, правову державу.

Практика життєдіяльності нашого суспільства і держави утвердила Конституцію України у якості Основного Закону України. Як й інші конституції новітнього часу, Конституція України регламентує визначальні засади громадянського суспільства [7]. В ній закріплені основи правового статусу людини і громадянина, відносини особи і держави, багатоманітність форм власності, принципи політичного плюралізму, багатопартійності, відмови від державної чи обов'язкової ідеології. Важливо зауважити, що Конституція України виконує обмежувальну функцію, оскільки вона своїми нормами обмежує державну владу в її можливих необґрунтованих спробах втручання в приватне життя людини та життя суспільства, його структур. Це є одним з самих вагомих аргументів стосовно того, що Конституція становить високу цінність не лише для держави, а й для суспільства, а отже – є найвищим законодавчим актом не лише держави, а й суспільства.

Головним завданням Основного Закону є регулювання найважливіших для людини, суспільства і держави відносин, виконання ролі правової основи даного суспільства і держави. Відтак, саме на нормах конституції базуються всі Закони України, всі інші нормативно-правові акти, які приймаються і видаються органами державної влади та місцевого самоврядування. У силу цього Конституція України виконує роль базового, фундаментального джерела для всіх без винятку галузей національного права України.

Слід зазначити, що самою головною ціннісною якістю Конституції України є її всеохоплююча та безпосередня зверненість до прав людини. Вона базується на філософії прав людини, про що свідчить зміст ст. 3 Конституції, де визначено, що людина, її основоположні права і свободи визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, саме права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст та спрямованість діяльності держави.

Для України визнання особистості найвищою цінністю, ідея свободи людини стають принциповим та невід'ємним змістом конституційної

доктрини. Тільки держава реально вільних громадян в змозі подолати негативний тягар минулого та взяти курс на ті загальнолюдські цінності, які дозволяють встати на шлях правової державності, забезпечити формування дієздатних інститутів громадянського суспільства.

Звісно, від проголошення і закріплення в Конституції демократичних засад суспільного і державного життя до практичної їх реалізації суспільство проходить нелегкі політичні та соціальні випробування. Практика реалізації конституційних положень у життєдіяльності нашого суспільства і держави переконливо довела необхідність вдосконалення положень самої Конституції, механізму їх реалізації та захисту. Це зумовлено кардинальними змінами, що відбулися у суспільному й державному житті України.

За час дії чинної Конституції України виявлено недоліки у конституційному, законодавчому та підзаконному нормативному регулюванні у сфері визначення та забезпечення прав і свобод людини, наслідком чого є прорахунки у практиці їх реалізації. Частина конституційних положень сформульована не чітко, що ускладнює їх розуміння, сприйняття, та практичне застосування. Наслідком цього є численні порушення у сфері прав людини, зростання кількості звернень до загальних судів щодо відновлення порушених прав, а також до Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення її норм (статті 38–39, 49, 53, 55, 58–59 тощо). Природно – зазначене негативно позначається на стані законності і правопорядку в державі і підтверджує нагальну потребу проведення кардинальної конституційної реформи.

У яких ж напрямках має відбуватися реформування конституційного регулювання прав і свобод людини в Україні?

Розвиток конституційного регулювання прав і свобод людини в Україні має базуватися на загально визнаній системі цінностей та пов'язаних з ними уявлень та поглядів про місце та роль прав людини в суспільстві та державі. Права і свободи людини мають стати головною метою всіх політичних, економічних та соціальних реформ.

В Конституції України Україна проголошена правовою державою. Одним із визначальних, фундаментальних, системоутворюючих факторів правової держави є принцип пріоритету прав людини відносно держави. Відтак, в Конституції України передовсім необхідно закріпити принцип, за яким Україна, як правова держава має забезпечувати: – злагоду в суспільстві; – права та свободи людини; – автономію індивіда у взаєминах із державою.

Принцип пріоритету прав людини по відношенню до держави та обмеження всевладдя держави правами людини особливої актуальності та значення набуває в процесі зростання ролі громадянського суспільства. Однією із ознак цього є активний вплив громадських об'єднань та політичних партій на сучасний процес державо- та правотворення в Україні. Підтвердженням тому є історична практика розвитку людства, яка свідчить: – пріоритет права та прав людини по відношенню до політики існує, коли правові норми базуються на універсальному принципі рівності всіх суб'єктів суспільних відносин, включаючи і державу.

Слід констатувати, що обсяг встановлених в Конституції України прав і свобод людини вже не відповідає встановленому у міжнародно-правових документах обсягові прав і свобод людини, який в останні роки має тенденцію до розширення. Тому існує нагальна потреба розвитку положень Конституції України та поточного законодавства у розумінні приведення їх у відповідність із міжнародними стандартами, кардинального вдосконалення механізму гарантування дії Конституції України, засобів, що забезпечують застосування та неухильне виконання законів України у сфері прав людини. При цьому в Конституції України необхідно чітко зафіксувати пріоритет норм міжнародного права над нормами внутрішньодержавного права України, що відповідає духу і букві Статуту ООН (ст. 2) та Віденської Конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. (ст. 27).

З моменту прийняття Конституції України багато держав, враховуючи відображену у міжнародно-правових документах тенденцію до розширення обсягу прав людини, до своїх Основних Законів ввели ряд прав людини конституційного рангу, зокрема: права людей похилого віку та інвалідів, в сфері соціальної реабілітації, інформатики, управління, захист прав споживачів, захист особистих даних та ін. Вбачається за доцільне проаналізувати питання щодо зазначених прав людини на предмет доповнень до Конституції України. При формулюванні конкретних суб'єктивних прав слід використовувати не лише Європейську конвенцію з прав людини і основоположних свобод 1950 року, але й підписані від імені України факультативні протоколи до неї. Крім того, необхідно використати основоположні норми Хартії засадничих прав Європейського Союзу 2000 року, зокрема, її положення про академічну свободу, права молоді, права людей похилого віку, права інвалідів тощо.

Сутність існування конституцій в демократичних суспільствах зводиться не лише до закріплення прав і свобод людини, а й до їх гарантування. Враховуючи це, права та свободи людини, які за ст. 3 Конституції України є найвищою соціальною цінністю, потребують не лише декларування, а насамперед впровадження юридичного механізму забезпечення їх реалізації та захисту. Найбільшого значення у вирішенні цього завдання має розвиток нормативних гарантій, функціонування незалежного суду, парламентського та місцевих омбудсманів тощо. Окрім того, в нормах Конституції необхідно передбачити конкретний механізм виконання державою головного її обов'язку – утвердження і забезпечення прав людини (ст. 3 Конституції України). Насамперед, варто передбачити обов'язок законодавця щодо створення умов для гарантованої реалізації конституційних прав шляхом обов'язкового прийняття у встановлені граничні строки (наприклад, протягом одного року після внесення змін до Конституції) відповідних законів. Необхідно встановити відповідні позитивні обов'язки держави щодо забезпечення прав людини в Україні, наприклад – передбачити обов'язок органів виконавчої влади забезпечувати та вести постійний соціальний діалог із громадськістю.

В Конституції слід встановити, що утворення професійних спілок є вільним і здійснюється без попереднього дозволу чи будь-якої реєстрації у державних органах. Згідно з міжнародними актами пряма заборона державної реєстрації профспілок становить важливу гарантію їх статусу. Потребують закріплення в Конституції права найбільш представницьких об'єднань профспілок на: – законодавчу ініціативу; – конституційне подання до Конституційного Суду України, в тому числі щодо визнання конституційними (неконституційними) норм законодавства; – представництво інтересів застрахованих осіб в управлінні Фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування, тощо.

Таким чином, всі норми Конституції України від Преамбули до останньої статті мають втілювати ідеї забезпечення прав і свобод людини.

Мельник Анастасія Віталіївна

студентка 3 курсу
Факультет №2 НАВС

Раєцька Людмила Василівна

к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінально-правових дисциплін НАВС

АНТИКОРУПЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Корупція в нашій країні справедливо сприймається суспільством як складне соціальне явище, органічна частина нашого повсякденного життя, що негативно впливає на всі аспекти політичного і соціально-економічного розвитку держави, загрожує демократії і правам людини, реалізації принципу верховенства права, підриває соціальну справедливість, легітимність публічних інституцій, добробут, завдає шкоди національній безпеці.

Корупція стала універсальною проблемою. Вона найбільше вражає систему відносин громадян з органами державної влади та місцевого самоврядування в процесі реалізації першими своїх конституційних прав. Така ситуація підриває основи ідеології суспільства, так як громадяни починають сприймати корупцію як «спрощену форму» отримання адміністративних послуг.

За останній час в Україні на всіх рівнях влади започатковані і продовжують вживатися суттєві комплексні заходи щодо подолання не тільки окремих проявів корупції, а й докорінних змін у ситуації з цієї проблеми.

Прийняття нового антикорупційного законодавства – відправна точка в процесі протидії, запобіганні і саме боротьби з корупцією. Одна з першочергових задач вказаного державного підходу – змінити переконання більшості громадян в необхідності вирішувати свої питання в органах влади через хабарі. Крім того, необхідно виховувати непримиренність населення до

корупції, переконати людей в спроможності держави покарати чиновника за вчинені правопорушення.

При виробленні антикорупційної політики в Україні вагомим є визначення стратегії, тактики та конкретних заходів антикорупційної діяльності. Відповідно, основою такої політики є розробка і прийняття антикорупційного законодавства.

Боротися з корупцією слід правовим методом – шляхом законодавчого регулювання. Першочергового значення набуває необхідність законодавчого закріплення цілісного механізму протидії корупції в українській державі (а саме: механізмів, необхідних для того, щоб відвертати, викривати, карати і викорінювати корупцію) та створення системи органів, які будуть безпосередньо реалізовувати заходи боротьби з корупцією.

З 1 січня 2010 року набирає чинності пакет антикорупційного законодавства, до якого увійшли:

- Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції»;
- Закон України «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень»;
- Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення».

Базовим законодавчим актом в Україні стає Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції», що передбачає:

- правові та організаційні засади запобігання та протидії корупції з урахуванням положень міжнародних договорів з цих питань;
- розширення переліку корупційних діянь, видів корупційних адміністративних правопорушень;
- поділ корупційних діянь за ступенем суспільної небезпеки на види згідно з відповідальністю, що настає за їх вчинення (кримінальна, адміністративна, дисциплінарна, цивільно-правова);
- розширення переліку суб'єктів корупції;
- ефективні заходи щодо запобігання та розслідування фактів корупції

25 жовтня 2014 року в газеті «Голос України» № 206 опубліковані закони антикорупційного спрямування, прийняті 14.10.2014. Антикорупційні закони передбачають реформування системи протидії корупції відповідно до міжнародних стандартів, відкриття доступу до інформації Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 – 2017 роки» від 14.10.2014 № 1699-VII, яким визначено першочергові заходи із запобігання та протидії корупції, що повинні створити базу для подальшого проведення реформи у цій сфері, набув чинності 26.10.2014.

Також 26.10.2014 набув чинності **Закон України «Про запобігання корупції»** від 14.10.2014 № 1700-VII (далі – Закон №1700), однак відповідно до пункту 1 Прикінцевих положень Закону № 1700 він вводиться в дію через шість місяців з дня набрання чинності, тобто з 26 квітня 2015 року.

Цей Закон визначає правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні, зміст та порядок застосування превентивних антикорупційних механізмів, правила щодо усунення наслідків корупційних правопорушень. Зокрема, передбачається створення Національної комісії з питань запобігання корупції.

Закон №1700 регулює:

- формування та реалізацію антикорупційної політики;
- антикорупційні обмеження (щодо використання службового стану, отримання подарунків, сумісництва і суміщення з іншими видами діяльності, спільної роботи близьких осіб, після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування);
- попередження і врегулювання конфлікту;
- спеціальні антикорупційні інструменти (антикорупційна експертиза, спеціальна антикорупційна перевірка, Єдиний державний реєстр осіб, що вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, вимоги прозорості і доступу до інформації);
- захист викривачів (осіб, що повідомляють про факти корупції, від незаконного звільнення, переведення, зміни істотних умов трудового договору);
- відповідальність за корупційні і пов'язані з корупцією правопорушення;
- усунення наслідків корупційних правопорушень (скасування актів, визнання недійсними угод, відшкодування збитків в судовому порядку);
- міжнародна співпраця.

Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 № 1698-VII передбачає створення спеціального державного правоохоронного органу, основним завданням якого є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, вчиненим вищими посадовими особами, які становлять загрозу національній безпеці. Закон набере чинності 25 січня 2015 року.

Із Кодексу України про адміністративні правопорушення виключені статті 172-2 (порушення обмежень щодо використання службового становища) і 172-3 (пропозиція або надання неправомірної вигоди).

Закон передбачає криміналізацію всіх елементів активного і пасивного хабарництва, у тому числі обіцянку неправомірної вигоди, а також встановлення кримінальної відповідальності за прийняття пропозиції або обіцянки неправомірної вигоди.

У Кримінальному кодексі України ст. 354 викладена у новій редакції і вона, серед іншого, передбачає відповідальність за підкуп працівника державного підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою.

Це є новацією Кримінального кодексу. Стаття має 4 частини. Частини 2-4 передбачають відповідальність у разі вчинення злочину повторно або в групі осіб, відповідальність працівників підприємств, установ та організацій,

що не є службовими особами, їх відповідальність за вчинення злочину повторно, в групі осіб чи поєданого з вимаганням неправомірної вигоди.

Варто зазначити, що реформоване антикорупційне законодавство концептуально змінило окремі підходи до розуміння запобігання корупції та створило нові механізми антикорупційної боротьби за допомогою адміністративно-правових методів.

Звісно, прийняття нового базового антикорупційного закону має свої переваги і недоліки. Проте варто враховувати, що концептуально змінити положення чинних актів неможливо, використовуючи спосіб «латання» слабких місць у законодавстві. Серйозні зміни потребують рішучих і радикальних кроків.

В умовах сьогодення можна стверджувати про правильність прийнятого рішення щодо радикального підходу – ухвалення нового Закону, в якому враховано помилки попередніх років, провідні світові стандарти, результати наукових досліджень фахівців, думку громадськості, а також системно визначено основні механізми запобігання корупції, зокрема в частині інституційного забезпечення.

Отже, чіткий курс державної політики в сфері нормативно-правового регулювання запобігання корупції в Україні є перспективним сигналом для подальшого подолання проявів корупції для створення ситуації в країні, за якої потрібно буде лише коригувати окремі аспекти застосування антикорупційних заходів, які виникають у зв'язку з практичним застосуванням норм.

Література:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – №49. – Ст. 2056.
2. Офіційний портал Державної фіскальної служби.
3. Офіційний сайт Верховної Ради України: <http://zakon3.rada.gov.ua/>

Мельник Олег Олександрович

*к.ю.н, доцент кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права АПСВТ
старший науковий співробітник
1-го НДВ НДЛ кримінологічних досліджень та проблем
запобігання злочинності ДНДІ МВС України*

ЗАХИСТ ПРАВА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА ПРАЦЮ

Захист прав та свобод людини і громадянина є актуальною з найдавніших часів людської історії. В умовах сьогодення, питання прав та свобод людини і громадянина є найважливішим питанням внутрішньої та зовнішньої політики усіх демократично спрямованих держав, загалом, та України, зокрема. Саме рівень гарантування та практичної реалізації прав та

свобод людини і громадянина є тим критерієм, за яким оцінюється рівень демократичного розвитку будь – якої держави і суспільства в цілому.

В умовах адаптації національного законодавства до стандартів ЄС та проведення ряду економічних реформ особливої актуальності набуває право на працю, яке є основним для всього комплексу економічних та соціальних прав. Саме завдяки реалізації права на працю створюються матеріальні блага та забезпечується подальше зростання добробуту людей.

В статті 43 Конституції України закріплено право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку особа вільно обирає або на яку вільно погоджується. Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Кожен громадянин має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом та на захист від незаконного звільнення. Забороняється використання примусової праці, праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах [1].

Разом з тим, на Європейському рівні право на працю визначено Європейською соціальною хартією Ради Європи 1961 року, яка була переглянута в 1996 році і підписана Україною при вступі до Ради Європи у Страсбурзі в 1999 році. У 2006 році Верховна Рада України прийняла Закон України «Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої)» №137-У, в якому держава бере на себе зобов'язання вважати обов'язковими дотримання Європейських стандартів захисту прав і свобод громадян [2]. Окремі положення щодо права громадян на працю закріплені у Європейській конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, які також ратифіковані Україною. Важливе значення для визнання та захисту права на працю має діяльність Міжнародної організації праці, заснованої в 1919 році.

В Україні з часів незалежності існували серйозні проблеми із забезпеченням права на працю, оскільки дії держави у цьому напрямку мали переважно ситуативний характер і не змогли вирішити давно накопичені проблеми у сфері трудових прав. Ситуація загострилася новими викликами 2014 р., до яких, перш за все, слід віднести велику кількість внутрішньо переміщених осіб, які залишились без роботи та стабільної заробітної плати.

Водночас порушення законодавства, яке встановлює гарантії трудових прав, стало буденним явищем в Україні, а дії держави щодо забезпечення зайнятості та реалізації права на працю й надалі залишаються малоефективними. Сьогодні в Україні приймаються Закони, які суперечать Конституції України, Кодексу законів про працю України та іншим законодавчим актам в сфері захисту права на працю.

Існують глобальні проблеми із забезпеченням гідних умов праці, в першу чергу – в бюджетній сфері. Заробітна плата продовжує займати не основне місце в структурі доходів українців, а мінімальний її рівень не дає змоги говорити про те, що вона дає можливість забезпечити навіть мінімальні

потреби. Разом з тим, поглиблюється проблема із виплатою заробітної плати. В 2015 році заборгованість по заробітній платі в Україні збільшилася на 561 млн грн. Якщо станом на 01.01.2015 року вона складала 1,32 млрд грн., то на 01.01.2016 заборгованість становить 1,881 млрд грн [3].

Ще однією суттєвою проблемою щодо захисту права на працю в Україні є слабкість професійних спілок. У трудових правовідносинах роботодавці і надалі домінують над найманими працівниками, а профспілки дуже часто відіграють лише роль «відділів соціального захисту» при адміністраціях підприємств. Тому для ефективного забезпечення захисту права на працю, необхідно на законодавчому рівні створити умови, при яких буде досягнуто згоду та принцип рівності у встановленні стандартів і гарантій як роботодавцю так і працівнику.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. №254к/96–ВР / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої) : Закон України від 14 верес. 2006 р. № 137-У / [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/T060137.html
3. В Украине увеличилась задолженность по зарплате / Украинський бізнес ресурс (UBR). – 28 янв. 2015 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ubr.ua/finances/macroeconomics-ukraine/v-ukraine-uvlichilas-zadoljennost-po-zarplate-376731>

Мельник Олександр Миколайович

*к.н.д.у, доцент, декан
юридичного факультету АПСВТ*

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Як відомо, бюджетне право України є складовою частиною, інакше кажучи, провідною підгалуззю науки фінансового права. У спрощеному варіанті являє собою сукупність правових норм, які регулюють бюджетний устрій, структуру, порядок розподілу доходів і видатків бюджетної системи, повноваження держави і органів місцевого самоврядування в галузі бюджетів, а також визначають бюджетний процес.

Особливості проблеми бюджетного процесу висвітлено у працях вітчизняних та зарубіжних вчених – економістів Буковського С., Бланкарта Ш., Б'юкенена Дж.М., Василика О., Кириленка О., Корнеєв Ю.В., Липець Л.В., Мацелик М.О., Павлюк К., Огонь Ц., Суторміної В., Сопілко І.М., Шишка Р.Б., Чугонова І., Юрія С.

Бюджетний процес – регламентована нормами права діяльність, пов'язана із складанням, розглядом, затвердженням і виконанням бюджетів, що складають бюджетну систему України.

Бюджетний кодекс України визначає такі стадії бюджетного процесу:

- 1) складання проектів бюджетів;
- 2) розгляд та прийняття закону про Державний бюджет України та рішень про місцеві бюджети ;
- 3) виконання бюджету в тому числі у разі необхідності внесення змін до закону про державний бюджет України, а також рішення про місцеві бюджети;
- 4) підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішень щодо нього.

Від початку складання бюджетів до затвердження звітів про їх виконання весь бюджетний процес проходить під контролем Верховної Ради України та місцевих органів самоврядування.

Тривалість стадій бюджетного процесу різна в окремих країнах, але в більшості випадків весь процес триває у середньому близько двох років.

Бюджет складається на рік. Цей період має назву бюджетного періоду і в Україні він співпадає з календарним роком. Проте є ряд держав, у яких бюджетний рік не збігається з календарним. Наприклад, у США бюджетний рік триває з 1-го жовтня по 30-те вересня, у Швеції з – 1-го липня по 30-те червня, в Японії – з 1-го квітня по 31-ше березня.

Бюджетний процес в Україні відбиває важливіші риси, властиві нашому бюджету – повнота доходів і видатків, достовірність, яка може бути досягнута на основі реальності показників бюджету, гласність і публічність та спеціалізація показників доходів і видатків бюджету, завдяки застосуванню бюджетної класифікації на всіх стадіях процесу, врахування державних інтересів при виконанні бюджетів, гарантованість самостійності місцевих бюджетів невтручанням державних органів у бюджетний процес по місцевих бюджетах, за винятком випадків, передбачених законодавством [3, с. 80].

Т.Виноградова вважає, що суспільна участь у бюджетному процесі – це безперервний процес взаємодії громадянського суспільства й органів влади, в основі якого лежать переговори з приводу організації законних прав, а також інтересів громадян і соціальних груп у бюджеті. Тому суспільна участь у бюджетному процесі України є перспективним напрямом, оскільки проблеми, які озвучуються громадськістю, починають безпосередньо вирішуватися або виражають потреби, що враховуються при прийнятті рішень.

Світовий досвід свідчить, що участь громадськості у бюджетному процесі:

- є чинником контролю за органами влади ;
- дозволяє враховувати інтереси різних соціальних груп суспільства;
- підвищує ефективність політики, що проводиться у бюджетній сфері в інтересах суспільства.

Умовою реалізації суспільної участі у бюджетному процесі є прозорість діяльності влади для громадян [1, с.73].

Основними напрямками вдосконалення бюджетного процесу є законодавче вирішення бюджетних процедур, згідно з якими потрібно:

- чітко розмежувати повноваження й відповідальність виконавчої та законодавчої гілок влади в процесі підготовки, затвердження та виконання бюджету;
- уточнити нині діючі процедури підготовки та прийняття бюджету;
- встановити процес утворення зобов'язань за платежами до бюджету та їх погашення так, щоб не припускати утворення заборгованості в бюджетній сфері;
- контролювати максимальний рівень державного боргу та гарантійних зобов'язань уряду;
- чітко визначити відповідальність розпорядників бюджетних коштів на всіх рівнях;
- забезпечити необхідність повноваження Міністерства фінансів для організації розробки та виконання державного бюджету [3, с. 125].

Урегулювання проблеми відповідальності учасників бюджетного процесу за повне та своєчасне фінансування, цільове використання бюджетних коштів, своєчасне повернення бюджетних позичок сприятиме підвищенню ефективності бюджетного процесу, стабілізації й оздоровленню економіки.

Література:

1. Борбич І. Нормативно-правові відносини між учасниками бюджетного процесу: поняття, перспективи розвитку.// Підприємництво, господарство, право. – 2008. – №3. – С.72 – 73.
2. Бюджетний кодекс України від 21.06.2001 р., №2542 – 3
3. Воронова Л. К. Фінансове право України. – К., 2006. – 448 с.
4. Кульчицький М. Бюджетний процес в Україні в умовах прозорості і публічності.// Регіональна економіка. – 2009ю – №3. – С.130 – 136.

Морозов Леонид Викторович

магістр юридических наук

старший преподаватель

кафедры международного права

Международный университет «МИТСО»

Беларусь (Минск)

L.Marozau@mitso.by

ПРАВО НА ИНТЕРНЕТ

Как видно из списка диссертационных работ, которые успешно прошли защиту в Республики Беларусь по юридическому направлению за последние 25 лет, ученые в своем большинстве не охотно рассматривают вопросы

информационных технологий и интернет пространства, их использование и взаимодействие с личностью в современном международном праве.

В свою очередь, западные ученые на сегодня оказали более существенное влияние на разработку и определение данной темы исследования, отдельные авторы предприняли попытку образовать основу международного интернет права, что сегодня представляется крайне важным, именно поэтому автор в основу работы поставил анализ научных работ таких авторов как R. Uerpmann-Witzack [1], I. Hartmann [2], J.W. Penney [3], A.Cerda Silva [4], M.Land [5], а также доклад специального докладчика ООН по вопросам свободы выражения мнения F.La Rue [6].

В дальнейшем еще предстоит более глубоко изучить вопрос правовых основ права на интернет и определится стало ли оно универсальным правом, однако уже сейчас есть примеры такого регулирования. В условиях быстро развивающегося информационного общества на все сферы деятельности человека вопрос нормативно – правового регулирования данной сферы жизни со стороны государства и мирового сообщества был исследован в Резолюции Совета ООН по правам человека A/HRC/RES/20/8 «Поощрение, защита и осуществление прав человека в Интернете», именно она подтвердила, что «те же права, которые человек имеет в офлайновой среде, должны также защищаться и в онлайнной среде, в частности право на свободу выражения мнений, которое осуществляется независимо от государственных границ и любыми средствами по собственному выбору, в соответствии со ст. 19 Всеобщей декларации прав человека и Международного пакта о гражданских и политических правах. Безусловно этот документ важен для правозащитников, однако стоит не забывать и о том, каков юридический характер резолюции.

Документ декларирует «глобальный и открытый характер интернета», в то же время сам Совет признает право на интернет «в качестве одной из движущих сил ускорения прогресса по пути развития в его различных формах».

Более того, интернет права человека признаются не только Советом ООН по правам человека, в который входит всего 47 государств, но и Генеральной Ассамблеей ООН. Это, прежде всего, резолюция A/RES/68/167 «Право на неприкосновенность личной жизни в цифровой век» от 2014 г. Она же подтверждает, что те же права, которые человек имеет в офлайновой среде, должны также защищаться и в онлайнной среде, включая право на неприкосновенность личной жизни и призывает все государства.

Если предположить, что право на интернет все же стало личным и не отъемлемым (как декларируют в таких государствах как Эстония, Финляндия), то несомненно наиболее разумной точкой зрения следует считать слова профессора Г. Василевича, который считает, что под правами личности следует понимать «потенциальные возможности человека пользоваться определенными жизненными благами. Это мера свободы, ограниченная лишь свободой другого индивида» [7].

В заключении стоит отметить еще одну закономерность, в результате использования цифровых технологий происходят глобальные изменения в мировом устройстве. В различные культуры проникают идеи наиболее развитых демократий, что с одной стороны обогащает их и вовлекает в глобальные процессы устойчивого развития, с другой – дифференцирует общество посредством информационных технологий и пропаганды.

Мы с уверенностью считаем, информационные права человека со временем примут свойство всеобщности и станут принадлежностью формирующегося международного правового пространства глобального мирового сообщества.

Информационное общество на основе применения информационно-коммуникационных технологий сформирует в жизни новые права человека: реализацию всеобщего права для каждого человека иметь возможность пользоваться преимуществами глобального информационного общества, иметь возможность доступа к информационным и коммуникационным сетям, к мировым культурным ценностям, представленным в электронной, цифровой форме, и т. д.

Література:

1. Principles of International Internet Law By Robert Uerpmann-Witzack [Electronic resource]. Made of access: https://www.germanlawjournal.com/pdfs/Vol11-No11/PDF_Vol_11_No_11_1245-1263_Articles_Uerpmann Date of access: 08.08.2015
2. A Right to Free Internet? On Internet Access and Social Rights Ivar Alberto Hartmann [Electronic resource]. Made of access: https://www.suffolk.edu/documents/jhtl_publications/HartmannFINALFINAL.pdf Date of access: 08.08.2015
3. Jonathon W. Penney Internet Access Rights: A Brief History and Intellectual Origins [Electronic resource]. Made of access: Date of access: 08.08.2015
4. A.Cerda Silva Internet Freedom is not Enough: Towards an Internet Based on Human Rights [Electronic resource]. Made of access: http://www.surjournal.org/eng/conteudos/getArtigo18.php?artigo=18,artigo_02.htm Date of access: 08.08.2015
5. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, Frank La Rue
6. Василевич, Г.А. Права человека: пособие для студентов юрид. факультета спец. 1-24 01 02 «Правоведение» / Г.А. Василевич, А.В. Шавцова. – Минск: БГУ, 2006. – 248 с.

Настюк Андрій Анатолійович

к.ю.н. доцент кафедри теорії, історії і конституційно-правових дисципліні АПСВТ

РУСЬКО-ВІЗАНТІЙСЬКІ ДИПЛОМАТИЧНІ ВІДНОСИНИ.

На сьогодні Україна є активним учасником міжнародних відносин, проте для посилення державного авторитету України на міжнародній арені їй необхідно проаналізувати сучасну власну дипломатичну політику. Можемо зазначити, що сучасна дипломатія Української держави зазнала ряд невдач, якій їй й треба виправляти. адже дипломатія сприяє вирішенню, або появі внутрішніх проблем в державі; адже зовнішній світ змінює внутрішній стан розвитку держави. крім того, дипломатія є тим важелем, що впливає на подальший розвиток права країни.

Про перші спроби налагодити дипломатичні відносини Русі з Візантією, на нашу думку, дізнаємося з Бертинських анналів, у яких зазначено, що в 839 році до імператорського двору Людовика I Благочестивого в складі посольства візантійського імператора Феофіла прибули руси.

З цього ж джерела дізнаємося, що, метою руських послів було укладення договору між Візантією та Русю, для налагодження з нею дружніх стосунків. Візантію представляв імператор Феофіл, а руські послы представляли свого князя, якого називали Хакан [1,с. 288]. Зазначене повідомлення про намагання встановити дипломатичні відносини з Візантійською імперією, може трактуватись як доказ існування Руської держави.

Розвиток дипломатичних відносин Київської русі з Візантією розширився за часів князювання Олега, про що свідчать давньоруські джерела. Так у 907 році князь Олег організував військовий похід проти Візантії. Результатом походу було укладення договору Русі із Візантійською імперією. Сторонами договору були Візантійська імперія з одного боку та Київська Русь з іншого. Візантійську сторону представляли імператор Леон та Олександр, а руську князь Олег. Перемовини можна розділити на три етапи.

На першому етапі послы князя Олега передали візантійцям умови договору. Перша умова полягала у сплаті візантійцями контрибуції: на кожного руса вони повинні були сплатити 12 гривень. Наступною умовою було надання візантійцями укладів таким містам: Київ, Чернігів, Переяслав, Полоцьк, Ростов, Смоленськ, Любич. За укладами руські купці отримували великі торгівельні пільги, а саме: не платили мито та були на утриманні у візантійців. Тобто руські купці мали право харчуватись за рахунок візантійської державної казни протягом шести місяців. Окрім того, вони отримували право користуватись публічними лазнями і, повертаючись додому могли спороджувати свої кораблі за рахунок візантійців.2,с.35-36].

Таким чином, князю Олегу вдалося змусити Візантію підписати торгівельний договір, який сприяв покращенню торгівлі за рахунок надання візантійцями цілого ряду зазначених вище пільг. Завдяки цьому йому вдалося

посилити свої позиції і зарекомендувати себе вмілим політиком та військовим керівником, вояки якого можуть завжди сподіватись на багату здобич. Отже, уклавши договір, Київській русі вдалося збільшити прибутки від торгівлі.

Наступний договір з Візантією був укладений князем Олегом у 912 році. Ініціативу щодо його укладення належала саме князеві Олегу. У договорі вирішувалися правові аспекти співпраці, зазначалися закони, за якими мали судитися громадяни Русі в Візантії та громадяни Візантії які, перебувають в Русі. Причиною укладання цього договору могли бути випадки порушення закону іноземцями. Для того, щоб таке порушення не стало причиною майбутніх конфліктів між державами, і було укладено договір, щодо притягнення іноземців до відповідальності за порушення законів. Також в договорі вирішувались проблеми успадкування майна і викупу полонених та прийняття русів на військову службу до Візантії та корабельне право [3,с.19-21]. Отже, зазначений договір є яскравим свідченням збільшення інтенсивності співпраці між двома державами, причому не лише в економічній площині, а й в правовій.

У 941 р. виник конфлікт між Візантією та Руссю, що завершився укладенням через чотири роки нового договору Русі з Візантією [4, с. 18]. Однією з умов, яку висунули візантійці, було те, щоб руський князь видавав грамоту купцям, які йшли від нього [5, с.12]. Тобто, коли руси прибували до Візантії, вони мали пред'явити князю грамоту, яка засвідчувала їх статус. У випадку, коли купці прибували до Візантії, але не могли надати грамоту від руського князя, то їх затримували для того, щоб з'ясувати, чи справді вони руські купці і чи діють від імені князя. З цією метою до руського князя відправляли повідомлення про таких купців. У цьому випадку князь мав підтвердити або спростувати статус купців. Коли ж купці чинили супротив їх затриманню, візантійці вправі були застосувати проти них силу і навіть убити їх. Коли ж купці втікали, то візантійці мали повідомити про це руського князя, і тоді він вирішував долю купців [2, с. 56]. Зазначені статті договору є яскравим свідченням піднесення торгівлі між Візантією і Руссю. Із стихійної русько-візантійська торгівля стає чітко регламентованою. Причому ці статті договору вказують на посилення княжої влади. Цікаво те, що деякі руси клялись не тільки язичницьким богом, але й христом.

Аналіз відносин Русі з Візантією дає підстави зробити висновок про те, що князівська влада була тим важливим чинником, який сприяв появі нового учасника міждержавних відносин, адже саме від її імені посли Русі запропонували укласти договір, щодо ведення торгівлі та підтримки миру. Дипломатія сприяла як вирішенню, так і появі нових внутрішніх проблем у Русі. Зовнішній світ своїм впливом сприяв змінам в житті кожного русича. На фоні язичества з'являються перші паростки християнства, у Чорному морі з'являються величезні як торгові, так і військові флоти. Візантія в цьому процесі має вагоме значення, так як саме вона кардинально вплинула на подальший розвиток Русі, а дипломатія стала тим мостом, через який і здійснювався цей вплив. Торгівля з Візантією сприяла розширенню праврврго

простору руського права, розвитку руських міст та вела до посилення князівської влади.

Література:

1. Мельникова. Е.А. Древняя Русь в свете зарубежных источников / Елена Александровна Мельникова. – М.: Логос, 2003.– 609 с.
2. Грушевський М. С. Виїмки з джерел до Історії України-Русі / М.С. Грушевський. – Львів.: Друкарня наукового товариства імені Шевченка, 1895. –145 с.
4. Полное Собрание Русскихъ Летописей. Патриаршая или Никоновская летопись. – Репринт. – М. : Наука, 1965. – Т. 9, 10.– 256 с.
5. Толочко П.П. Южная Русь и Византия (сборник научных трудов)/Пётр Петрович Толочко. – К.: Наукова думка, 1991.–168 с.
6. Владимірській-Будановъ М.Ф. Христоматія по історії русскаго права / М.Ф.Владимирский-Буданов. – К.:Типографія Імператорского університету Св. Владимира, 1876. – Вып. 1. – 221 с.

Ольховський Максим Анатолійович

*аспірант кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права АПСВТ*

Науковий керівник:

*д.н.д.у., професор, професор кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права АПСВТ*

Шамрай Василь Олександрович

ВЗАЄМОДІЯ ВОЛОНТЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ З ОРГАНАМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Громадські об'єднання, зокрема, волонтерські організації, у тій чи іншій мірі є учасниками політичного життя в державі, а тому постійно взаємодіють з органами публічної влади. Дані взаємини мають правовий характер, за яких влада здійснює адміністративний вплив на інституції суспільства з метою їхньої легалізації, контролю за діяльністю, притягненням винних осіб до юридичної відповідальності у разі вчинення відповідного правопорушення.

На рахунок зазначеного Н. О. Алюшина, Н. Б. Ларіна та О. Р. Антонова одноставно зауважують, що держава має бути зацікавлена у створенні, всебічному розширенні й поглибленні громадської співпраці, якщо вона дійсно прагне задоволення потреб громадян та адаптації до загальнолюдського цивілізаційного процесу [1, с. 10].

Засади взаємодії держави та громадянського суспільства знайшли свій вираз, насамперед, у наукових працях представників теорії держави та права. Так, О. Ф. Скакун зауважує, що держава наділена суверенним статусом

політичної організації всього народу, тоді як громадські організації – лише учасники здійснення політичної влади. Вони виражають волю певних верств суспільства, діють у рамках закону і не мають державно-владних повноважень.

У ході реалізації такої співпраці громадські організації можуть: допомагати вирішувати завдання соціально-економічного розвитку шляхом прийняття спільних політичних рішень із органами державної влади; брати участь у різних видах політичної діяльності шляхом створення спільних комісій, робочих груп із органами державної влади; вносити законодавчі пропозиції до органів державної влади; проводити масові заходи та ін. [2, с. 65-67].

Подібної позиції дотримуються й більшість інших науковців, зокрема, П. М. Рабінович, який вказує, що основна співпраця громадських об'єднань з органами державної влади полягає в наступному: держава залежить від громадських об'єднань з погляду ефективності виконання своїх функцій; у низці випадків органи державної влади можуть приймати рішення тільки спільно або за погодженням з відповідними громадськими об'єднаннями; окремим громадським об'єднанням дозволено контролювати діяльність окремих державних організацій та ін [3, с. 75-76].

Представники науки державного управління, зокрема, В. В. Голубь, В. М. Козакова, В. А. Ребкало, В. А. Шахова, до основних форм взаємодії держави з громадськими організаціями відносять: участь інститутів громадянського суспільства в розробленні та обговоренні проектів нормативно-правових актів з питань, що стосуються суспільно-економічного розвитку держави; здійснення ними громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади щодо розв'язання проблем, що мають важливе суспільне значення; утворення спільних консультативно-дорадчих органів, рад, комісій, груп; виконання спільних проектів інформаційного, благодійного, соціального та іншого спрямування [4, с. 135-136].

На засадах ефективного представництва інтересів громадян в органах виконавчої влади, проведення регулярних консультацій із громадськістю з найважливіших питань життя суспільства і держави акцентовано в постанові Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996 [5], якою затверджено Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики.

Важливим елементом громадського контролю за діяльністю органів державної влади є також висвітлення їхньої діяльності засобами масової інформації, тобто, одержання, збирання, створення, поширення, використання і зберігання інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб про роботу цих органів.

У відповідності до Закону України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» [6]. вітчизняні засоби масової інформації

відповідно до законодавства мають право висвітлювати всі аспекти діяльності органів державної влади.

Вище зазначені аспекти взаємодії волонтерських організацій як інституту громадянського суспільства з органами державної влади мають багатосторонній характер, одночасно поширюючись на значну кількість напрямів життєдіяльності населення. Разом із тим, на підставі аналізу чинного законодавства можемо стверджувати, що нормативно-правове врегулювання співпраці з публічною адміністрацією за окремими специфічними спрямуваннями волонтерства є здебільшого виключенням. Зокрема, до таких відноситься Порядок залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 29.06.2011 № 771 [7].

Цей документ визначає процедуру залучення громадськості, зокрема, представників волонтерських організацій, до обговорення питань щодо прийняття рішень у сфері охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів, виконання яких може спричинити негативний вплив на стан довкілля.

Офіційне визнання волонтерської діяльності є важливим елементом системи взаємовідносин держави та суспільства, що слугує символом наявності цих стосунків, а також зумовлює перспективи їхнього розвитку [8].

За результатами дослідження питань присвячених формам взаємодії волонтерських організацій з органами публічної влади слід зробити наступні висновки.

1. Правові форми взаємодії між інститутами громадянського суспільства і органами публічної влади доволі різноманітні, а їхні види залежать від особливостей національної правової системи та політичних традицій. Вони постійно розвиваються, в процесі чого виникають нові, більш ефективні методи та форми співробітництва.

2. До основних форм співпраці волонтерських організацій з органами виконавчої влади відноситься наступна спільна діяльність щодо:

- утворення консультативно-дорадчих та експертних органів, громадських і волонтерських рад, комісій, робочих груп для забезпечення врахування громадської думки у формуванні та реалізації державної політики щодо волонтерської діяльності;

- проведення консультацій з громадськістю у формі публічного обговорення, електронних консультацій та вивчення громадської думки щодо нагальних питань волонтерства;

- організація і проведення публічних заходів, у тому числі конференцій, форумів, громадських слухань, засідань за круглим столом, зборів, зустрічей (нарад) з громадськістю; Інтернет-конференцій, відеоконференцій;

- виконання соціальних, інформаційних, аналітично-дослідницьких та інших проєктів;

– розроблення та обговорення проектів нормативно-правових актів з питань, які мають важливе суспільне значення і пов'язані із захистом прав, свобод і законних інтересів волонтерів, волонтерських організацій та одержувачів волонтерської допомоги;

– забезпечення здійснення громадського контролю у сфері державного управління щодо розв'язання проблем, які мають важливе суспільне значення, зокрема, з боку представників волонтерських організацій – у формі взяття участі у громадському моніторингу підготовки та виконання рішень, експертизі їх ефективності, поданні органам виконавчої влади експертних пропозицій; з боку органів виконавчої влади – проведення моніторингу й аналізу громадської думки, забезпечення своєчасного публічного реагування на пропозиції та зауваження волонтерських організацій.

Література:

1. Алюшина Н. О. Забезпечення ефективної взаємодії органів виконавчої влади з громадськістю : навч.-метод. матеріали / Н. О. Алюшина, Н. Б. Ларіна, О. Р. Антонова ; упоряд. А. В. Ковальчук. – К. : НАДУ, 2013. – 76 с.

2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник : пер. з рос. / О. Ф. Скакун. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.

3. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посібник. – вид. 10-е, доповнене / П. М. Рабінович. – Львів: Край, 2008. – 224 с.

4. Концептуальні засади взаємодії політики й управління : навчальний посібник / за заг. ред. В. А. Ребкала. – К. : НАДУ, 2010. – 300 с.

5. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 84. – Ст. 2945.

6. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації : Закон України від 23.09.1997 № 539/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 49. – Ст. 299 (із наступними змінами і доповненнями).

7. Про затвердження Порядку залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля : постанова Кабінету Міністрів України від 29.06.2011 № 771 // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 142.

8. Шамрай В.О., Ольховський М.А. Сучасний стан офіційного визнання волонтерської діяльності в Україні //Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право: Науковий журнал. Серія: юридичні науки. – 2015. – №4. – с.139-145.

Павлов Василий Игоревич

*магістрант кафедри міжнародного права
Міжнародного університета «МІТСО» (Мінск)*

THE IMPLEMENTATION OF THE NORMS OF INTERNATIONAL LAW ON FOREIGN STATE IMMUNITY IN THE PRACTICE OF LAW ENFORCEMENT AUTHORITIES

The intention of the Republic of Belarus to be among highly developed countries in all spheres, including the legal sphere, the trend towards worldwide globalisation intensify the necessity to implement international standards in the field of human rights, democratic legal institutions in the construction of the national law system.

The category of «immunity» was originally established in medicine and in the last two centuries has been extensively used in law. The origin of the term under consideration is associated with the Latin word «immunitas». The latter can be defined as special benefits and privileges, primarily related to the release of specific individuals and States from certain duties and responsibilities. The doctrine of foreign State immunity provides that having their rights and duties being equal, States are immune from the acts of other States. It refers to the acts of State organs and governmental officials, including enforcement authorities.

The doctrine of foreign State immunity emerged in the form of the general principle of international law – *par in parem non habet imperium*, which is now referred to as the *principle of sovereign equality*. It establishes the sovereign equality of States in international law and sounds as «equals do not have authority over one another». The application of foreign State immunity in Belarus is concerned with the following legal instruments:

1. The Constitution of the Republic of Belarus, which in Article 8 provides for the priority of generally accepted principles of international law;
2. The international treaties, which are signed and ratified by the Republic of Belarus;
3. The provisions of national legislation, which incorporate the norms of foreign State immunity.

Accordingly, there are several legal issues that may stand before the enforcement authorities in their criminal and civil related enforcement practice. These are the norms of Vienna Conventions on Diplomatic and Consular Relations of 1961 and 1963 respectively to which the Republic of Belarus is a party, as well as national legislation which regulate the immunity of diplomatic and consular staff from national jurisdiction. This aspect is extremely important in practice of enforcement authorities, since such immunities involve the external relations of the Republic of Belarus. The enforcement authorities should be cautious, while dealing with foreign State officials and representatives, in order to avoid such situations, as occurred in 1998 with respect to Drozdy Dispute. The dispute occurred with respect to premises of foreign ambassadors, who resided in Drozdy. In April 1998, the Belarusian authorities informed them that the

missions should vacate their residences due to the need of utility repairs and at certain occasions restricted the access to the premises. It resulted in subsequent departure of the EU and U.S. ambassadors, with further compensation and diplomatic assurances from the Republic Belarus in 1999.

Another aspect is the judicial immunities of a foreign State, which are reflected in Article 553 of the Civil Procedure Code of the Republic of Belarus. This norm derives from the abovementioned principle *par in parem non habet imperium* and provides that a foreign State shall be immune from the jurisdiction of the courts without consent of its competent authorities. The execution of judgment of the Belarusian civil courts is covered by these provisions. While there is a separate body, which is competent to conduct such enforcement proceedings, the disputes involving foreign States are complicated at all stages of the proceedings. Governmental enforcement authorities may be involved at any stage and it is sufficiently important for them to respect immunity provisions.

The government of the Republic of Belarus is now in process of determining the legal path which our State will stand on. Whether Belarus follow absolute or restrictive approach to State immunity will influence the actions, which enforcement authorities may adopt. The consequences of this process may result in the ratification of the United Nations Convention on Jurisdictional Immunities of States and Their Property. The other way is to adopt national law with respect to foreign State immunity. In 2015, the Russian Federation decided to approach the unification of its legislation on State immunity and adopted Federal Law on Foreign State Immunity. This is the path which Belarus may also follow.

Therefore, it does not matter what part of activities of the enforcement authorities is concerned, the issues of immunity should always be taken into account to sustain the positive representation of the Republic of Belarus at international arena. Such incidents as the Drozdy Dispute and other similar situations should be avoided to the extent possible. The enforcement authorities should develop the specific mechanism, which would regulate their conduct in such cases in order to comply not only with the provisions of national legislations, but also with international law obligations of the Republic of Belarus. The legislator in this respect should consider the ratification of international instruments on State immunity and develop the existing legislation of the Republic of Belarus on State immunity to the level of international standards.

Палій Олексій Леонідович

*аспірант кафедри адміністративного, фінансового
та господарського права АПСВТ (м. Київ)*

Науковий керівник:

*к.ю.н., доцент, декан юридичного факультету
Київського національного лінгвістичного університету*

Шатіло Володимир Анатолійович

ДО ПИТАННЯ: ОЦІНКА ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ НА ШЛЯХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Євроінтеграційний процес в Україні, на сьогоднішній день, закріплений на рівні Угоди про асоціацію між Україною з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі по тексту – Угода про асоціацію).

Дана Угода готувалась відповідно до законодавчо закріплених пріоритетів зовнішньої політики України: Стратегії інтеграції України до ЄС (1998), Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (1994), інших документів, які разом визначали пріоритети європейського напрямку розвитку України та передбачали створення інституційних інструментів реалізації цих пріоритетів.

Згідно ст.349-352 Глави 4 Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію:

– Сторони співробітничать з метою покращення належного управління у сфері оподаткування з метою подальшого покращення економічних відносин, торгівлі, інвестицій та добросовісної конкуренції.

– Сторони визнають і зобов'язуються застосувати принципи належного управління у сфері оподаткування, зокрема принципи прозорості, обміну інформацією та добросовісної податкової конкуренції, яких дотримуються держави-члени на рівні ЄС.

– Сторони також посилюють і зміцнюють співробітництво, спрямоване на вдосконалення і розвиток податкової системи та податкових органів України, зокрема посилення потужностей збору і контролю, з окремим наголосом на процедурах відшкодування ПДВ для уникнення накопичення заборгованості, забезпечення ефективного збору податків і посилення боротьби з податковим шахрайством, а також ухиленням від сплати податків.

– Сторони розвивають співробітництво і гармонізують політику щодо протидії та боротьби із шахрайством і контрабандою підакцизних товарів.

– Поступове наближення до структури оподаткування, визначеної у *acquis* ЄС, здійснюється відповідно до Додатка XXVIII до цієї Угоди.

Таким чином, Україна та Європейський Союз закріпили основні принципи співробітництва щодо інтеграції українського законодавства про оподаткування до законодавства ЄС в цій сфері.

Впровадження закріплених в Угоді принципів, в кінцевому результаті, має забезпечити відповідність та злагодженість податкових систем України та країн-членів ЄС, спроможність України до набуття переваг економічно розвинутої держави, на зразок країн-членів ЄС.

На сьогоднішній день, Угода про асоціацію ще не набрала чинності у зв'язку з не повною ратифікацією цієї угоди всіма країнами-членами ЄС. Єдиною країною, яка не ратифікувала Угоду про асоціацію є Нідерланди, де 6 квітня 2016 р. це питання вирішуватиметься на референдумі.

Частина положень Угоди про асоціацію тимчасово застосовується Україною та ЄС (ст. 486 Угоди про асоціацію), однак це не стосується вищезазначених статей, що регулюють питання оподаткування.

Незважаючи на зазначені обставини, Україна та ЄС докладають зусиль до набрання чинності всіма положеннями Угоди про асоціацію і на практиці вживають заходи до впровадження цієї угоди в життя.

В Україні процеси, пов'язані з євроінтеграцією, будівництвом більш досконалої системи оподаткування, охоплюються податковою реформою, проведення якої демонструється українською владою.

Податкова реформа визначається як процес зміни способу збирання або управління податками і зазвичай проводиться з метою вдосконалення податкового адміністрування або для забезпечення економічних або соціальних вигод. Податкова реформа може передбачати зниження урядом рівня оподаткування, зміна податкової системи на більш прогресивну або менш прогресивну, або спрощення податкової системи і її зміна на більш зрозумілу і більш підзвітну.

Податкова реформа дає можливість зміцнити бізнес-середовище України та створити фінансову стабільність.

В той же час, податкова реформа може мати негативні наслідки, підриєв фінансової стабільності та довіри інвесторів, якщо різке зниження податкових ставок без достатнього розширення податкової бази матиме результатом втрату доходів.

Перш за все, податкова реформа повинна бути економічно обґрунтованою, тобто забезпечувати баланс у застосуванні підходів лібералізації та економічної доцільності.

В Україні відсутня єдина концепція податкової реформи, прийнята Верховною радою України на рівні закону. У зв'язку з цим аналіз податкової реформи слід проводити виходячи із фактичних змін, які вносяться в законодавство.

Характеризуючи податкове навантаження, слід коротко охарактеризувати ставки податків в Україні.

Ставки ПДВ (20%), податку на прибуток підприємств (18%), на сьогоднішній день, особливо не відрізняються від середніх ставок цих податків в країнах-членах ЄС.

В же час податок з доходів фізичних осіб (18%) в більшості європейських країн є більшим або передбачає диференційовану ставку, в залежності від обсягу доходу.

Позитивним слід відзначити зменшення ставки єдиного соціального внеску в 2016 році з максимальної 56% на фонд оплати праці до єдиної ставки на рівні 22%, що є однією з найменших в порівнянні з державами-членами ЄС. Крім того, відрахування єдиного соціального внеску із заробітної плати скасовано.

Тим не менше, не дивлячись на те, що загальний процес виконання задач податкової реформи в Україні в 2015 році задекларовано на рівні 83%, податкова система в Україні все ще характеризується наявністю значної кількості виключень, прогалин і лазівок в законодавстві, вибіркового підходу у застосуванні податковими органами норм законодавства, які надають можливість для уникнення від сплати податків, ухилення від оподаткування окремими платниками податків.

Зазначені негативні фактори податкової системи України значно звужують базу оподаткування та зменшують загальну кількість податків, які сплачуються в бюджет.

Крім того, загальна кількість працівників податкових органів в Україні, є значно вищою ніж в окремих європейських країнах.

Таким чином, саме по собі зменшення податкового навантаження у вигляді менших ставок податків не гарантує ефективну роботу бюджетної системи, адже прогалину в бюджеті потрібно чимось заповнити, а зменшення ставок податків, як правило, не забезпечує збільшення податкової бази в короткотерміновій перспективі без застосування додаткових заходів, спрямованих на удосконалення адміністрування податків, збільшення податкової бази та подолання корупції.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити наступні висновки:

- Заходи зі зменшення податкового навантаження слід відзначити як позитивні, оскільки створюють простір для збільшення податкової бази шляхом удосконалення адміністрування податків та подолання корупції;
- Пріоритетною метою податкової реформи слід визначити удосконалення адміністрування податків та подолання корупції, що дасть можливість значно збільшити надходження в бюджет при зменшеному навантаженні на платників податків;
- Необхідно завершити розпочатий процес удосконалення податкового законодавства шляхом впровадження рівноправних та демократичних принципів справляння податків, ліквідацію непрозорих, не чітких норм законодавства, які створюють прогалини та підґрунтя для неоднакового застосування податкових норм;
- Підтримання співробітництва України з ЄС у галузі оподаткування, як частини загального співробітництва в рамках Угоди про асоціацію, є пріоритетом державної політики України задля досягнення високих темпів економічного розвитку та, в кінцевому рахунку, подолання економічної кризи.

Пеньківський Вадим Валерійович
аспірант кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
Київського торгово-економічного університету
Науковий керівник:
д.н.д.у., професор, професор кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права АПСВТ
Шамрай Василь Олександрович

ЮРИДИЧНІ ПРОЦЕДУРИ ПРИЙНЯТТЯ В ЕКСПЛУАТАЦІЮ ОБ'ЄКТІВ МІСТОБУДУВАННЯ

Питання прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів у 70-х роках ХХ сторіччя регулювалося положеннями постанов Ради Міністрів СРСР від 22.01.1966 № 57 «Про порядок прийомки в експлуатацію завершених будівництвом об'єктів виробничого призначення» [9]. та від 13.07.1970 № 538 «Прийомка в експлуатацію завершених будівництвом об'єктів житлово-цивільного призначення» [8], які втратили чинність з прийняттям постанови Ради Міністрів СРСР від 23.01.1981 № 105 «Про прийомку в експлуатацію завершених будівництвом об'єктів» [7].

Також, відповідно до зазначених нормативних актів було прийнято БНіП (будівельні норми і правила), зокрема постановою Держбуду СРСР від 31.12.1970 № 171 затверджено БНіП III-A.10-70 «Прийомка в експлуатацію завершених будівництвом підприємств, будівель і споруд. Основні положення» [10].

Відповідно до положень зазначених актів введенню в експлуатацію підлягали об'єкти житлово-громадського призначення.

Зокрема, положеннями БНіП III-A.10-70 передбачалося, що об'єкти житлово-цивільного призначення, закінчені будівництвом, пред'являються замовником державним приймальним комісіям з прийняття в експлуатацію, після виконання всіх будівельно-монтажних робіт і робіт по благоустрою території, з дотриманням вимог БНіП, а також за умови забезпечення об'єкта обладнанням та інвентарем у повній відповідності із затвердженими в установленому порядку проектами.

Житлові будинки, що мають вбудовані приміщення підприємств торгівлі, громадського харчування і побутового обслуговування пред'являються до прийняття в експлуатацію після виконання всіх будівельно-монтажних робіт (включаючи роботи по вбудованим приміщенням), що забезпечують введення у дію цих підприємств одночасно з заселенням будинків.

Заселення та експлуатація об'єктів житлово-цивільного призначення допускалися лише після приймання їх в установленому порядку відповідними державними приймальними комісіями.

Разом з тим, звертаємо Вашу увагу, що положення зазначених актів регулювали питання введення в експлуатацію об'єктів житлово-цивільного

призначення, а не індивідуальних (садибних) житлових будинків або садових, дачних будинків, прийняття в експлуатацію яких почалося після 1992 року із затвердженням відповідного механізму.

Положенням про порядок прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів державного замовлення, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.1992 № 449 [6], передбачалося прийняття державними приймальними комісіями закінчених будівництвом об'єктів в експлуатацію шляхом підписання Акта про прийняття об'єктів в експлуатацію.

Порядок прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22.09.2004 № 1243 [5], встановлював, що прийняття закінчених будівництвом об'єктів здійснювалось за результатами роботи державних приймальних комісій, які складали Акти державних приймальних комісій про прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів. Зазначений акт затверджувався органом виконавчої влади чи органом місцевого самоврядування, що утворив цю комісію, та реєструвався в інспекціях державного архітектурно-будівельного контролю (до 2008 року діяли у складі органів місцевого самоврядування), які видали дозвіл на виконання будівельних робіт.

Згідно із Порядком прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 08.10.2008 № 923 [4], прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів здійснювалось шляхом видачі на підставі акта готовності об'єкта до експлуатації Держархбудінспекцією та її територіальними органами (далі – Інспекція) свідоцтва про відповідність збудованого об'єкта проектній документації, вимогам державних стандартів, будівельних норм і правил, а з 14.01.2010, відповідно до змін, внесених постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2009 № 1424 «Про затвердження Порядку ведення реєстру виданих сертифікатів відповідності та відмов у їх видачі і внесення змін до Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів» [3], – сертифіката відповідності.

На сьогоднішній день механізм прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів врегульовано Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності», який набрав чинності з 12.03.2011.

Відповідно до статті 39 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [1], та Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 № 461 [2], документами, що підтверджують прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, що належать до I – III категорії складності, є зареєстрована Інспекцією декларація про готовність об'єкта до експлуатації, а щодо об'єктів, що належать до IV і V категорії складності, – виданий Інспекцією сертифікат.

Варто зазначити, що вказана процедура прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів є загальнообов'язковою для дотримання в усіх сферах без виключень.

Література:

1. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України № 3038-VI від 17 лютого 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>;

2. Питання прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів: Постанова Кабінету Міністрів України № 461 від 13 квітня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/461-2011-%D0%BF>;

3. Про затвердження Порядку ведення реєстру виданих сертифікатів відповідності та відмов у їх видачі і внесення змін до Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів: Постанова Кабінету Міністрів України № 1424 від 29 грудня 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1424-2009-%D0%BF>;

4. Про Порядок прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів: Постанова Кабінету Міністрів України № 923 від 8 жовтня 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/923-2008-%D0%BF>;

5. Про Порядок прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів: Постанова Кабінету Міністрів України № 1243 від 22 вересня 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1243-2004-%D0%BF>;

6. Про порядок прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів державного замовлення: Постанова Кабінету Міністрів України № 449 від 5 серпня 1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/449-92-%D0%BF>;

7. Про прийомку в експлуатацію завершених будівництвом об'єктів: Постанова Ради Міністрів СРСР № 105 від 23 січня 1981 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0105400-81>;

8. Приймка в експлуатацію завершених будівництвом об'єктів житлово-цивільного призначення: Постанова Ради Міністрів СРСР № 538 від 13 липня 1970 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data03/tex15019.htm>;

9. Про порядок прийомки в експлуатацію завершених будівництвом об'єктів виробничого призначення: Постанова Ради Міністрів СРСР № 57 від 22 січня 1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.libussr.ru/doc_ussr/usr_6358.htm;

10. Про затвердження глави БНіП III-A.10-70 «Прийомка в експлуатацію завершених будівництвом підприємств, будівель і споруд. Основні положення: Постанова Держбуду СРСР № 171 від 31 грудня 1970 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://bazazakonov.ru/doc/?ID=388292> та http://uristu.com/library/snip/snip_13/?sphrase_id=20112.

Попок Катерина Михайловна

*преподаватель кафедры трудового и корпоративного права;
научный сотрудник Центра трудового права
Международного университета «МИТСО» (Минск)*

ПРОБЛЕМЫ ЗАКРЕПЛЕНИЯ ПРИНЦИПА СВОБОДЫ ТРУДА В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ БЕЛАРУСИ

Свобода труда, право на труд, запрет принудительного труда – каждое из этих основополагающих начал, в том или ином виде, нашло свое место в правовой системе, как нашего государства, так и мирового сообщества. Актуальность продиктована недостаточностью экономического роста в обеспечении равенства, социального прогресса и справедливости, что все еще требует необходимости поддерживать сильную социальную политику, развивать демократические институты.

В связи с этим, предлагается ввести в национальное трудовое законодательство, в частности в Трудовой кодекс Республики Беларусь (далее – ТК Беларуси), отсутствующую норму-принцип «свобода труда», закрепив с учетом опыта трудовых кодексов Российской Федерации и Республики Казахстан, отдельную статью 12¹ «Принципы трудового права» в следующей редакции:

«Статья 12¹. Принципы трудового права

Трудовое законодательство основывается на следующих основных началах (принципах):

1) свободы труда, означающего то, что граждане добровольно определяют сферу приложения своих способностей к труду, реализуя свое право на труд путем заключения трудового договора или в иных формах;

2) запрещения принудительного труда (статья 13);

3) запрещения дискриминации в сфере трудовых отношений (статья 14);

4) действенного запрещения детского труда, в том числе путем установления списков работ с вредными и (или) опасными условиями труда, на которых запрещается труд несовершеннолетних, а также установления минимального возраста приема на работу;

5) принципов социального партнерства (статья 353) и других руководящих правовых начал, вытекающих из Конституции, международно-правовых актов и настоящего Кодекса.».

Основной закон нашего государства и иные акты законодательства закрепили рассматриваемые правовые начала с учетом международных трудовых стандартов, однако, в своей редакции. Понятие принудительного

труда, закріплене в ТК Беларусі, не переняло ознаку недобровольності виконуваної роботи, а також нелогічно сузило його об'єм, перерахувавши форми примусового праці підлягаючі негайному скасування. Таким чином, видно цілесобразним в даному питанні привести національне законодавство в відповідності з міжнародними стандартами праці; внести зміни в ст. 13 ТК Беларусі, в частині визначення поняття «примусовий праці», ввести ознаку недобровольності виконуваної роботи, а також виключити окремі форми примусового праці з його визначення. Окремі форми в вигляді відкритого переліку можна представити наступним пропозицією в даній нормі як категорично заборонені і недопустимі засоби і методи впливу на осіб для виконання роботи. Виходячи з цього, остаточний варіант статті міг би виглядати таким чином:

«Ч. 2 ст. 13 Трудового кодексу Беларусі:

Примусовим праці вважається праця, вимагаюча від працівника під загрозою застосування будь-якого насильственного впливу, для виконання якої не було запропоновано своїх послуг добровільно.

К категорично забороненим і недопустимим засобам і методам впливу на працівників для виконання роботи відносяться:

- 1) засоби політичного впливу або виховання або в якості заходу покарання за наявність або вираження політичних поглядів або ідеологічних переконань, протилежних установленій політичній, соціальній або економічній системі;
- 2) методи мобілізації і використання працьової сили для потреб економічного розвитку;
- 3) засоби підтримання працьової дисципліни;
- 4) засоби покарання за участь в забастовках.».

Продовжуючи розглядати питання про заходи, закріплені в нормах ідеї свободи праці, можна згадати ст. 83 Кодексу Республіки Беларусь про формування в частині примусового розподілу випускників державних закладів освіти. Пропонується ввести в визначення поняття «розподіл» ознаку можливості вибору випускником місця праці, запропонованих державним закладом освіти, тим самим надати можливість реалізувати своє право на праці гарантоване Конституцією Беларусі в повному об'ємі: «Розподіл – процедура визначення **випускником місця праці, запропонованих державним закладом освіти** або в випадках, установлених Правительством Республіки Беларусь, державним органом в цілях соціальної захисту випускників, задоволення потреб галузей економіки і соціальної сфери в спеціалістах, працьових і службовців».

Вважаємо названі положення і рекомендації можуть бути використані законопроектними і правотворчими органами при удосконаленні законодавства про праці.

Пружанська Тетяна Петрівна

старший викладач кафедри теорії держави і права та конституційно-правових дисциплін юридичного факультету АПСВТ

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ, ЩО ПЕРЕМІСТИЛИСЯ З ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

За роки незалежності Україна вперше перебуває в умовах тривалих військових дій, які доволі негативно впливають на її суспільний, економічний, правовий, моральний, культурний розвиток. Тимчасова окупація Криму, бойові дії в окремих районах Луганської та Донецької областей для України та її громадян стали серйозним випробуванням. Такі загрозливі події спричинили небувалу для нашої країни вимушену внутрішню міграцію.

Перемістившись з окупованих територій та облаштовуючи своє буття громадяни (яких в подальшому назвуть переселенцями) стикаються з масою складностей у реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, передбачених Конституцією України. І поміж них можна виділити, доволі актуальне і в той же час складне на сьогодні в реалізації переселенцями право на судовий захист.

Право на судовий захист гарантує можливість звернення зацікавлених осіб, за захистом своїх прав, свобод і законних інтересів з використання всіх національних і міжнародних засобів правового захисту [ЦПК України]. і реалізується шляхом відкриття провадження, початком і розглядом судового процесу та ухвалення судового рішення.

Судовому захисту підлягають всі без винятків права і свободи громадян, так як таке право закріплено законом, маючим вищу юридичну силу, є безпосередньо діючим і відноситься до числа прав, які не підлягають обмеженню.

На жаль, обмеження такого права зазнають громадяни, які перемістилися з окупованих територій і в тяжкі для України і громадян часи потребують правової допомоги.

Саме після окупації Криму та двох східних областей України, для захисту громадян у 2014 році було прийнято Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», яким держава встановила гарантії дотримання прав, свобод та законних інтересів внутрішньо переміщених осіб. Проте, даний закон має певні прогалини і в питанні реалізації права на судовий захист. Почалися проблеми з отримання спадку (в питанні визначення місця відкриття спадщини), з визнанням факту народження і смерті громадян, з визнанням права власності на житло, землю та інше.

Маючи такі недосконалості вже в 2015 році завдяки Закону України від 12.02.15 р. № 189-VIII відкоригували положення про місце відкриття спадщини. Йдеться про випадок, коли останнє місце проживання спадкодавця – населений пункт, на території якого органи державної влади

тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, або такий населений пункт розташовано на тимчасово окупованій території. У такому випадку місцем відкриття спадщини вважають місце подання першої заяви, що свідчить про волевиявлення щодо спадкового майна, спадкоємців, виконавців заповіту, осіб, зацікавлених в охороні спадкового майна, або вимоги кредиторів.

Якщо місце проживання спадкодавця невідоме, а нерухоме майно або основна його частина (у разі відсутності нерухомості – основна частина рухомого майна) знаходиться в уже вказаному населеному пункті, то місце відкриття спадщини визначають аналогічно. Тобто за місцем подання першої заяви, що свідчить про волевиявлення щодо спадкового майна або вимоги кредиторів.

Складнощі пов'язані з встановленням та визнанням фактів народження і смерті громадян фактично здійснюється, але юридично нашою державою не визнаний.

Для прикладу, подружжя, яке є громадянами України, що постійно проживало в окупованому Криму, народивши дитину (дівчинку) в 2014 році, переїхало на Львівщину облаштувати своє подальше життя. Постало питання реєстрації дитини в Україні. При народженні дівчинці видали свідоцтво, зареєстроване у АР Крим органами окупаційної влади Російської Федерації на півострові. Щоб отримати всі необхідні документи на дочку та зареєструвати її в Україні, мати дівчинки звернулася до Галицького районного суду міста Львова із заявою про встановлення юридичного факту народження – як того вимагає чинне законодавство.

Звернувшись до суду стикнулися з проблемою, суд розглянув заяву відмовив матері у перереєстрації дитини, посилаючись на те, що начебто немає документів, які б засвідчували народження дівчинки – Україна не визнає свідоцтва, виданого при народженні дитини на окупованій території.

Таке рішення суду грубо порушує громадянські права матері дівчинки та позбавляє заявницю та її доньку можливості реалізації своїх прав та свобод.

Слід зауважити, що для врегулювання цього питання вже в січні 2016 року вступив в дію Закон України «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо встановлення факту народження або смерті на тимчасово окупованій території України», яким спрощено судовий процес розгляду заяв про встановлення фактів народження та смерті осіб на тимчасово окупованій території України, скорочено строки розгляду цієї категорії справ.

Наразі такі заяви можуть бути подані до будь-якого суду за межами тимчасово окупованої території України незалежно від місця проживання заявника.

Таким чином, протягом 2015-2016 років Україна здійснила важливі кроки для захисту та підтримки осіб, які перемістилися з окупованих територій, зокрема, прийнявши закон про права та свободи внутрішньо переміщених осіб та внесла зміни до вже діючих законом «Про внесення змін

до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення реалізації права на спадкування» та «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо встановлення факту народження або смерті на тимчасово окупованій території України».

Ефективне впровадження законодавства допоможе особам, які були змушені залишити свої домівки, здійснити необхідний захист своїх прав та інтересів в будь-яких судах України. Більше того, Закон зобов'язує уряд розробити державну політику щодо осіб, які перемістилися з окупованих територій, яка дозволить їм спланувати своє майбутнє у довгостроковій перспективі, особливо в питанні захисту прав власності на житло та майно.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
2. Цивільний процесуальний кодекс України
3. Закон України «Про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо встановлення факту народження або смерті на тимчасово окупованій території України» від 04.02.2016 № 990-VIII.
4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення реалізації права на спадкування» від 12.02.2015 № 189-VIII.
5. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII.

Раєцька Людмила Василівна

к.ю.н., доцент, професор кафедри
кримінально-правових дисциплін НАВС

ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД СІНГАПУРУ У ПОДОЛАННІ КОРУПЦІЇ

Республіка Сінгапур – місто-державна, що на сьогодні включає 63 острови у Південно-Східній Азії і стабільно потрапляє у списки найрозвиненіших країн світу та небувало низьким рівнем корупції.

Але так було не завжди. Сьогоднішнім розквітом Сінгапур завдячує Лі Куану Ю, видатному державному діячу, лідеру Партії народної дії, що прийшла до влади у 1963 році після проголошення країною незалежності від Британської імперії.

З відходом колоніалізму державі залишилася дуже слабка законодавча база, безробіття, низький рівень освіченості населення та правової культури, низькі зарплати, непрозора економіка і, найголовніше – всеохоплююча корупція.

Безсумнівно, благополуччя будь-якої держави великою мірою залежить від порядності та професіоналізму державних службовців, тому, отримавши посаду прем'єр міністра у 1959 році, Лі Куан Ю, починаючи свою

реформаторську політику, першочергово розгорнув саме системну боротьбу з корупцією.

Причини її поширення у Сінгапурі можна звести до чотирьох чинників:

1) низькі зарплати сінгапурських чиновників, їх невідповідність темпам економічного розвитку. Якщо чиновнику платять занадто мало, у нього немає стимулу працювати на своїй посаді довго і ефективно. Знаючи, що він заробляє невелику частину того, що він міг би заробити у приватному секторі, службовець змушений використовувати своє становище щоб звести кінці з кінцями, особливо, якщо ризик відплати невисокий;

2) висока вартість виборів. витративши значні кошти на виборчу кампанію, переможці повинні не тільки повернути витрачені гроші, але і накопичити кошти для наступних виборів, до того ж, за таких умов змагання ідей і програм кандидатів найчастіше підміняється «конкуренцією гаманців»;

3) слабка законодавча база. «Декрет про запобігання корупції» (Prevention of Corruption Ordinance), який набув чинності у 1937 р. – основний законодавчий акт, який регулював ситуацію в цій сфері і був розроблений англійською колоніальною адміністрацією на основі правової системи метрополії і відірваний від місцевих реалій. Багато видів злочинів корупційного характеру виявилися поза сферою його дії, а працівники правозастосовних органів не мали достатньої влади для ефективного виконання своїх функцій;

4) недоторканність чиновників. Знайти докази злочинів було вкрай складно через залученість до корупційної практики величезної кількості службовців, які сприяли один одному, а ті, що підпадали під слідство, були здебільшого звичайними клерками.

У реалізації антикорупційного законодавства на практиці велику роль відіграло спеціальне агентство – Бюро з розслідування корупції. Це урядове агентство, що розслідує і переслідує корупцію в державному і приватному секторах, було засновано ще Британським колоніальним урядом в 1952 році. А Закон про запобігання корупції, який вступив в силу в 1960 році, наділив Бюро майже безмежними повноваженнями. Агенти БРК отримали право перевіряти банківські рахунки, майно не тільки самих чиновників, але і їхніх дітей, дружин, родичів і агентів. Якщо клерк і його сім'я живуть невідповідно до своїх достатків, бюро автоматично, не чекаючи команди згори, починає розслідування.

Бюро має право притягнути до суду будь-якого громадянина, незалежно від його статусу, рангу або віросповідання. Особлива увага приділяється працівникам правозастосовних органів і службовцям, які за родом своєї діяльності займають потенційно корупціогенні посади [2].

Розслідування БРК були зосереджені на великих хабарниках у вищих ешелонах влади. З дрібними чиновниками-шахраями боролися шляхом спрощення процедур прийняття рішень і видалення будь-якої двозначності в законах, аж до скасування дозволів і ліцензування в менш важливих сферах суспільного життя [3].

За час діяльності БРК кілька федеральних міністрів, голів профспілок, громадських діячів, топ-менеджерів державних підприємств було засуджено до різних термінів ув'язнення, деякі покінчили життя самогубством або втекли з країни. Серед них були і давні соратники Лі Куан Ю. Не менш показовим став епізод з заслуговуванням в парламенті країни самого Лі Куан Ю, який обіймав на той час посаду міністра-наставника в уряді свого сина Го Чок Тонга, за результатами розслідування наглядовими органами обставин придбання на його ім'я дружиною і сином в 1995 р. двох об'єктів нерухомості за пільговими цінами.

Було встановлено, що при здійсненні операцій закон порушений не був. Виступаючи з цього приводу перед депутатами, «батько-засновник» держави привернув увагу до того, що створена в країні система, яка дозволила розслідувати і піддавати гласності його власні дії, доводить, що перед законом всі рівні [1]. Лі Куан Ю в своїх спогадах підкреслював, що він постійно насаджував принцип верховенства закону і рівність всіх перед законом, включаючи вищих чиновників і своїх родичів.

У 1960 році було внесено зміни в «Закон про боротьбу з корупцією» (Anticorruption Law), прийнятий в 1937 році, і розширено визначення хабара так, що воно стало включати будь-які блага, які мали якусь вартість.

В Сінгапурі була фактично введена презумпція винності особи, обвинувачуваної у вчиненні корупційного злочину. Будь-яка винагорода, отримана чиновником від зацікавленої особи у зв'язку з виконанням ним владних повноважень, буде вважатися одержаною корупційним шляхом, поки не буде доведено протилежне. У разі, якщо вина чиновника доведена, то його майно підлягає конфіскації, він платить великий штраф та позбавляється волі на суттєвий термін.

Також судам дозволялось трактувати ту обставину, що обвинувачений жив невідповідно до своїх достатків або володів об'єктами, які він не міг придбати на свої доходи, як підтвердження того, що він отримував хабарі.

У 1989 р. було збільшено максимальну суму штрафу за корупційні дії з 10 до 100 тисяч сінгапурських доларів. Дача неправдивих свідчень БРК або введення слідства в оману стало порушенням, що каралось тюремним ув'язненням і штрафом до 10 тисяч сінгапурських доларів [1].

Щодо оплати праці держслужбовців, Лі Куан Ю стверджував, що їм варто платити найбільші зарплати тому, що вони заслужили це, представляючи собою порядний і чесний уряд. Якщо їм недооплачувати, вони можуть піддатися спокусі і залучитися до корупційних дій, тому зарплати чиновників були радикально підвищені.

Це призвело до того, що в державний сектор перейшли кращі фахівці. Коли в країні почався швидкий економічний підйом, заробітна плата чиновників почала зростати пропорційно до доходів приватного сектора. Держслужбовцям і суддям, що займають відповідальні пости, були підняті зарплати до рівня топ-менеджерів приватних корпорацій. Спочатку заробітна плата була встановлена фіксована на високому рівні, потім формулу її розрахунку почали визначати як $2/3$ доходу працівників

приватного сектора порівнянного рангу, звітованого ними в податкових деклараціях [1].

Важливим кроком було і формування незалежних, об'єктивних ЗМІ, що висвітлювали всі виявлені факти корупції.

Аналізуючи причини успіху Сінгапуру у боротьбі з корупцією, слід окремо відзначити політичну волю вищого керівництва країни, за якої проблеми боротьби з корупцією лягли в основу національної стратегії [4].

Тому, визначаючи доцільність застосування досвіду Сінгапуру в українських реаліях, першочергово необхідно звертати увагу на цю відправну сходинку. Зазвичай заклики щодо боротьби з корупцією політики використовують як гасло для передвиборчої кампанії, і з їх приходом до влади рухи в цьому напрямку зупиняються. Саме такі якості державного лідера, як порядність, професіоналізм, віра у свою справу та здатність йти до кінця є передумовою подолання корупції та ефективного управління державою в цілому.

Література:

1. Лі Куан Ю. Сінгапурська історія: з третього світу в перший. М.: 2005.
2. Антикоррупционная политика, Фонд ИНДЕМ; Под. Ред. Г.А. Сатарова. – М.: РА «СПАС», 2004
3. Сиротин А. Опыт борьбы с коррупцией в Сингапуре <http://sudanet.ru/>. / Режим доступа: http://sudanet.ru/borba_s_corruptciei_v_singapore
4. Гладченко Л. Об опыте Сингапура по противодействию коррупции <https://riss.ru/> /Режим доступа: https://riss.ru/images/pdf/journal/2014/3/09_.pdf

Рашева Гульнур Койшыновна

м.ю.н., старший преподаватель кафедры
гражданско-правовых дисциплин

Казахской Академии Труда и Социальных Отношений

ЗАЩИТА ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ РК

Интеграция нашей страны в мировое сообщество, коренные по своей сути экономические, политические и социальные реформы, демократические преобразования, происходящие в современной Казахстане, определили необходимость серьезного изменения всех институтов правовой системы. В ходе реформы уголовного судопроизводства принято значительное количество законодательных актов, которые в итоге существенно изменили многие правовые нормы и фундаментальные позиции УПК РК.

В Концепции правовой политики Республики Казахстан (пункт 2.9) на период с 2010 до 2020 года, утвержденной Указом Президента Республики Казахстан № 858 от 24 августа 2009 года, указано, что эффективная уголовная политика государства невозможна без оптимальной модели уголовного судопроизводства. В соответствии с характеристиками современного демократического, правового государства, главной целью законодателя является формирование уголовно-процессуального закона, основанного на признании конституционных норм о правах и свободах личности непосредственно действующими, определяющими смысл, содержание и применение законов и обеспечиваемыми правосудием [1].

Поэтому приоритетом развития уголовно-процессуального права остается дальнейшая последовательная реализация основополагающих принципов уголовного судопроизводства, направленных на безусловную защиту прав и свобод человека.

Законодатель не способствует решению данного вопроса. Так, например, в Конституции РК используются следующие конструкции: «Республика Казахстан утверждает себя демократическим, светским, правовым и социальным государством, высшими ценностями которого являются человек, его жизнь, права и свободы. Республика гарантирует своим гражданам защиту и покровительство за ее пределами» (ст. 2), «Каждый имеет право на судебную защиту своих прав и свобод.» (ст. 13), «Каждый имеет право на неприкосновенность частной жизни, личную и семейную тайну, защиту своей чести и достоинства.» (ст. 18) [2].

Конституционно провозглашенное положение о признании личности и ее прав высшей ценностью, хотя и нашло свое отражение в уголовно-процессуальном законодательстве, но, к сожалению, далеко не всегда находит свое отражение в правоприменительной практике - как по причине особенностей правосознания, так и вследствие несовершенства уголовно-процессуального законодательства, которое только начинает формироваться как ориентированное на охрану прав человека и гражданина. При этом, безусловно, значимой остается задача соблюдения баланса интересов государства, общества и личности. Закрепление института обеспечения безопасности лиц, участвующих в уголовном судопроизводстве, в уголовно - процессуальном Кодексе РК, требует создания правового механизма ее реализации, глубокую научную разработку всех вопросов проблемы, теоретическое обоснование каждого положения. Важнейшим показателем развития любого государства, стремящегося к достижению общепринятых международных стандартов, является эффективность защиты конституционных прав и свобод граждан, доступность и прозрачность правосудия.

В условиях признания приоритета прав личности представляет научный интерес новый, закрепленный в УПК РК принцип охраны прав и свобод человека и гражданина. Основой данного принципа являются конституционные нормы, связанные с соблюдением, обеспечением, защитой прав и свобод человека и гражданина. Проблема охраны прав и свобод

человека и гражданина достаточно сложна и противоречива, имеет множество дискуссионных аспектов и открытых вопросов, а это, в свою очередь, требует научной оценки в свете новых приоритетов уголовного судопроизводства [3].

Сложившаяся ситуация диктует необходимость выработки научного подхода к определению понятия, содержания, значения и выявления форм реализации принципа охраны прав и свобод человека и гражданина в уголовном судопроизводстве, а также потребность углубленного анализа уголовно- процессуальных норм, развивающих принципиальные положения об охране прав личности и разработки вопросов, связанных с положениями об охране прав личности, так как от их разрешения зависит совершенствование правовой регламентации, законодательства и практики уголовного судопроизводства.

В Республике Казахстан каждому гражданину гарантируется право на получение квалифицированной юридической помощи. Для обвиняемого и подозреваемого это право реализуется через предоставление возможности иметь защитника, которым является лицо, осуществляющее в установленном законом порядке защиту их прав и интересов и оказывающее им юридическую помощь при производстве по уголовному делу. Защитник по поручению, с согласия обвиняемого участвует в деле, защищая его права и законные интересы, стремясь опровергнуть необоснованное обвинение или подозрение либо смягчить ответственность, оказывает юридическую помощь подзащитному. Участие в процессе защитника – важная гарантия прав обвиняемых.

Защита по уголовным делам – это неотъемлемое, необходимое и основополагающее свойство адвокатуры, объективная закономерность ее функционирования. Место и роль профессионального защитника в уголовном процессе предопределяет приоритетность усилий по обеспечению качественной юридической помощи строго в рамках закона с использованием средств и способов, не запрещенных законодательством.

Литература:

1. Конституция Республики Казахстан от 30 августа 1995 года Алматы: ЛЕМ, 2016. – 40 с.
2. Республика Казахстан. Указ Президента Республики Казахстан от 24.08.2009 N 858 «О Концепции правовой политики Республики Казахстан на период с 2010 до 2020 года» // http://adilet.zan.kz/rus/docs/U090000858_
3. Уголовно-процессуальный Кодекс Республики Казахстан от 4 июля 2014 г. // http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575852#sub_id=6740000

Римаренко Ігор Васильович

*ст. викладач кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права АПСВТ*

РУХ ЧАЙЛДФРІ НА УКРАЇНІ

Демократична криза є актуальною проблемою для України, існує багато чинників для неї її розвитку. Серед них економічні, соціальні та психологічні, наслідком даного комплексу є розвиток асексуальності.

З 1970 року в США з'являється Національна Організація для Не Батьків, для захисту прав бездітних родин. З початку 90-х років ХХ століття шкільна вчителька Леслі Лафайет з Каліфорнії, засновує віртуальну спільноту The Childfree Network. Де термін «Чайлдфрі» з британської мови перекладається, як «вільні від дітей», організація швидко розвивається і досягає 5 тисяч чоловік. Метою організації було захист прав бездітних сімей, шляхом відміни пільг для сімей з дітьми. Чайлдфрі вважали, що єдина система податків є несправедливою., коли з їх грошей фінансують програму для дітей, бо вони не можуть ними скористатись [1].

За допомогою Інтернету кількість асексуалів активно зростає, науковці з Університету Брока (Канада) підраховали, що щонайменше 70 мільйонів людей в світі є асексуальними [2]. На території України рух чайлдфрі почав свій розвиток з ХХІ століття, в Україні більшість 11% жінок і 7% чоловіків стали асексуалами [3].

Зараз в Інтернеті є декілька сайтів, де пропагандується новий стиль життя для українця, відкинути пристрасть, секс, зробити відносити між чоловіком та жінкою тільки духовними, платонічними. Бо кохання, вважають асексуали «це психічне захворювання, наркотичний психоз параноїдального типу на сексуальному ґрунті» [3].

Причинами розвитку в Україні руху чайлдфрі є: реакція на агресивну пропаганду еротику і сексу, зменшується потреба в почуттях та знижується потреба в почуттях та знижується емоційність, люди стають більш стриманими, орієнтованими на самоконтроль, заявляє Європейська спільнота сексопатологів, [4]. інстинкт материнства вбиває кар'єра та постійні стреси, сучасна жінка хоче зробити своє життя більш наповненим, реалізувати себе на професійній ниві, в суспільному житті. Вона прагне фінансової незалежності, щоб більш впевнено почуватися – заявляють спеціалісти Інституту демографії й соціальних досліджень НАН України [5].

Хто ж стає асексуалом в Україні? В більшості випадків це інтелектуали від 20 до 45 років, вчені, програмісти, люди творчих професій.

Вони, в основному, горожами, менш релігійні, відкидають традиційні гендерні звичаї, добре заробляють, займають високі посади, здорові фізично і психічно, цікавляться мистецтвом, політикою, багато

читають і подорожують. Українська чайлдфрі спільнота має свої напрямки, рухи, течії, деяка частина з них не відкидає секс, але заявляє, що народження дітей не є потребою, не бажання народжувати, виховувати і доглядати дітей, це потреба створити комфортні умови життя тільки для себе. Друга група чайлдфрі відкидають секс повністю, навіть доторки чи поцілунки до протилежної статі для них є огидним і не цікавим. Шлюб для них «є союзом двох духовно близьких людей, а також економічно вигідне і комфортне співробітництво» [3].

Інші заявляють, що планета переселена, тому нові діти не будуть мати нормальних умов для розвитку краще бути одинаками, ніж жити в тіснязі. Тим більше світ не досконалий і не потрібно народжувати дітей, для горя, біди та страждань. Рух чайлдфрі в деяких положеннях близький до доктрин релігійних вчень гностиків та маніхейців. Але є і кібер-церква Ісуса Христа, яка заявляє, що відмова від народження дітей є повністю християнською допомогою, бо і Ісус їх не мав [6].

Яке ж відношення суспільних інституцій до асексуалів? Церква називає їх чумою ХХІ століття, це повстання проти Бога. Папа Римський Іоанн Павел II заявляв, що одружені пари, які хочуть бути бездітними, осуджуються церквою [6].

А, що ж держава? Так ряд нормативних актів України захищають інтереси сім'ї, інститут шлюбу де-юре, але де-факто в основному це пов'язано з поняттям недійсності шлюбу, його фіктивністю Сімейним Кодексом України встановлюються права та обов'язки сім'ї, серед яких значне місце займають репродуктивність. Доктор права Зорислава Ромовська розглядає дану проблему: «Сім'я є природним середовищем для відтворення людини, у структурі шлюбних відносин між чоловіком і жінкою у репродуктивному віці важливим компонентом є статеві стосунки, які зорієнтовані не менш на задоволення фізіологічних потреб, а й на значення та народження дитини. Відсутність дітей у подружжя – це відхилення, бездітне подружжя, яке стверджує, що не любить дітей, не хоче мати дітей, однозначно лукавить» [7].

Експерти вважають, що людство поволі само заганає себе у глухий кут, коли в нього загасає інстинкт до самовідтворення. Але, можливо, вихід з цього становище буде знайдено і рух асексуалів стане лише рядком в енциклопедіях.

Література:

1. Владіна В. Ні слова про дітей /В. Владіна// Тайны эпохи – 2013. – 3(25). – с. 23.
2. Павлик Л. Нас секс не цікавить /Л. Павлик// «Експрес» – 2012. – 2(28). – с. 11.
3. Турчинський С. Великая асексуальная революция / С. Турчинський// Интересная газета – 2010. – 4. – с. 4.
4. Павлик Л. Я спатиму окремо! /Л. Павлик// Експрес – 2012. – 10. – с. 11.

5. Ясинчук Л. Не хочуть не можуть? /Л. Ясинчук// Експрес – 2011. – 6. – с. 13.

6. Трубановська Н. Чайлдфри – свобода от детей / Н. Трубановская// Интересная газета – 2012 – 21. – с. 6.

7. Ромоновська З. В. Українське сімейне право – К. ; Правова єдність. с. 15.

Рыбак Сергей Вячеславович

*к.ю.н., доцент, профессор кафедры международного права
Международного университета «МИТСО» (Минск)*

ЗАЩИТА ПРАВ И СВОБОД УЧАСТНИКОВ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОСТИ

Повышенное внимание к защите прав человека в сфере уголовного процесса обусловлено, прежде всего, тем, что именно здесь под давлением всей мощи государственного аппарата наиболее зримо и остро ощущается уязвимость правовой защиты лица. Уголовно-процессуальная деятельность в силу объективной необходимости немислима без вторжения в личную жизнь граждан и применения к ним государственного принуждения, что сопровождается ограничением конституционных прав и свобод граждан. Созданный комплекс гарантий в данной сфере правоотношений предполагает своевременное приобретение лицом соответствующего процессуального статуса, что детерминирует наделение этого лица совокупностью прав.

Принимать активное участие в любого рода деятельности можно лишь в том случае, когда хорошо известен ее предмет и сущность. Предметом деятельности подозреваемого с момента появления данного участника в уголовном процессе является выдвинутое в отношении его подозрение, против которого он может активно возражать или соглашаться с ним, доказывать свою непричастность или, наоборот, давать признательные показания о совершенном преступлении.

Для обеспечения возможности своевременной защиты против выдвинутого подозрения п. 1 ч. 2 ст. 41 УПК Республики Беларусь наделяет подозреваемого правом «знать, в чем он подозревается, и получить копию постановления о возбуждении против него уголовного дела или о признании его подозреваемым». Вместе с тем названное право является, на наш взгляд, одним из самых проблемных с точки зрения практической реализации, чему в немалой степени способствует его нормативная регламентация.

150 из 367 опрошенных респондентов, пытаясь выделить права подозреваемого, которые чаще всего нарушаются при производстве по материалам и уголовным делам, указали на право знать, в чем он подозревается [1].

В 74 из 300 изученных уголовных дел сущность подозрения и права

подозреваемого разъяснились по истечении более 10 суток с момента наделения лица соответствующим процессуальным статусом – после проведения ряда процессуальных действий, непосредственно направленных на собирание доказательств его причастности к совершению деяния, содержащего признаки преступления, или иным образом затрагивающих его интересы.

Закрепляя в п. 1 ч. 2 ст. 41 УПК Республики Беларусь право подозреваемого на получение копии постановления, наделяющего его соответствующим статусом, законодатель не устанавливает при этом конкретного срока, в течение которого этот участник должен быть ознакомлен с подозрением. Тем самым решение вопроса о времени ознакомления подозреваемого с официально выдвинутым в отношении его предположением о причастности к совершению преступления отдается на откуп лицу, производящему расследование. Это обстоятельство, в свою очередь, порождает возникновение ситуаций, при которых лицо долгое время ничего не знает о своем положении, имеющемся подозрении и проведении в отношении его ряда процессуальных действий. Данная информация зачастую становится известной лишь в момент привлечения его к участию в следственных действиях. На это указывают 37,6 % анкетированных.

Как правило, исходя из тактических соображений [2], рассматриваемый момент органом уголовного преследования искусственно приближен к наделению лица процессуальным статусом обвиняемого, в то время как, будучи подозреваемым, лицо лишается возможности реализовывать свои права, в том числе и обеспечить себе защиту от подозрения.

Например, при расследовании уголовного дела в отношении И. Подлесного по ч. 2 ст. 205 УК Республики Беларусь сущность подозрения и права подозреваемого разъяснены были по прошествии более месяца с момента наделения его соответствующим процессуальным статусом, непосредственно перед предъявлением обвинения. Аналогичным образом поступил следователь при расследовании уголовного дела в отношении Р. Радивилова по ч. 1 ст. 147 УК Республики Беларусь. За это время органом уголовного преследования в обоих случаях был проведен ряд следственных действий, направленных на получение доказательств причастности подозреваемого к совершению деяния, содержащего признаки преступления, в котором последний подозревался. Среди них можно выделить допрос потерпевшего и свидетелей, очные ставки между ними, осмотр и дополнительный осмотр места происшествия, назначение и проведение ряда судебно-медицинских и криминалистических экспертиз и т.д. В приведенных примерах права подозреваемого длительное время носили лишь декларативный характер. Момент их реализации зависел от времени уведомления лица об имеющемся в отношении его подозрении и разъяснении принадлежащих ему прав.

В качестве варианта решения обозначенной проблемы видится нормативная регламентация верхней временной границы объявления подозреваемому сведений об имеющихся в отношении его подозрениях и приобретенном процессуальном статусе по аналогии с предъявлением обвинения. Для этого в УПК Республики Беларусь необходимо предусмотреть обязанность органа предварительного следствия не позднее 3 суток после процессуального оформления решения о признании подозреваемого таковым (вынесение соответствующего документа) принять меры к ознакомлению с ним данного участника процесса и разъяснению ему прав и обязанностей.

Скрипник Руслан Вячеславович

*Аспирант кафедри адміністративного, фінансового
та господарського права АПСВТ*

Науковий керівник:

*к.ю.н., професор, професор кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права АПСВТ*

Демський Едуард Францович

ПІКЛУВАННЯ ЯК ВИД ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЗАХОДУ

Питання застосування превентивних поліцейських заходів залишається малодослідженим. Поліцейське піклування є новелою, що раніше не врегульовувалось законодавчо, хоча функції подібні до функцій піклування входили як види діяльності міліції і регулювались переважно відомчими нормативно-правовими актами.

З приводу поліцейського піклування як одного з видів превентивного поліцейського заходу з часу прийняття відповідного закону наукових публікацій не було.

У зв'язку з чим постає необхідність у науковому обґрунтуванні правового регулювання здійснення такого поліцейського заходу як піклування.

До завдань Національної поліції як центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, серед решти входить надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. До такого виду допомоги певним категоріям осіб слід віднести і поліцейське піклування, яке по своїй суті є превентивним заходом спрямованим на збереження життя та здоров'я особи і надання допомоги певній категорії осіб, які опинились у складній ситуації.

Превентивні поліцейські заходи – це дія або комплекс дій превентивного характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовуються поліцейськими відповідно до закону для забезпечення безпеки громадян, що в силу вікових особливостей, фізичного чи психічного стану створюють реальну загрозу або здатні створити таку загрозу, собі або оточуючим.

Особи, щодо яких може бути застосовано згідно закону поліцейське піклування можна поділити на такі категорії:

- неповнолітні особи віком до 16 років;
- особи, що підозрюються у втечі з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу;
- особи, що мають ознаки вираженого психічного розладу;
- особи, які внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися, чи створює реальну небезпеку собі або оточуючим.

При цьому слід зазначити, що підставою застосування такого превентивного поліцейського заходу як піклування щодо особи віком до 16 років є лише факт її знаходження без догляду. В даному аспекті слід розуміти лише випадки знаходження такої неповнолітньої особи без нагляду дорослих осіб в незалежності від ступеню родинних зв'язків. При цьому законодавець не визначає як підставу застосування поліцейського піклування знаходження такої дитини у громадському місці, що фактично дає можливість здійснення поліцейського піклування у разі залишення дитини у житлі чи іншому володінні особи за умови відсутності догляду з боку дорослих осіб.

Про застосування до неповнолітнього віком до 16 років заходів піклування поліцейський зобов'язаний негайно повідомити батьків або усиновителів, опікунів, піклувальників, орган опіки та піклування про місце перебування такої особи. Оскільки виключень з цього правила законодавцем не зроблено, то в разі застосування піклування щодо неповнолітньої особи, яка з тих чи інших причин не зазначає своїх персональних даних чи даних своїх батьків, усиновителів, опікунів чи піклувальників, або в наслідок малолітства не здатна це зробити, у всякому разі про виявлення таких дітей та місце їх знаходження необхідно інформувати органи опіки та піклування за місцем виявлення чи перебування таких дітей.

Підставою для застосування поліцейського піклування щодо осіб, що втекли з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу є наявність правового регулювання підстав поміщення до такого закладу лише на підставі судового рішення. У такому разі лише за умови поміщення до такого закладу на підставі судового рішення і в разі втечі з такого закладу відповідних категорій осіб до них може бути застосовано поліцейське піклування. Фактичною підставою для вжиття превентивного поліцейського заходу буде повідомлення психіатричного чи спеціалізованого закладу про факт втечі пацієнта.

Застосування піклування до такої категорії осіб як особи, що мають ознаки вираженого психічного розладу законодавцем допускається за певних умов. Так виходячи з положення статті 41 Закону України «Про національну

поліцію» від 02 липня 2015 року №580-VIII та аналізу в цілому положень цього закону щодо правил і порядку застосування превентивних заходів, така особа повинна мати ознаки *вираженого* психічного розладу і створювати *реальну* небезпеку оточуючим або собі. Лише за обов'язкової наявності цих двох умов застосування поліцейського піклування слід вважати обґрунтованим.

До четвертої категорії осіб, щодо яких може бути застосовано поліцейське піклування віднесено осіб, що внаслідок сп'яніння втратили здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі. Обов'язковим для застосування піклування є як факт певного фізичного стану внаслідок сп'яніння чи створення загрози так і факт знаходження такої особи у публічному місці. Аналізуючи зазначене положення також слід зауважити, що оскільки законодавчо не визначено причин сп'яніння для застосування поліцейського піклування, то під таким сп'янінням слід розуміти будь-які його форми, сп'яніння як наслідок зловживання алкоголю, так і наслідок вживання психотропних чи наркотичних речовин, сильнодіючих речовин, прекурсорів тощо. Зупиняючись на приводах та підставах для застосування поліцейського піклування щодо осіб, що перебувають в стані сп'яніння слід звернути увагу, що якщо особа не втратила здатність самостійно пересуватися і не створює загрози для себе чи оточуючих, до неї не має підстав застосовувати заходи піклування. Проаналізувавши це положення, слід дійти висновку, що необхідно було в це положення додати норму щодо дезорієнтованості особи в наслідок сп'яніння як окрему підставу застосування поліцейського піклування. Оскільки перебуваючи в стані сп'яніння особа, що не втратила можливості пересуватися, не створює загрози собі чи оточуючим в наслідок дезорієнтованості також перебуває у дуже уразливому стані. За відсутності законодавчого врегулювання такого положення на практиці слід керуватись положенням, що особа перебуваючи в стані дезорієнтованості створює небезпеку в першу чергу собі.

Наслідки поліцейського піклування в залежності від категорій осіб щодо яких вони застосовувались поділяються на такі групи:

- передача неповнолітніх батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування;
- передача відповідним закладам – щодо осіб, що втекли з психіатричних чи спеціальних лікувальних закладів а також осіб з ознаками вираженого психічного розладу;
- передача у спеціальний лікувальний заклад чи до місця проживання щодо осіб у стані сп'яніння.

При застосуванні піклування поліцейський зобов'язаний згідно вимог закону повідомити особі зрозумілою для неї мовою підставу застосування поліцейського заходу, роз'яснити право отримання медичної допомоги, право давати пояснення, оскаржувати дії поліцейського, право повідомити інших осіб про її місце знаходження.

Повідомлення про права і їх роз'яснення поліцейським може не провадитися у випадку, коли є достатні підстави вважати, що особа не може

усвідомлювати свої дії та керувати ними. Зважаючи на таке виключення у всіх інших випадках поліцейський зобов'язаний повідомляти про підстави застосування піклування і права особи.

Вказана норма є загальною, але в певних ситуаціях носить декларативний характер, оскільки не завжди поліцейський здатний зрозумілою мовою пояснити особі щодо якої застосовується поліцейське піклування підстави його застосування, в наслідок як не володіння мовою цієї особи, (іноземна мова чи мова жестів), так і малолітнього віку в якому особа просто може не розуміти суті роз'яснень. Також можуть бути певні випадки коли особи у певному психофізичному стані внаслідок сп'яніння чи психічного захворювання, позбавлені можливості правильно сприймати обставини, що пояснюються поліцейським. Однак, слід зауважити, що навіть за таких підстав поліцейський зобов'язаний вжити всіх можливих заходів для розтлумачення особі підстав застосування заходів піклування (наприклад написати в разі не володіння мовою жестів) і всіх випадках забезпечити особі можливість скористатися при цьому своїми правами передбаченими у разі застосування заходів піклування.

Що стосується порядку застосування поліцейського піклування, то при застосуванні цього превентивного заходу поліцейський в праві вилучити предмети якими особа завдати шкоди собі чи оточуючим, незалежно від того чи вилучені вони з обігу чи ні, при цьому поліцейському законом прямо заборонено здійснювати обшук особи, щодо якої застосовується піклування. За таких умов, поліцейський вправі лише вилучати лише ті предмети що особа тримає в руках, чи які знаходяться на ній відкрито. Вилучення предметів, що знаходяться в кишенях чи під одягом таким чином є не можливим. Вилучення таких речей може бути проведене в разі лише, якщо особа діставши їх буде намагатись заподіяти шкоду собі або оточуючим.

За наслідками застосування поліцейського піклування, особою, що його застосовувала складається протокол, в якому необхідно зазначити: місце, дату і точний час застосування поліцейського заходу; підстави застосування; опис вилученої зброї чи інших предметів; клопотання, заяви чи скарги особи, якщо такі надходили, наявність чи відсутність видимих тілесних ушкоджень. Протокол після складання підписується особою що його склала та особою щодо якої застосовувались такі заходи. З врученням під підпис копії цього протоколу особі щодо якої застосовувались заходи піклування. Виключенням для підписання і вручення копії протоколу особі щодо якої застосовувались заходи піклування є достатні підстави вважати, що вона не може усвідомлювати свої дії і керувати ними. У таких випадках копія протоколу вручається особам чи органам до яких вказані особи передаються після здійснення заходів з поліцейського піклування.

Досліджуючи ці вимоги закону, слід зазначити, що в протоколі про застосування заходів піклування слід зазначати факт повідомлення особі підстав застосовування заходів піклування та її прав у зв'язку з їх застосуванням. В разі наявності причин не проведення роз'яснення підстав застосування такого заходу про це необхідно також робити відмітку в

протоколи, зазначивши конкретні причини. Також варто зазначати окремо про здійснення повідомлення інших осіб, про застосування заходів піклування щодо конкретної особи, вказуючи дату точний час та спосіб повідомлення цієї особи, а також за наявності можливості ступінь відносин з особою до якої застосовано заходи піклування (батьки, опікуни, піклувальники, інші родичі, адміністрація установи з зазначенням анкетних даних та посади, ступеня родинних зв'язків тощо).

Законом передбачена можливість здійснення контролю за застосуванням заходів піклування, так як поліцейський при застосуванні таких заходів зобов'язаний за допомогою технічних засобів одразу повідомляти відповідального поліцейського в підрозділі поліції.

Також законодавчо передбачена можливість за наявності підстав вважати, що передання особи, що перебуває під поліцейським піклуванням тривало довше, ніж це необхідно, відповідальний поліцейський в підрозділі зобов'язаний провести перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб.

З зазначених положень закону є можливість дійти висновку, що про застосування заходів піклування в першу чергу повинен інформуватись оперативний черговий, оскільки до його компетенції безпосередньо на час чергування віднесено право керування нарядами. Правом проведення перевірки щодо порушень при застосуванні піклування зі змісту закону має бути наділений не тільки відповідальний поліцейській у підрозділі, а і безпосередній керівник поліцейського, що застосовував заходи піклування. У вказаній нормі підставою для здійснення перевірки застосування заходів піклування визначено лише тривале передання особи, ніж це необхідно. Однак слід зауважити, що до підстав здійснення перевірки, що може проводитись за наслідками здійснення піклування необхідно віднести і інші так як:

- наявність скарги особи, щодо якої застосовувались заходи;
- особи чи установи до якої передано особу щодо якої застосовувались заходи піклування;
- порушення прав особи при здійсненні заходів піклування без законних та обґрунтованих на те підстав;
- інші факти.

Враховуючи, що за наслідками застосування поліцейського піклування складається протокол, до якого законом пред'являються певні вимоги, застосування такого заходу слід віднести до процесуальної дії. Враховуючи зазначені обставини, в разі порушення прав і свобод громадян при застосуванні заходів поліцейського піклування такі дії можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Така категорія справ повинна розглядатись у порядку адміністративного судочинства за правилами КАСУ (Розділ 3).

З метою додержання законності застосування заходів поліцейського піклування як одного з видів превентивних поліцейських заходів необхідно законодавчо передбачити можливість оскарження таких дій та чіткого

врегулювання порядку здійснення контролю за діями поліцейських з боку керівництва при застосуванні піклування. Також законодавчо необхідно передбачити можливість участі в цьому процесі як органів опіки та піклування так і адміністрації психіатричного чи спеціального лікувального заходу, як сторони, що вправі в інтересах певної категорії осіб оскаржувати неправомірні дії поліції.

Як вбачається з вищевикладеного зазначене питання потребує детального наукового вивчення, обґрунтування, порівняння з досвідом інших країн, а у подальшому більш чіткого законодавчого врегулювання як для дій поліції щодо застосування заходів піклування так і з метою захисту прав і законних інтересів громадян.

Література:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 №580-VIII/Голос України №№141-142 від 06.08.2015
2. Бітяк Ю.П. Адміністративне право України/Х.: Право 2003.

Тарканій Володимир

Всеукраїнська громадська організація «Сила Країни»

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Щороку понад 100 млрд грн Державного бюджету України потрапляє під дію державних закупівель. Саме тому неурядові організації, аналітичні центри, бізнес-організації та медіа, користуючись власним правом за спільним бажанням, здійснюють громадський контроль за державними закупівлями.

Одним із най дієвіших видів контролю за діяльністю органів державної влади в сфері державних закупівель є громадський контроль. Громадський контроль – один з видів соціального контролю, який здійснюється об'єднаннями громадян та самими громадянами. Він є однією з найважливіших форм реалізації демократії і способом залучення населення до управління суспільством та державою.

Дослідження сфери державних закупівель є актуальним у всі часи існування держави як такої, зважаючи на економічні політичні та соціальні складові цього сектора. Різні аспекти закупівель товарів робіт та послуг за державні кошти вивчали та досліджували такі вчені науковці, як: В. Смиричинський, О. Костусев, В. Морозов, Н. Ткаченко, В. Василичук та ін.

Згідно зі статтею 38 Конституції України громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування [1]. Така конституційна норма передбачає

як у теоретичному, так і в практичному контексті громадський контроль за органами державного управління і місцевого самоврядування.

Суб'єктами громадського контролю являються громадські об'єднання і політичні партії, професійні спілки, спеціалізовані та фахові громадські організації, органи самоорганізації населення, трудові колективи, збори громадян за місцем проживання, а також окремі громадяни.

Система громадського контролю за формуванням та реалізацією державної політики у сфері державних закупівель введена з метою забезпечення більш повного механізму прозорості та відкритості процесу державних закупівель та щодо гарантії захисту фінансових інтересів держави.

Як одним з основних засобів забезпечення законності в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадський контроль суттєво відрізняється від інших видів контролю. Ця відмінність полягає насамперед у тому, що всі суб'єкти громадського контролю виступають від імені громадськості, а не держави. Їх контрольні повноваження зазвичай не мають юридично владного змісту, а рішення за результатами перевірок носять, як правило, рекомендаційний характер.

Основним важилем громадського контролю є запобігання порушенням у сфері державних закупівель за допомогою засобів суспільного впливу.

Об'єктом громадського контролю є діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері здійснення державних закупівель.

Правовий механізм здійснення громадського контролю в сфері державних закупівель регламентується Статтею 9 Закону України «Про здійснення державних закупівель». Зокрема громадський контроль забезпечується через вільний доступ до всієї інформації щодо державних закупівель, яка підлягає оприлюдненню відповідно до цього Закону [2]. Замовники і учасники процедур закупівель та Уповноважений орган повинні сприяти залученню громадськості до здійснення контролю у сфері закупівель відповідно до законів України «Про громадські об'єднання», «Про звернення громадян» і «Про інформацію».

Діяльність громадськості стимулює конкурентне становище, дає змогу зробити витрати державних коштів максимально гласними та відкритими, підвищує довіру громадськості до політики, яка проводиться у сфері державних закупівель. За таких умов процес контролю стримує корупцію, що є одним із основних мотивів стосовно інтеграції Української держави до Європейського ринку.

Громадськості надається право брати участь на всіх процедурних етапах закупівлі. В Україні застосовується практика залучення громадськості навіть до оголошення державної закупівлі, а саме при розробці технічного завдання Документації конкурсних торгів. Чітко розроблене «Технічне завдання» до закупівлі в подальшому безпосередньо впливає на такі основні фактори як – розширення конкурентного середовища, зменшення ціни та усунення дискримінаційних вимог до учасників. Розробка «Технічних завдань» під

контролем громадськості є основоположною сходиною до проведення прозорих закупівель [3].

Представники громадськості мають право бути присутніми під час проведення процедур розкриття пропозицій конкурсних торгів. Замовники зобов'язані забезпечити безперешкодний доступ представників засобів масової інформації та громадських об'єднань на їхню вимогу до процедури розкриття пропозицій конкурсних торгів та право на фіксацію технічними засобами [2].

Чинне законодавство надає право громадськості бути присутніми на засіданнях органу оскарження Постійно діючої адміністративної колегії Антимонопольного комітету України та Суду. Де безпосередньо враховується позиція громадськості щодо порушень Закону України «Про здійснення державних закупівель».

Отже дослідивши «Громадський контроль у сфері державних закупівель» ми дійшли до висновку, що громадськість являється однією з рушійних сил при дотриманні законності, запобіганню корупційних проявів в сфері реалізації державних коштів через проведення процедур державних закупівель. Нажаль ситуація не являється такою яскравою як це передбачає законодавець, практика залучення громадськості до процедур закупівлі отримує штучні перешкоди з боку Замовників, що ускладнює участь громадського контролю у сфері державних закупівель.

Література:

1. Конституція України. // Відомості Верховної Ради. – 1996 – № 30.;
2. Закон України «Про здійснення державних закупівель» – №1197-18 від 20.01.2016;
3. Державні закупівлі: Науково-практичний коментар до Закону України «Про здійснення державних закупівель». – Том 1: Загальні положення; Державне регулювання та контроль у сфері закупівель; Загальні умови здійснення закупівлі /Михайлик Р.Р., Вернигора О.О./ Глобалконсалтинг Україна/ 2014;

Тітов Микола Микитович

Кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права, процесу та криміналістики АПСВТ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ КОНФІСКАЦІЇ.

Закон дає наступне визначення спеціальної конфіскації: спеціальна конфіскація – примусове безоплатне вилучення за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей, у тому числі коштів, що знаходяться на банківських рахунках чи на зберіганні у банках або інших фінансових

установах, іншого майна, включаючи майно третіх осіб, у випадках, визначених КК України.

Мета дослідження полягає у встановленні на підставі аналізу приписів КК та КПК України, доктринальних положень, що стосуються спеціальної конфіскації, особливостей процесу застосування законодавчих положень, передбачених ст. ст. 96¹, 96² КК України, а також у дослідженні питання щодо співвідношення цього заходу впливу зі схожими правовими явищами.

1. Спеціальна конфіскація застосовується у разі, якщо гроші, цінності та інше майно:

1) одержані внаслідок вчинення злочину та/або є доходами від такого майна;

2) призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення злочину, фінансування та/або матеріального забезпечення злочину або винагороди за його вчинення;

3) були предметом злочину, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), а у разі, коли його не встановлено, – переходять у власність держави;

4) були підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення злочину, крім тих, що повертаються власнику (законному володільцю), який не знав і не міг знати про їх незаконне використання.

2. У разі якщо гроші, цінності та інше майно, зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, були повністю або частково перетворені в інше майно, спеціальній конфіскації підлягає повністю або частково перетворене майно.

Якщо конфіскація грошей, цінностей та іншого майна, зазначених у пункті 1 частини першої цієї статті, на момент прийняття судом рішення про спеціальну конфіскацію неможлива внаслідок їх використання або неможливості виділення з набутого законним шляхом майна, або відчуження, або з інших причин, суд виносить рішення про конфіскацію грошової суми, що відповідає вартості такого майна.

3. Спеціальна конфіскація застосовується також у разі, коли особа не підлягає кримінальній відповідальності у зв'язку з недосягненням віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, або неосудністю, або звільняється від кримінальної відповідальності чи покарання з підстав, передбачених цим Кодексом, крім звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

4. Гроші, цінності, у тому числі кошти, що знаходяться на банківських рахунках чи на зберіганні у банках або інших фінансових установах, інше майно, зазначені в цій статті, передані особою, яка вчинила злочин, передбачений цим Кодексом, третій особі, яка отримала чи придбала у підозрюваної, обвинуваченої чи засудженої особи майно, одержане злочинним шляхом, у випадках, передбачених частиною першою статті 96¹ цього Кодексу, безоплатно або в обмін, на суму, значно нижчу ринкової вартості, або знала чи повинна була знати, що мета такої передачі –

уникнення конфіскації або спеціальної конфіскації, підлягають спеціальній конфіскації.

Вищезазначені відомості щодо третьої особи повинні бути встановлені в судовому порядку на підставі достатності доказів.

Спеціальна конфіскація не може бути застосована до майна, яке перебуває у власності добросовісного набувача.

5. Спеціальна конфіскація не застосовується до грошей, цінностей та іншого майна, зазначених у цій статті, які згідно із законом підлягають поверненню власнику (законному володільцю) або призначені для відшкодування шкоди, завданої злочинцем.

6. Спеціальна конфіскація не застосовується у разі вчинення особою злочину з необережності.

При застосуванні закону можуть виникати певні суперечності з такими конституційними принципами, як презумпція правомірності придбання майна, презумпція невинуватості, рівність усіх учасників судового процесу, забезпечення права на захист.

Законодавець запропонував зобов'язати самих власників доводити у суді, що майно придбано у законний спосіб. В інакшому випадку воно буде конфісковано.

Особливий режим спеціальної конфіскації майна застосовується незалежно від наявності оголошеної підозри або обвинувального вироку у кримінальному провадженні.

Арешт майна, коли ще немає підозрюваного, може застосовуватися виключно для мети спеціальної конфіскації та/або вирішення судом долі речових доказів. У розслідуванні окремих видів злочинів, особливо економічних та корупційних, існує потреба арештувати майно на ранніх стадіях кримінального провадження, коли ще не зібрано достатньо доказів для оголошення про підозру, але існують обґрунтовані підстави вважати, що майно пов'язано зі злочинною діяльністю.

Що стосується засобів вчинення злочину, включення їх до предмета спеціальної конфіскації є не виправданим, оскільки це необґрунтовано розширює сферу застосування такого заходу кримінально-правового впливу.

Кримінальному процесуальному законодавству властива своя специфічна конфіскація майна, яка хоч і має спільні риси зі спеціальною конфіскацією, але залишається окремим видом такої конфіскації.

Під час дослідження зроблені наступні висновки:

1) у чинному кримінальному законодавстві України передбачена конфіскація майна – покарання та спеціальна конфіскація – інший захід кримінально-правового характеру;

2) під застосуванням спеціальної конфіскації слід розуміти діяльність суду щодо прийняття та закріплення у відповідному процесуальному документі остаточного рішення про визначення цього засобу впливу щодо особи, яка вчинила кримінальне правопорушення;

3) згідно з чинним кримінальним законодавством застосування спеціальної конфіскації передбачає діяльність суду зі встановлення

передумови, підстави та умови її визначення. Такою передумовою є вчинення суспільно небезпечного діяння, що містить склад кримінального правопорушення. Підставою є фактичне закріплення спеціальної конфіскації у санкції статті Особливої частини КК України як заходу кримінально-правового характеру разом із встановленим покаранням. Умовою її визначення є вчинення особою злочину, ознаки котрого описані в диспозиції саме тієї статті Особливої частини КК України, санкцією якої передбачений цей захід кримінально-правового характеру;

4) застосування спеціальної конфіскації не пов'язано з індивідуалізацією цього засобу впливу;

5) рішення про застосування спеціальної конфіскації знаходить свій вияв або в обвинувальному вироді, або в ухвалі суду;

6) спеціальну конфіскацію – інший захід необхідно відрізнити від кримінальної процесуальної конфіскації – інструменту розпорядження речовими доказами.

Спеціальна конфіскація є ефективною лише в тих державах, де діє професійна некорумпована прокуратура та суди.

Спеціальна конфіскація є в багатьох країнах, особливо в юрисдикціях звичаєвого права, оскільки там діє незалежна судова гілка влади. Але навіть в таких країнах, як США та Велика Британія, інструмент НСВ, який імплементується в рамках цивільного процесу, використовується зазвичай паралельно з кримінальним провадженням.

Працює це так: в рамках кримінального провадження збираються докази, але їх недостатньо, щоб цілком довести вину людини за всіма складами злочину, тому здобуті слідчими важливі докази для доведення злочинного походження майна використовуються в рамках цивільного процесу.

Правова регламентація в Загальній частині КК України заходів спеціальної конфіскації як іншого заходу кримінально-правового характеру (заходу безпеки) відповідає вимогам чинного міжнародного права і потребує деталізації загальних положень щодо визначення, видів заходів спеціальної конфіскації, умов та порядку їх застосування для недопущення порушення принципу презумпції невинуватості та прав людини в процесі їх застосування.

Третяк Світлана Миколаївна
старший викладач кафедри теорії,
історії держави і права та
конституційно-правових дисциплін

ЧИ ЗМІНИТЬ УКРАЇНУ ПОВІТОВЕ МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Багаторічний успішний європейський досвід переконує, що система публічної влади в державі, яка побудована на принципах децентралізації і місцевого самоврядування, є моделлю, що спроможна забезпечити високі стандарти життя людини. Це ефективний механізм реалізації прав людини і захисту демократії. Саме тому реформа децентралізації влади в Україні має бути чітко спрямована на реалізацію основних положень Європейської хартії місцевого самоврядування. В результаті такого реформування Україна повинна отримати систему органів місцевого самоврядування, що мають мандат довіри від територіальних громад.

Фахівці наголошують, що формування нового адміністративного устрою України буде найбільш дискусійною частиною у реформі децентралізації. Адже нова адміністративно-територіальна структура, хоча й є засобом децентралізації, проте перебирає на себе найбільше уваги громадськості та спричиняє найгостріші дискусії. Як це сталося у 2005 році, коли новий поділ адміністративно-територіального устрою став причиною провалу реформи. Голова Центру політико-правових реформ І.Коліушко вважає, що сьогодні у суспільстві визріло усвідомлення неминучості реформи: «сьогодні вже визріло розуміння, що передати повноваження і фінанси на нижчі рівні неможливо, не провівши адміністративно-територіальної реформи. Просто нікому їх передавати» [1].

Влітку 2015 року Верховна Рада України приймає постанову «Про попереднє схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади» (цей законопроект подано Президентом України та визначено ним як невідкладний) [2]. Цим законопроектом передбачено, що систему адміністративно-територіального устрою України складають адміністративно-територіальні одиниці: *громади, райони, регіони*.

Робоча група з питань децентралізації Конституційної комісії також пропонує закріпити в Основному законі трирівневий адміністративно-територіальний устрій. Проте пропонує назви рівнів дещо інші, а саме: *громада, повіт, регіон*. Модератор групи М.Теплюк, зазначив, що довкола понять «громада» і «повіт» в робочій групі були широкі дискусії: «члени робочої групи вирішили запропонувати конституційній комісії такі визначення: одне або кілька поселень з прилеглими територіями складатимуть громади, повітами будуть адміністративно-територіальні одиниці, до складу яких входитимуть кілька громад» [3]. Фактично запроваджується лише один новий термін – «повіт».

Звісно, якщо в державно-правову практику вводиться щось нове, то воно має мати нову термінологію, щоб не відбувалося ототожнення з тим, що

є сьогодні. Якщо нові рівні адміністративно-територіального устрою України будуть мати інші повноваження, то доцільно змінити й їх назву.

Існує думка, що «повіт» нехарактерно для України, що це досить складні речі для України, які навряд будуть сприйняті людьми. Проте навіть той факт, що після об'єднання районів в ході реформи виникатиме плутанина про який район йдеться, може бути одним з аргументів на користь нової назви. Згідно експертній пропозиції І.Коліушка передбачено створення 129 повітів на всій території України замість 490 районів [4].

Етимологічно термін «повіт» походить від слова «віче» і дослівно означає район, в якому чоловіче населення здатне зібратись на єдине віче для вирішення місцевих питань. Раніше повіт – адміністративно-територіальна одиниця в Великому Князівстві Литовському, Польському королівстві, Речі Посполитій. Сьогодні повіт адміністративно-територіальна одиниця в Республіці Польща, в Румунії та Литві, в Японії.

Повіт як адміністративно-територіальна одиниця з'явився в Україні за часів Литовсько-Руського князівства. Повіт був найнижчою ланкою адміністративно-територіального поділу, в якому вирішувалися питання місцевого значення. Крім того, окремі повіти отримували від центральної влади привілеї, які закріплювали за ними особливі права в галузі місцевого самоуправління. Р. Лашенко зазначає, що крім «привілеїв земських», з кінця XIV в. і початку XV-го (з часів Витовта) стали видаватися великими князями литовськими окремі привілеї і поодиноким землям (також повітам). Ці привілеї зветься привілеями обласними, також «установними земськими грамотами» [5, С. 23]. З часом правовий статус повіту змінювався, проте повіти в Україні проіснували до початку ХХ ст. (були скасовані адміністративною реформою 1922-1923 рр.).

На сучасному етапі реформа місцевого управління залишає за повітом відповідальність за справи, які неможливо вирішити на рівні громади (наприклад, лікарня зі стаціонаром), а також введення у повітову владу представників виконавчої влади з функцією контролю за законністю в діяльності органів місцевого самоврядування (зокрема, урядники матимуть право зупинити рішення місцевих рад, якщо вони порушують закон або виходять за межі повноважень, з одночасним зверненням до суду). Отже, гуртування громад у повіти відбуватиметься з урахуванням двох основних факторів: здатністю адміністративно-територіальної одиниці забезпечити мешканців якісними медичними послугами, а також можливістю ефективного контролю над місцевою владою. До речі, останнє викликає більше запитань ніж відповідей.

Сьогодні, попри обіцянки і прогнози, влади адміністративно-територіальна реформа запущена, проте радикально змінити звичний адміністративний устрій країни має конституційна реформа. Окрім того, потребує ухвалення низка законів, зокрема таких нової редакції Закону України «Про адміністративно-територіальний Устрій», Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Закону України «Про префектів» тощо. Потрібен консультативно-координаційний центр з залученням громадськості.

І саме головне, потрібна політична воля для ухвалення чималої кількості законопроектів та воля представників місцевих громад до об'єднання.

Література:

1. <http://constitution.gov.ua/publications/item/id/7>
2. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/656-19>
3. <http://ua.korrespondent.net/ukraine/3515529-detsentralizatsiia-v-ukraini-mozhut-ziavytysia-hromady-povity-rehiony>
4. http://texty.org.ua/pg/news/textynewseditor/read/60093/Novyj_administratyvnyj_ustrij_v_Ukrajini_zjavlatsa_gromady
5. Лащенко Р. Лекції по історії українського права. Т. 2: Литовсько-Польська доба. – Прага, 1924. – 78 с

Тринитка Дарья Геннадьевн

студентка II курса юридического факультета

НОУ ВПО «Санкт-Петербургский

Гуманитарный университет профсоюзов» (СПбГУП)

Каландаришвили Зураб Нодарович

зав. кафедрой теории права и правоохранительной

деятельности НОУ ВПО «Санкт-Петербургский

Гуманитарный университет профсоюзов» (СПбГУП), к.ю.н., к.п.н

**ПРАВО НА ДОСТОЙНУЮ ЖИЗНЬ И СВОБОДНОЕ РАЗВИТИЕ ГРАЖДАН В
СОВРЕМЕННОМ МИРЕ**

Право человека на достойную жизнь и свободное развитие – основополагающее социальное право, которое является фундаментом для всей совокупности социальных прав и свобод человека. Данное право закреплено как в международном, так и национальном праве, и включает весь спектр прав, необходимых для свободного развития личности в социальной, экономической, духовной сферах жизни человека; право на такой жизненный уровень, который необходим для поддержания здоровья и благосостояния человека и его семьи.

Юридическое обеспечение права человека на достойную жизнь – это реальное исполнение закрепленных в законодательстве обязательств государства перед своими гражданами. Обладание и пользование материальными и социальными благами современной цивилизации способствует свободному развитию личности, повышению уровня и качества жизни граждан.

Достойный уровень жизни и свободное развитие как право человека находит свое отражение как в национальных Конституциях стран, так и в международных правовых актах. Это право получает высшую юридическую защиту и подлежит разработке и уточнению в других отраслях права. Надлежащие обязанности возлагаются на государство в силу норм

міжнародного права. Свободне розповсюдження заслуговують положення соціального права, в силу яких в одних випадках поняття соціального права отождествляється з точкою зору права людини на гідний рівень життя, а в інших – право людини на гідний рівень життя піддається аналізу як складова частина соціального права.

Достигнення і успіхи сучасної науки і техніки, рівень розвитку ряду галузей медицини, таких як трансплантологія, фармакологія, реаніматологія, генетика, породили ряд проблем, пов'язаних з правом на життя і вимагають свого правового розв'язання.

В 1989 році ООН прийняв Другий Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, де вказується, що ніхто не повинен піддаватися тортурам або жорсткому, бесчеловічному або принижуючому його гідності обращенню або покаранню.

Возвращаясь к собственно определению права на достойную жизнь и свободное развитие в юридической сфере, по мнению автора, основополагающим документом в сфере международного права будет являться Всеобщая декларация прав и свобод человека, принятая Генеральной Ассамблеей ООН 10 декабря 1948 года. В статье 22 определяется: «Каждый человек, как член общества, имеет право на социальное обеспечение и на осуществление необходимых для поддержания его достоинства и для свободного развития его личности прав в экономической, социальной и культурной областях через посредство национальных усилий и международного сотрудничества и в соответствии со структурой и ресурсами каждого государства».

Необходимо отметить, что в данной норме права не говорится прямо о праве человека на свободное развитие, а лишь упоминается о нем косвенно, в отличие от следующего международного нормативно-правового акта – Декларации о праве на развитие, принятой резолюцией 41/128 Генеральной Ассамблеи от 4 декабря 1986 года. Данная декларация содержит десять статей, полностью посвященных развитию человека.

Статья 10 Декларации о праве на развитие содержит следующее: «Следует принимать меры для обеспечения полного осуществления и прогрессивного укрепления права на развитие, включая разработку, принятие и осуществление политических, законодательных и других мер на национальном и международном уровнях».

Таким образом, принятие ООН в 1948 году Всеобщей декларации прав человека – документа, впервые закрепившего перечень прав и свобод человека, как гражданских и политических, так и социальных и культурных, – стало важным этапом в развитии закрепления и обеспечения права на достойную жизнь и свободное развитие. В декларации отмечается, что каждый человек имеет право на достаточный жизненный уровень для него и его семьи, включающий достаточное питание, одежду, жилище и на непрерывное улучшение условий жизни. Именно это положение

международного нормативно-правового акта нашло отражение во многих Конституциях стран мира.

В современном обществе повышение качества жизни всех социальных групп общества должно стать одним из важнейших направлений государственной политики. Конституционно-значимая цель такой политики – обеспечение достойного уровня жизни и предоставление права на свободное развитие человека.

Турабаева Дана Сейтхановна

Казахская Академия труда и социальных отношений

НОРМАТИВНЫЕ ОСНОВАНИЯ ЭТИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ПОВЕДЕНИЯ СУДЬИ

Этика судьи – это важная составляющая, вне которой не может быть реализована сама судебная деятельность, поскольку ее основу образует сложившаяся на данный момент и до некоторой степени устоявшаяся система правовых и нравственных требований. Особенность этики судьи состоит в том, что нормы и принципы, ее образующие, общеобязательны к исполнению для всех судей – от Верховного Суда Республики Казахстан до мировых судей. Исполнение этих требований сохраняет значимость и для судей, находящихся в отставке.

В настоящее время ядро правового регулирования в судебной сфере образуют Конституционный закон Республики Казахстан от 25 декабря 2000 года № 132-ІІ «О судебной системе и статусе судей Республики Казахстан» и Кодекс судейской этики, утвержденный постановлением V Съезда судей Республики Казахстан от 18 ноября 2009 года. Говоря о действии норм профессиональной этики, следует иметь в виду их сопряженность, взаимодействие с нормами законодательства, их взаимодополняемость.

В реальной практике деятельности судей правовые и этические требования тесно переплетены и имеют взаимодополняющий характер. Это не исключает возможности определенного расхождения и даже конфликта между данными способами воздействия на поведение судьи. Нельзя забывать о том, что правовое регулирование в первую очередь решает практические вопросы, связанные с эффективностью осуществления правосудия. Сфера же судейской этики основывается на нормах и ценностях, выработанных профессиональным сообществом судей и отражающих некоторое идеальное представление о назначении этого института. Также немаловажную роль играет давление извне, оказываемое общественным мнением, СМИ, нравственно-психологической обстановкой в обществе.

При выработке норм и принципов профессиональной судейской этики существенную роль играют Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН 40/32 и 40/146 «**Основные принципы независимости судебных органов**» и Бангалорские принципы поведения судей (утверждены международным

совещанием судей в Гааге 26 ноября 2002 г. и одобрены резолюцией 2200 А (XXI) Генеральной Ассамблеи ООН, от 15 февраля 2006 г.).

Благодаря наличию принципов становится возможным выделить этические нормы, регулирующие поведение судьи применительно к конкретной ситуации. Принципы имеют общезначимый характер для любого юриста, однако именно в деятельности по отправлению правосудия они наделяются особым смыслом и содержанием. Бангалорские принципы поведения судей включают следующие основные установления:

- независимость как предпосылка обеспечения правопорядка и основная гарантия справедливого разрешения дела в суде;
- объективность как условие доверия граждан к судье и системе судопроизводства в целом;
- честность и неподкупность как условие надлежащего исполнения судьей своих обязанностей;
- соблюдение этических норм как неотъемлемый компонент профессиональной деятельности судьи и его поведения во внеслужебной сфере;
- обеспечение равенства сторон, участвующих в процессе, как условие справедливого и беспристрастного рассмотрения дела в суде;
- компетентность и старательность как условия, в которых находят закрепление требования, обращенные непосредственно к личностным качествам судьи [1].

В то же время следует отметить, что всякий принцип в силу объективно присущей ему универсальности столь же абстрактен в формулировании этических требований. Поэтому он неизбежно нуждается в соответствующей интерпретации, что может быть обеспечено средствами юридической герменевтики [2, с.15]. На деле механизм обоснования этических принципов, имеющих общезначимый характер при осуществлении правосудия, сегодня практически не востребован. Нередко имеет место декларативное провозглашение традиционного набора принципов без обращения к их смыслу и содержанию [3, с.7-8, 20]. Между тем этические «категории хоть и абстрактные, но у них живейшие основы» [4, с.21]. Их приложение как к основополагающим принципам правосудия, так и к сфере судейской этики продолжает оставаться актуальной задачей.

Итак, выше установлено, что этика судьи – это прежде всего система нравственных установлений, основу которых составляют этические принципы. Наличие принципов, отражающих в своем содержании саму идею правосудия, делает возможным формулирование конкретных требований, обращенных к личности и поведению судьи. Ее структура условно может быть подразделена на нравственные качества и свойства, которыми должен обладать судья; этические принципы, нормы и правила, регулирующие различные аспекты его поведения в сфере профессиональной и внеслужебной деятельности. Также следует особо выделить блок проблем, связанных с тем, как и насколько полно реализуются эти нормы в поступках и поведении

конкретных судей. Отдельная тема – это наличие эффективного механизма контроля за поведением и применения мер дисциплинарного воздействия.

Литература:

1. Бангалорские принципы поведения судей (утверждены международным совещанием судей в Гааге 26 ноября 2002 г. и одобрены резолюцией 2200 А (XXI) Генеральной Ассамблеи ООН, от 15 февраля 2006 г.) [Электронный ресурс]. // Веб-сайт ООН, раздел Конвенции и соглашения Режим доступа: <http://www.un.org/ru> (дата обращения: 17.02.2016 г.).

2. Малинова И. П. Интерпретационная деятельность в праве (методологические основания и систематизация) // Российский юридический журнал. – 2011. – № 1. – с.15.

3. Панкратов В. В. Комментарий к Кодексу судейской этики. – М. – 2005. – с.7-8, 20.

4. Беспалов Ю. Ф. Судейская этика: пределы, стимулы, ограничения // Судейская этика. – М. – 2010. – с. 21.

Федорченко Ірина Анатолівна

студентка 4 курсу юридичного факультету АПСВТ

Науковий керівник:

ст. викладач кафедри теорії, історії держави і права та конституційно-правових дисциплін

Пружанська Тетяна Петрівна

«ПРАВО НА ПРАЦЮ ОСІБ, ЯКІ ВИЇХАЛИ З ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ЗА УМОВИ ПРИЙНЯТТЯ НОВОГО ТРУДОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ»

В системі загальнолюдських цінностей визначальне місце належить праву на працю, на якому базується економічне і соціальне становище як суспільства в цілому, так і кожного його члена. Адже праця – це є основа життя і багатства суспільства, джерело внутрішнього зростання духовних якостей людини. Праця є найважливішою умовою існування суспільства, його розвитку і вдосконалення.

Гарантії права на працю та відносини в процесі праці відображені в чинному Кодексі законів про працю України, який є нормативно-правовим актом, що регулює трудові відносини працівників починаючи з 1971 року.

Зміна соціально-економічних умов та розвиток ринкових відносин в Україні вимагають інших підходів у трудовому законодавстві, що потребує нового адаптованого до сучасних умов трудового законодавства. Слід, враховувати і тимчасові, але сьогоденні проблеми тимчасово окупованих територій, а як наслідок поява великої кількості внутрішніх переселенців в Україні. Перемістившись, переселенці зіткнулися з низкою проблем,

пов'язаних з реалізацією своїх прав в тому числі і права на працю і які не можна вирішити не змінивши законодавство.

Попри те, що КЗпП України забезпечує рівність трудових прав усіх громадян незалежно від походження, соціального і майнового стану, раси або національності, статі, мови, політичних поглядів, релігійних переконань, місця проживання [1], чомусь переселенці, які є громадянами України майже кожен день на собі відчують «дискримінацію» в реалізації прав і свобод. Саме тому, вирішення і правової корекції потребують трудові відносини в сфері праці і зайнятості для такої категорії громадян.

У 2014 році було прийнято Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [2], яким держава намагається вирішити деякі проблемні питання таких громадян, в тому числі і реалізація права на працю в контексті працевлаштування. Проте відсутність вільних робочих місць, небажання брати людину з окупованої території, невідповідність критеріям посади, відсутність досвіду роботи породжують складнощі при реалізації норм прийнятого Закону. Слід враховувати, що більшість переселенців є працівниками вугільної та металургійної промисловості, а робочі місця для такої категорії фахівців сконцентровані лише в східній частині України, що унеможливає їх працевлаштування на іншій території України і потребує додаткових коштів на їх перепрофілювання.

Беручи до уваги наявні проблеми, вже в січні 2016 році Президентом України було підписано Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення гарантій дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», за допомогою якого держава сподівається усунути ряд актуальних для переселенців питань, а саме суттєво спростити процедуру реєстрації переселенців, гарантувати їм право на працевлаштування, допомагати краще адаптуватися їм в нових умовах проживання, тим самим прогнозуючи необхідну на сьогоднішній день результативність [3].

На мою думку, держава і її уповноважені органи проводить зайву роботу з примноження нормативно-правових актів, замість того, щоб кардинально вирішити проблеми переселенців одним дієвим правовим актом. Навіть проект нового Трудового кодексу, над яким й досі триває робота, ці проблеми ігнорує і не вирішує [4].

Сьогоднішнє загострення військової агресії, що спричиняє ряд проблем пов'язаних з реалізацією права на працю, спонукає нашу державу невідкладно реагувати та гарантувати громадянам-переселенцям реалізувати своє право на працю. Для вирішення цих проблем державі, окрім прийняття законодавчих актів необхідне прийняття цілої низки підзаконних актів, які буду містити в собі механізми вирішення цих проблем. Проте сучасна ситуація в Україні ускладнюється низьким рівнем економічного зростання, що не призводить до створення або гальмує створення нових робочих місць. Тому гарантія права на працю потребує комплексного вирішення.

Література:

1. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII (зі змінами від 28.01.2016р.).
2. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 21.02.2016 р.
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення гарантій дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 24.12.2015 № 921-VIII/
4. Проект Трудового кодексу України від 03.02.2016 р.

Харченко Сергій Вікторович

*аспірант кафедри адміністративного, фінансового
та господарського права АПСВТ*

Науковий керівник:

*доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії, історії
держави і права та конституційно-правових дисциплін АПСВТ*

Майданник Олена Олексіївна

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО АУДИТУ

Особливого значення в розвитку України набуває державний аудит. Саме тому поряд із посиленням зовнішнього державного контролю значної уваги потребує внутрішній аудит, частиною якого виступає внутрішній державний аудит, який в даний час знаходиться лише на етапі розвитку, як на правовому так і на професійному рівні. Розвиток правового механізму внутрішнього аудиту в системі державного фінансового контролю характеризується в Україні суттєвим розривом між бажаним нормативно-правовим статутом внутрішнього аудитора та реальним законодавством, що унеможливає використання внутрішнього аудиту як активного елементу державної політики.

Оскільки внутрішній аудит є одним із напрямків контролю усіх підрозділів підприємства, то позбавляти контролю органи державної влади є неможливим. В державному секторі в останні роки застосовувались спроби організації державного внутрішнього контролю.

Нормативну базу внутрішнього аудиту в державному секторі становить:

- Бюджетний кодекс від 8 липня 2010 р. № 2456-VI;
- Концепція розвитку системи управління державними фінансами схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 вересня 2012 № 633-р;
- Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 р., схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2005 р. № 158-р (із змінами від 22 жовтня 2008 р. № 1347-р та від 23 грудня 2009 р. № 1601-р).

Важливе значення мають розпорядження Кабінету Міністрів України № 148-р від 19 січня 2011 р. № 148-р «Питання зміцнення фінансово-

бюджетної дисципліни» та від 23 грудня 2009 р. № 1601-р «План заходів щодо реалізації положень Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року».

Так упродовж останніх десяти років в Україні склалася певна правова база, що стала основою для здійснення контрольно-ревізійної та експертно-аналітичної діяльності в державному секторі.

Відповідно до Указу Президента України від 9 грудня 2010 р. № 1085 «Про оптимізацію центральних органів виконавчої влади», в усіх центральних органах виконавчої влади було створено підрозділи внутрішнього аудиту або введено посаду внутрішнього аудитора.

Вирішенню найбільш складних організаційно-правових проблем аудиту в державному секторі сприяло також ухвалення «Концепції розвитку системи управління державними фінансами» в якій були визначені істотні вимоги до організації аудиту, умов його проведення, взаємини аудиторів і керівників організації, відповідальність аудиторів. Проте реалізація базових положень нормативно-правових актів, що регулюють питання організаційно-правового забезпечення аудиторської діяльності, на практиці утруднена через найрізноманітніші причини, зокрема, результативність аудиту значною мірою залежить від рівня його методичної забезпеченості, наявності регламентів дій аудиторів на стадії планування, здійснення й надання результатів аудиту.

На сьогодні, внутрішній аудит не виконує повноцінно своїх завдань, у тому числі і за рахунок несвоечасного вжиття заходів керівництвом державного органу. Недоліками роботи підрозділів внутрішнього аудиту є: недостатнє розуміння керівниками органів державного сектору персональної відповідальності за діяльність служби внутрішнього аудиту, відсутність повного законодавчого та методологічного забезпечення внутрішнього аудиту, відсутність служб децентралізованого внутрішнього аудиту в частині органів державного сектору.

Крім того, існує низка типових питань, що надаються у звітах підрозділів внутрішнього аудиту. По перше, відсутність нормативних документів, що регулюють питання взаємодії підрозділів внутрішнього аудиту з юридичними службами. По друге, сприйняття внутрішніх аудиторів підконтрольними суб'єктами як ревізорів, що ускладнює проведення внутрішнього аудиту. По третє, відсутність внутрішніх аудиторів із належною фаховою підготовкою у визначеній сфері. По четверте, нерегульованість порядку одержання документів, необхідних для виконання завдань, передбачених стандартами та процедурами аудиту від інших осіб.

Отже, досліджуючи питання пов'язані з правовими аспектами аудиту можна зробити наступні висновки. Для покращення організаційно-правового забезпечення внутрішнього аудиту в Україні важливе значення має здійснення низки таких заходів: розробка методичних рекомендацій, необхідних для доопрацювання внутрішніх документів з урахуванням викладених в аудиторському звіті зауважень; формування планів і здійснення відбору об'єктів аудиту з урахуванням критеріїв відбору об'єктів та оцінки

ризиків; забезпечення контролю за виконанням планів діяльності відділом внутрішнього аудиту відповідно до Стандартів внутрішнього аудиту; забезпечення не лише виявлення фінансових порушень аудиторами, а й встановлення неналежного стану фінансово-бюджетної дисципліни, причин виникнення правопорушень; нормативне закріплення чіткої процедури моніторингу впровадження рекомендацій, що надаються підрозділом внутрішнього аудиту.

Також одним з важливих шляхів підвищення ефективності внутрішнього аудиту є: укомплектування професійними працівниками; завершення процесу організації державного внутрішнього контролю, виконання рекомендацій служби внутрішнього аудиту та прийняття відповідних рішень керівниками.

Ховпун Олексій Сергійович

к.ю.н., доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики юридичного факультету АПСВТ

ПРОБЛЕМА ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ ДЕРЖАВНОЮ ВИКОНАВЧОЮ СЛУЖБОЮ

В сьогоднішній справі в судді, ще не є остаточною перемогою. Правильно вибрана правова позиція, ще не є досягненням результату. В більшості випадках юристи та клієнти мають проблему виконання рішення суду, яка потребує неабияких зусиль. З моменту вибору правової позиції щодо проблем клієнта і до реального виконання рішення суду може пройти дуже велика кількість часу. І на превеликий жаль, дуже часто, можна зустрітись з тим, що виконання судового рішення, яке знаходиться в виконавчому провадженні, може тривати більше часу ніж витрачено на судовий процес.

На сьогоднішній день, Державна виконавча служба фактично не працює на захист інтересів громадян. Суспільний рівень довіри до даного органу один із найнижчих.

Проаналізувавши положення законів України «Про виконавче провадження», «Про державну виконавчу службу», зокрема щодо обсягу прав та повноважень державних виконавців, можна дійти логічного висновку: головне пред'явити виконавчий документ до органу Державної виконавчої служби і на цьому крапка, потім достатньо почекати, коли на рахунок стягувача надійдуть грошові кошти боржника, або коли боржник вчинить необхідні дії згідно з рішенням суду. Адже згідно із законодавством державні виконавці наділені саме таким великим обсягом прав для захисту інтересів осіб, які звертаються за примусовим виконанням судових рішень, що головне – це віддати виконавчий документ до виконавчої служби. Але це лише записане в Законі, на справді зовсім інакше.

Будь-яка особа, яка стала стороною у виконавчому провадженні знає, що для вирішення проблеми необхідно вчинити велику кількість дій, для того щоб виконавчий процес запрацював.

Однією із великих проблем виконавчого провадження є відсутність якісної професійної підготовки державних виконавців. Фактично, діяльність державних виконавців регулюється двома профільними законами: Законом України «Про виконавче провадження» та Законом України «Про Державну виконавчу службу», інструкціями з організації примусового виконання рішень, з проведення виконавчих дій тощо.

Частіше за все, державний виконавець орієнтується не те, що в законодавстві України, але і в профільних законах. Відповідно відсутність достатнього рівня підготовки безпосередньо впливає на рівень ефективності виконання рішень судів шляхом неправильного використання своїх повноважень державними виконавцями. Як відомо, стягувач має право оскаржити будь-яку неправомірну діяльність виконавців чи бездіяльність. Але що від цього матиме стягувач? За фактом відповідальності як такої державний виконавець не несе, оскільки необхідно реформувати кадри всієї системи ДВС. Тобто «вина у виборі службовця, вина у недостатньому нагляді за таким службовцем». У цьому випадку, це стосується усієї системи виконавчої служби.

Реформу, яку планують провести, може підвищити професійний рівень державних виконавців, що зможе вплинути на більш швидке вирішення виконавчих справ. Реформа підвищить вимоги до осіб, що ставатимуть державними виконавцями.

Деяки аспекти нової реформи, є досить спірними. Функцію державного виконавчого провадження зможуть виконувати і часні фірми, які будуть ліцензовані на таку діяльність. Виконавче провадження може перейти в колекторську діяльність, відому не завжди законними підходами. Також, необхідно зазначити, що дії таких юридичних осіб та їх працівників, не підпадатимуть під законодавство по боротьбі з корупцією, що дасть можливість недобросовісній стороні переходити за рамки закону та не нести справедливую відповідальність.

Отже, з усього вище сказаного можна зробити висновок, що має бути запроваджений найбільш демократичний порядок виконання всіх виконавчих проваджень під контролем суду. Необхідно також посилити відповідальність за свідоме ухилення від виконання рішень судів, причому як органів, якими коно виконується, так і боржником. Комплексне розв'язання проблем потребує запровадження в Україні такого правопорядку, що забезпечував би законне та своєчасне, повне та неупереджене виконання судових рішень, а також відповідальне ставлення державних виконавців до здійснення своїх повноважень.

Циганчук Наталія Антонівна
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії, історії
держави і права та конституційно-
правових дисциплін АПСВТ*

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Як слідує із установчих документів Ради Європи, її основним завданням є захист прав людини, демократичних цінностей та забезпечення верховенства права. Такі завдання неодноразово були підтверджені на саммітах голів держав та урядів держав – членів Ради Європи.

Під час вступу України в 1995 році до Ради Європи, нею було взято до виконання низку зобов'язань наведених у Висновку Парламентської асамблеї Ради Європи №190 [1]. До кола зобов'язань входила і ратифікація основних документів Ради Європи – Європейської конвенції про права людини та основоположні свободи (1950 р.), Європейської соціальної хартії (1961 р.), Європейської соціальної хартії (переглянутої) (1996 р.), а також документів Європейського Союзу – Договору про Європейський Союз, Хартії соціальних прав трудящих Співтовариства (1989 р.), Хартії основоположних прав ЄС (2000 р.), Конституції ЄС, підписаної в грудні 2004 році главами держав та урядів ЄС, директив та регламентів ЄС [2].

На виконання взятих зобов'язань 2 травня 1996 року Україна підписала Європейську соціальну хартію, прийняту Радою Європи у 1961 році та ратифікувала її Законом України від 14 вересня 2006 р. № 13 7-У [3], а 7 травня 1999 року було підписано Європейську соціальну хартію (переглянуту), прийняту Радою Європи у 1996 році.

Європейська соціальна хартія є головним документом Ради Європи у сфері забезпечення економічних та соціальних прав людини, необхідність ратифікації якого обумовлена як членством України у цій міжнародній організації, так і намірами України набути членства у Європейському Союзі.

Ратифікація Європейської соціальної хартії згідно постанови Верховної ради України «Про підготовку до ратифікації Верховною Радою України Європейської соціальної хартії» від 5 листопада 1997 року № 620/97-ВР [4], а також Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 1998 року №615/98 [5], вимагала попередньої адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів. Оскільки переважна більшість прав людини і зобов'язань держави щодо їх забезпечення, які містяться в Хартії, стосувалася сфери праці, саме трудовому законодавству була відведена значна роль в цьому процесі.

Основними нормативно-правовими актами з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу є Концепція Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до

законодавства Європейського Союзу, затверджена Верховною Радою України 21 листопада 2002 року [6]. та Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року [7], які містять комплекс взаємопов'язаних завдань щодо адаптації законодавства України до законодавства ЄС, спрямованих на реалізацію державної політики та пріоритетних напрямів створення сучасної правової системи України шляхом удосконалення нормотворчої діяльності органів державної влади та запровадження єдиної системи планування координації і контролю роботи з адаптації законодавства. Щороку розпорядженнями Кабінету Міністрів України затверджуються плани заходів щодо виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства до законодавства Європейського Союзу. Серед заходів – дотримання основних стандартів у сфері праці; подальше наближення законодавства України до законодавства ЄС, забезпечення його ефективної імплементації тощо.

Оскільки соціально-трудовим правам громадян у державах ЄС приділяється значна увага, про що свідчить ціла низка законодавчих актів, які регулюють дані питання, адаптація трудового законодавства є однією із пріоритетних напрямів правової реформи в Україні.

Проте процес адаптації трудового законодавства України до законодавства Європейського Союзу проходить у досить складних умовах. Це зумовлено економічними та політичними процесами в державі та неефективною діяльністю Верховної Ради в питаннях прийняття законодавчих актів, що регулюють питання праці. В основному Верховною Радою спочатку приймаються норми вітчизняного права і лише згодом окремі законодавчі акти перевіряються на їх відповідність європейським стандартам. Це призводить до виконання законодавцем подвійної роботи, що, у свою чергу, впливає на темпи адаптації національного законодавства до вимог ЄС [8, с. 373].

До цього часу регулювання трудових відносин здійснюється Кодексом законів про працю прийнятим ще у 1971 році [9], а запропонований проект нового Трудового кодексу містить норми, які суперечать міжнародним стандартам [10]. Особливо гостро стоїть питання охорони праці, так як нинішній її стан не може задовольнити потреби суспільства.

Приведення національного законодавства з охорони праці у відповідність до стандартів Європейського Союзу є необхідною умовою для вступу України до ЄС. Це вимагає гарантування високого рівня соціального захисту працівників; поліпшення умов праці спрямованих на захист здоров'я і безпеку кожного працівника під час виконання ним трудових обов'язків.

Аналіз законодавства Європейського Союзу з питань охорони праці дає підстави для умовного поділу норм щодо охорони праці, її безпеки та гігієни на дві групи:

- 1) Директиви ЄС, що стосуються захисту прав працівників;
- 2) Директиви ЄС щодо випуску товарів на ринок (у тому числі устаткування, обладнання, машин, засобів колективного та індивідуального захисту, що працівники використовують на робочому місці) [11, с. 99].

Чинні вітчизняні норми з охорони праці також можна поділити на дві групи:

- 1) нормативно-правові акти, що стосуються захисту прав працівників;
- 2) нормативно-правові акти, що стосуються регулювання питань з охорони праці;

Проте за змістом правові норми з охорони праці України суттєво відрізняються від норм з охорони праці Європейського Союзу, а тому потребують приведення їх до європейських стандартів.

З цією метою при підготовці вітчизняних законодавчих актів, що регулюють питання охорони праці необхідно:

- створити визначені законодавством про охорону праці дієві механізми захисту прав працюючих;
- забезпечити ефективний контроль за дотриманням вимог законодавства з питань охорони праці;
- запровадити європейські стандарти відповідальності за порушення вимог законодавства з охорони праці.

Література:

1. Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи / Упоряд. Ю.К. Качуренко. – К.: Наукова думка, 1992. – 199 с.
2. Акти європейського права і соціальних питань: Європейська соціальна хартія // заг. Ред. В.М. Литвина, – К. – 2005. – С. 24.
3. Закон України «Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої)» від 14 вересня 2006 р. № 13 7-У // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 45. – Ст. 397.
4. Постанова Верховної Ради України «Про підготовку до ратифікації Верховною Радою України Європейської соціальної хартії (переглянутої)» від 5 листопада 1997 року № 620/97-ВР.
5. Указ Президента України від 11 червня 1998 року №615/98 – «Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу».
6. Закон України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 21.11.2002 р. № 228-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 3. – Ст. 12.
7. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року № 1629-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 367.
8. Корякіна І.І. Адаптація законодавства України з питань охорони праці до окремих Директив Європейського Союзу / Корякіна І.І. / Держава і право. К.: Ін-т держави і права НАН, 2009. – Вип. 43. – С.373-378.
9. Кодекс законів про працю Української РСР від 10 грудня 1971 року// Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1971. – № 50. – Ст.375.
10. Проект Трудового кодексу України // [http:// zakon.rada.gov.ua/ cgi-bin/laws/main.cgi](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi)

11. Гаращенко Л.П. Охорона праці працівників за законодавством Європейського Союзу// Л.П. Гаращенко/ Часом. Київ. ун-ту права, 2006. – № 3 с.97-102.

Шамрай Василь Олександрович

*д.н.д.у, професор, заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри адміністративного, фінансового
та господарського права АПСВТ (м. Київ)*

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Не викликає сумніву, що організація діяльності науково-дослідних установ потребує вдосконалення, приведення у відповідність до міжнародних стандартів наукових досліджень. У системі науково-дослідних установ спостерігається відсутність конкретних пріоритетних напрямів наукової діяльності, чимало актуальних і перспективних проблем взагалі не розробляється, що негативно позначається на розв'язанні практичних завдань держави. Не подолано недоліки методологічного характеру, а також кадрового, науково-інформаційного, фінансового та матеріально-технічного забезпечення потреб наукової діяльності, недостатньо впроваджуються в практику результати наукових розробок тощо.

Також необхідно зазначити, що на сьогоднішній день у правовій науці відсутні комплексні дослідження, присвячені обраним проблемам.

Розуміючи важливість приведення стану адміністративно-правових засад організації діяльності науково-дослідних установ України до вимог сьогодення, потрібно, на основі аналізу чинного законодавства України та практики його реалізації, визначити сутність та особливості діяльності науково-дослідних установ і на цій основі розробити її концепцію, а також пропозиції та рекомендації щодо її удосконалення.

На нашу думку, до обов'язкових ознак науково-дослідних установ слід відносити таке: а) вони є виключно юридичною особою; б) у їх штаті працюють кваліфіковані працівники, що володіють спеціальними знаннями в різних галузях теорії та практики, необхідними для організації проведення об'єктивних і повних лабораторних діагностик, експертних досліджень тощо; в) мають чітку юридичну регламентацію виду наукових (науково-технічних) досліджень, що здійснюються установою, а також їх питомої ваги по відношенню до загального обсягу діяльності такої установи; г) обов'язково мають дотримуватись встановлених законодавством вимог, нормативів і стандартів у ході отримання наукових результатів, проведення технічних розробок тощо; ґ) можуть мати як одне, так і декілька джерел фінансування та формування матеріально-технічної бази (бюджетні установи, приватні інститути, надання платних послуг тощо).

Основні проблемні питання щодо організації діяльності науково-дослідних установ лежать у площині їх матеріально-фінансового та кадрового

забезпечення і пов'язані із необхідністю підвищення рівня актуальності та доцільності їх науково-дослідної роботи, тобто вона повинна спрямовуватися на наукове вивчення, обґрунтування та вирішення нагальних, найбільш гострих потреб і запитів суспільства. Заслугове на увагу думка Манжули А.А., що кадрове забезпечення науково-дослідних установ у більш розгорнутому вигляді являє собою систематичний процес, що реалізується відповідними компетентними суб'єктами, і полягає у здійсненні ними комплексу політичних, організаційно-правових, освітньо-виховних та адміністративних заходів, спрямованих на: виявлення осіб, що володіють необхідним для наукової та науково-технічної діяльності трудовим потенціалом та їх залучення до відповідної роботи у складі науково-дослідних установ; ефективне використання трудового потенціалу зазначених осіб та забезпечення усіх необхідних умов для його подальшого, всебічного розвитку.

Отримані результати, при підготовці докторської дисертації Манжулою А.А., в разі їх впровадження, нададуть можливість вирішити важливі задачі щодо розуміння сутності та особливостей адміністративно-правових засад організації діяльності науково-дослідних установ України, а теоретичні висновки та практичні рекомендації здатні, при умові їх використання в нормотворчому процесі, вдосконалити правове регулювання з цього питання.

Шамрай Оксана Василівна

начальник відділу науково-методичного забезпечення діяльності судів загальної юрисдикції та бібліотечно-видавничої діяльності Національної школи суддів України, кандидат юридичних наук

ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ У ДІЯЛЬНОСТІ СУДДІ

Загально відомо, що суддя як носій судової влади, зобов'язаний бути незалежним та безстороннім, здійснювати правосуддя на засадах верховенства права, забезпечуючи кожному право на справедливий суд у розумні строки. Складність роботи судді полягає, з одного боку у необхідності виконання вказаних обов'язків, що має своїми наслідками загальний стан здійснення правосуддя в Україні, формування рівня довіри до суду, тощо, а з іншого боку суддя несе персональну юридичну та моральну відповідальність за неналежне виконання своїх обов'язків. Надзвичайно інтенсивна та дуже різноманітна робота судді, за якою уважно спостерігає суспільство, потребує серед іншого, ефективного тайм-менеджменту судді.

Ознаками, які свідчать про наявність у судді проблеми з розподілом часу є: надурочна праця; порушення строків розгляду справ з посиланням на надмірне навантаження; невчасне виготовлення повного тексту судового рішення; аврал перед відпусткою та тривалими святами (справ до розгляду призначено значно більше, ніж у звичайні дні, інтервали між справами

незначні, частина справ відкладається). Вирішення вище вказаних проблем може бути ситуативним – піти у відпустку, за цей час відписати справи, написати проекти майбутніх рішень тощо. Це забезпечить нетривале вирішення проблеми. Для забезпечення тривалого результату, до вирішення проблеми з часом слід підходити системно.

У суддівській діяльності вирішення проблеми часу можливо на чотирьох основних рівнях: особистий рівень (суддя); рівень мікрокоманди (суддя, секретар, помічник); рівень усього суду (суддя, інші судді цього суду, апарат цього суду); рівень усієї судової системи (суддя, судовий корпус; Державна судова адміністрація України, Рада суддів України тощо). Рівень суду та рівень судової системи є макрорівнями зі значними ресурсами. На макрорівнях застосовуються такі методи: регулювання навантаження; спеціалізація; графіки; колективне делегування; управління ресурсами тощо. Наявність таких рівнів слід завжди враховувати. Адже чим вищим є рівень, тим більшими є його ресурси. Водночас, це не означає, що вирішення будь-якої проблеми слід переносити на вищий рівень, оскільки чим він вищий, тим меншими є засоби контролю за ним з боку самого судді.

Для ефективного управління часом доцільно використовувати різні методи тайм-менеджменту. На особистому рівні це планування часу (дня, тижня, місяця тощо); сортування справ; застосування режиму «не турбувати» та вміння говорити «ні», а також делегування повноважень. Делегування повноважень судді на рівні мікрокоманди можна поділити на: розподіл обов'язків; формулювання завдань; пояснення завдань; контроль за їх виконанням, а також заохочення членів своєї мікрокоманди. Суддя може делегувати її виконання своєму помічникові або консультанту суду. Наприклад, знайти всю наявну судову практику з певного питання до конкретного строку. При цьому у судді є значно більше можливостей проконтролювати роботу власного помічника, ніж роботу консультанта, який знаходиться у підпорядкуванні керівника апарату суду та керівника відповідного відділу апарату, і може отримати паралельно й інше завдання, виконання якого надасть перевагу. Отже, принцип делегування має бути таким – мінімальний ресурс, максимальний контроль, ефективний результат.

Для ефективного планування часу не тільки в професійній діяльності, а й у особистому житті необхідно знати основні процеси тайм-менеджменту. До цих процесів відносяться: обрання мети, збір потрібної для досягнення мети інформації, планування, розстановка пріоритетів, реальні дії та визначення кроків, які можна делегувати, мотивація і відпочинок. Правильне визначення цілей у плануванні і пріоритетів дій судді є основними чинниками, які визначають ефективність планування часу судді. Планування часу судді являється одним з основних принципів тайм-менеджменту судді і воно буде ефективним у разі досягнення позитивної результативності в організації роботи судді при значно менших часових, матеріальних, психологічних та інших витратах. Коли складено план досягнення мети, необхідно розставити пріоритети і тут у нагоді стане Матриця Ейзенхауера, використання якої дозволяє виділити важливі і суттєві справи і вирішити, що робити з рештою.

Вважається, що саме 34-й президент США Дуайт Ейзенхауер запропонував її і зробив стандартом своєї роботи. Ейзенхауер виділив чотири категорії справ за критеріями важливості і терміновості: важливі та термінові (наприклад, критичні ситуації). Завдання такого типу необхідно виконувати без зволікання; важливі і нетермінові (наприклад, особистісний розвиток). Для завдань цього типу необхідно встановлювати часові рамки. Неважливі і термінові (наприклад, спонтанні прохання чи доручення «зробити щось зараз і швидко», що не відносяться до ваших безпосередніх обов'язків і т.п.). По можливості від таких прохань слід відмовлятися або передоручати; неважливі і нетермінові (різного роду дрібниці, що віднімають час – перекури, «порожня балаканина», перегляд серіалів та інші «поглиначі часу»). Необхідно прагнути усунути такі справи назавжди зі свого життя.

Ефективний тайм-менеджмент обов'язково враховує коливання працездатності людини. Вважається, що наша працездатність і активність протягом дня має два спади і два підйоми. У жайворонків вище перший підйом – припадає на першу половину дня, а у сов вищий підйом – на другу половину дня. Після фази вищої активності настає двогодинний період, коли організм працює в ощадному режимі. Один із спадів і у жайворонків, і у сов припадає як раз на післяобідній час. При плануванні робочого часу ці коливання працездатності враховуються і використовується Закон Стіва Тейлора (порядок ваших дій впливає на ефективність роботи). Згідно з цим Законом, якщо відчуваєте приплив сил і бадьорість, пропонується не займатися рутинною роботою, в цей час треба займатися важливими справами. А якщо енергія спадає, треба займатися менш важливими справами [1].

Для забезпечення раціонального використання часу надзвичайно корисним стане також метод вивчення його витрат за допомогою фіксації і вимірів тривалості виконуваних дій – *хронометраж*. Хронометраж дозволяє провести «інвентаризацію» часу та виявити «поглиначів часу». Рекомендується записувати всі свої дії з точністю до 5-10 хвилин протягом хоча б двох тижнів. Такий чесний і педантичний спосіб контролю часу дозволяє побачити, на що дійсно витрачається час, виявити «поглиначів часу» і прийняти заходи щодо їх усунення. Термін «хронофаг» з'явився у Греції від слів *χρόνος* – час та *φάγομαι* – буду їсти, і означає він поглинач часу; того що займає багато часу [2]. Хронофаг є одним із термінів тайм-менеджменту, що означає будь-які об'єкти, що заважають і відволікають від роботи та інших запланованих справ. Хронофаги можуть бути живими (наприклад, колеги з порожніми балачками, друзі з порожніми дзвінками, люблячі поговорити і т.д.) або неживими (комп'ютерні ігри, телевізор, соціальні мережі та ін.). До найбільш розповсюджених хронофагів належать: нечітка постановка мети; відсутність пріоритетів у справах; погане планування робочого дня та особиста неорганізованість; спроба занадто багато зробити за один раз; недостатність поділу праці, невміння делегувати та недостатній контроль за виконанням того, що делеговане; невміння довести справу до кінця; нездатність сказати «ні»; поспіх, нетерпіння та відсутність самодисципліни;

неефективні наради (обговорення складних питань без належної підготовки) тощо.

Не слід випускати з уваги різні засоби, що допомагають організувати час – різного роду органайзери, мобільні додатки, комп'ютерні програми.

Внутрішня організованість, особиста зібраність, вміння концентруватися на конкретних завданнях, спільно з навичками раціонального планування та використання свого робочого та вільного часу – це все надзвичайно важливі складові ефективного тайм-менеджменту у діяльності судді. Досягнення ефективного тайм-менеджменту суддею є однією з головних складових його кваліфікаційного рівня, що позитивно позначається як на професійній ниві, так і на особистому житті.

Література:

1. Тайм-менеджмент керівника [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docs.google.com/document/d/1bEfBGkprGruNeciEhvlHzIru0zc4OQnTRJICzxhPcAo/edit?pref=2&pli=1>.

2. Словник іншомовних слів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.jnsn.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Article=19533&action=show>.

Шамрай Олександр Васильович

*магістр права, здобувач кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права АПСВТ*

Науковий керівник:

*к.ю.н., професор, професор кафедри адміністративного,
фінансового та господарського права АПСВТ*

Демський Едуард Францович

ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ПАРКУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ (СТ.152 1 КУПАП)

Проведений аналіз стану існуючої системи паркування транспортних засобів в Україні показує, що організаційні, нормативно-правові та фінансові умови функціонування зазначеної системи не відповідають потребам населення та європейським стандартам, а також не в змозі забезпечити належний саморозвиток паркувального простору.

Система паркування, яка існує сьогодні, характеризується такими проблемами:

- низьким рівнем дотримання правил паркування;
- відсутністю дієвого простого механізму контролю за дотриманням правил паркування та оплати, а також механізму накладення штрафу за порушення правил паркування на платних паркувальних майданчиках;
- низькою дисципліною оплати, а отже неповним надходженням коштів до бюджетів міст та інших населених пунктів;

- непрозорістю готівкових розрахунків та неможливістю фактичного контролю за надходженнями;
- відсутністю зручних і доступних безготівкових способів оплати (мобільне паркування, платіжні картки, абонементи);
- недостатнім облаштуванням майданчиків платіжними терміналами, автоматичними в'їзними та виїзними терміналами тощо;
- невідповідністю інфраструктури паркування сучасним вимогам;
- недостатньою кількістю паркувальних місць на відведених, спеціально обладнаних майданчиках для паркування, майданчиків та паркінгів;
- відсутністю перехоплюючих паркувальних майданчиків;
- низькою якістю послуг з паркування автотранспорту;
- малоефективним інформаційним та технічним забезпеченням паркувальної діяльності.

На законодавчому рівні в 2014 році було впроваджено відповідальність за порушення правил паркування транспортних засобів, а саме прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо паркування транспортних засобів», згідно з яким Кодекс України про адміністративні правопорушення доповнено новою статтею 152-1 стосовно адміністративної відповідальності водіїв за порушення правил паркування транспортних засобів [1]. Згідно цього Закону розгляд справ про адміністративні правопорушення, передбачені частинами 1 та 2 статті 152-1 КУпАП віднесено до компетенції адміністративних комісій при виконавчих органах сільських, селищних, міських рад, а складення протоколів за вчинення таких порушень покладається на осіб уповноважених виконавчими органами цих місцевих рад.

Практика показала, що це не вирішило існуючої проблеми. Масове ігнорування водіями необхідності оплати вартості послуг з паркування, відсутність механізму невідворотності відповідальності за порушення правил паркування та безрезультатність спроб змусити водіїв за рахунок законодавчого механізму (зокрема, ст. 152-1 КУпАП передбачає накладення штрафу на водіїв у сумі від 8 до 12 неоподаткованих мінімумів, що складає нині 136 – 204 грн.) виконувати законні вимоги інспекторів комунальних підприємств, що утримують платні паркувальні майданчики, не сприяє розвитку системи паркування.

Таким чином, на сьогодні, передбачені чинним законодавством України заходи впливу є недостатніми у боротьбі з порушеннями у сфері паркування, їх причинами та наслідками.

Натомість, міжнародний досвід, зокрема, практика накладання санкцій на водіїв за неоплачене паркування у багатьох країнах Європи (Фінляндія, Іспанія, Німеччина тощо) та Америки (США, Канада) показує підходи, що дозволяють досягти переконливих успіхів. Так, саме невідворотність відповідальності за порушення правил паркування, що включає в себе фото- та відео фіксацію порушень, обов'язкове встановлення особи порушника через використання інформації про власника ТЗ, блокування автомобіля–порушника

до повної оплати як паркувального тарифу, штрафу так і плати за розблокування транспортного засобу, є дієвим механізмом запобігання та профілактики порушень у цій сфері. А у разі продовження порушення правил паркування автовласника очікує неминуча евакуація транспортного засобу, що коштуватиме йому, з урахуванням штрафів та оплати послуг з евакуації та зберігання, як правило, не менше 100 доларів.

Колосальний дискомфорт мешканцям великих міст завдають також непоодинокі випадки зухвалого порушення правил зупинки та стоянки транспортних засобів, коли автомобіль суттєво перешкоджає дорожньому руху, створює затори та пробки, а іноді повністю зупиняє рух трамваїв, технологічного та аварійного транспорту. Як правило, працівники патрульної поліції, що мають право застосовувати тимчасове затримання ТЗ шляхом його евакуації, не завжди чітко і оперативно можуть вирішити наявну проблему, через що страждають водії, пасажери, пішоходи та інші жителі відповідних навколишніх районів.

Вище окреслені проблеми потребують термінового розв'язання, в тому числі і на законодавчому рівні. Враховуючи, зазначене, пропонується розглянути і прийняти проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правил паркування, зупинки, стоянки транспортних засобів». А також внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про дорожній рух», «Про Національну поліцію».

Сутність змін полягає, серед іншого, у створенні законодавчого механізму невідворотності відповідальності водіїв транспортних засобів за порушення правил паркування, зупинки та стоянки, а саме: запровадження відповідальності власника автомобіля (*якщо водій ігнорує попереджувальні знаки, вимоги уповноваженої виконкомом особи, не повідомляє своє прізвище, ім'я, по-батькові, залишає місце вчинення адміністративного правопорушення тощо*); можливість звільнення власника від відповідальності у разі надання ним інформації про особу водія-порушника; фото або відео фіксацію такого виду порушень, в т.ч. за допомогою комп'ютеризованої системи контролю паркувального простору; винесення постанови про притягнення до адмінвідповідальності за порушення правил паркування без обов'язкового складання протоколу про адмінправопорушення; евакуацію ТЗ за рішенням уповноваженої виконкомом особи виключно у разі, якщо ТЗ заважає проїзду технологічного, аварійного або громадського транспорту; блокування виїзду ТЗ виключно у разі введення у населеному пункті комп'ютеризованої системи контролю паркувального простору, що унеможливить вплив людського фактору на справедливість та невідворотність покарання за відповідне правопорушення.

Разом із цим, пропонується наділити повноваженнями розгляду справ про адміністративні правопорушення, винесення стягнення та здійснення тимчасового затримання транспортного засобу (шляхом його блокування або евакуації) уповноважених виконавчими органами сільських, селищних та міських рад посадових осіб. Ці особи також мають отримати право

перевіряти посвідчення водіїв та технічні паспорти на автомобілі для оформлення відповідних адміністративних справ.

Підрозділи Національної поліції мають забезпечити передачу відповідним уповноваженим посадовим особам інформації про власників транспортних засобів, які стали об'єктом правопорушення, шляхом доступу до відповідних баз, але з обов'язковим захистом персональних даних власників ТЗ.

Крім цього, пропонується надати право уповноваженим виконками місцевих рад посадовим особам звільняти автомобільні дороги, рух по яким суттєво ускладнюють водії, які залишають свої авто так, що ціла або частина другої, а то і третьої смуги руху виявляється заблокованою, що перешкоджає руху комунального або аварійного транспорту, інших великогабаритних машин тощо. Фото-фіксація порушення буде переконливою обставиною на користь винесення постанови про адміністративне стягнення і евакуації ТЗ, що суттєво ускладнює дорожній рух. Водночас, уповноважена виконком особа складатиме протокол про тимчасове затримання транспортного засобу, і направлятиме його разом із відповідними матеріалами до підрозділів Національної поліції, працівники яких складатимуть протоколи про адміністративне правопорушення та виноситимуть постанову і накладатимуть стягнення за порушення правил зупинки, стоянки.

Важливо підкреслити, що посадові особи, уповноважені виконавчим комітетом місцевої ради контролювати дотримання правил паркування, зупинки та стоянки, отримують право блокувати виїзд та евакуювати ТЗ порушників виключно після впровадження системи контролю паркувального простору.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 10 лист. 2015 року: (офіційний текст). – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2015. – 292 с. – ст.152-1.

Швець Дмитро Андрійович

*аспірант кафедри адміністративного, фінансового
та господарського права АПСВТ*

Науковий керівник:

*к.ю.н., асистент кафедри міжнародного права Інституту міжнародних
відносин Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка*

Пазюк Андрій Валентинович

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Стрімкий розвиток галузі інформаційних технологій кардинально змінив уявлення про засоби масової інформації та комунікації. Завдяки сучасному технологічному прогресу відбувається динамічна глобалізація,

пов'язана зі змінами в соціальній, економічній та політичній сферах. Відповідно до Глобального звіту з інформації та технологій (The Global Information Technology Report 2015), який підготували аналітики Світового економічного форуму (WEF) Україна посіла, лише, 71-е місце в рейтингу розвитку інформаційного суспільства серед країн *світу*. Але, інформаційні технології України активно еволюціонують. Сучасне суспільство характеризується якісно новими тенденціями розвитку в інформаційній сфері, насамперед стрімким формуванням глобального інформаційного простору та глобальним інформаційним протиборством, розробкою і використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, виникненням принципово нових суспільних відносин за різноманітними напрямками інформаційної діяльності, які потребують всебічного дослідження і належного правового забезпечення.

Стимулюючи розвиток комунікаційних технологій, державні установи, комерційні компанії, підприємства, вищі навчальні заклади, банківські установи та громадські об'єднання – активізують, постійно зростаючи, географію розподілу Інтернет – користувачів. Згідно з інформацією дослідження, проведеного компанією TNS Infratest, на замовлення Google Inc. в 2015 році, на одного українця в середньому припадає 1,1 підключений до Інтернету пристрій, що на 57% більше в порівнянні з 2013 роком. Але, розвиток інформаційного простору залишає відкритим питання теоретичних та практичних засад концепції правового регулювання інформаційних відносин.

Євроінтеграційне прагнення України та Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу визначає механізм досягнення Україною відповідності третьому Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства в Європейському Союзі. Цей механізм включає адаптацію законодавства, утворення відповідних інституцій та інші додаткові заходи, необхідні для ефективного правотворення та правозастосування. Метою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу є досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висувуються Європейським Союзом (ЄС) до держав, які мають намір вступити до нього. Адаптація законодавства України до законодавства ЄС є пріоритетною складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу, що в свою чергу є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики.

У контексті євроінтеграції України актуалізується проблема вивчення досвіду становлення інформаційного суспільства у країнах – членах Європейського Союзу, а також імплементації норм правових актів ЄС в інформаційне законодавство України.

Європейське інформаційне право як комплексна галузь містить загальну й особливу частини. До першої належать норми та принципи, які регулюють загальні положення, форми й методи інформаційної діяльності держав, міжнародних організацій, неурядових інституцій, інших суб'єктів

міжнародного права. До другої – конкретні інститути та норми європейського інформаційного права, зв'язок між якими має об'єктивний характер. Це – право масової комунікації, телекомунікацій та зв'язку, кіберпростору та глобальної мережі Інтернет, інформаційної інтелектуальної власності та право інформаційної безпеки.

Джерелами європейського інформаційного права є: 1) міжнародні угоди регіонального характеру, зокрема конвенції Ради Європи та Європейського Союзу, рекомендації, резолюції, директиви, регламенти, рішення, хартії, статuti, програми, правила процедури тощо; 2) внутрішнє законодавство країн Європи; 3) судова та арбітражна практика, зокрема, прецедентні рішення Європейського суду з прав людини, Європейського суду ЄС, Арбітражного суду, рішення національних судів європейських країн; 4) міжнародні звичаї, тобто принципи і норми, яких дотримуються в односторонньому порядку суб'єкти європейського права і які стосуються регламентації професійної діяльності у сфері інформації та комунікації.

Водночас, поступове входження України до європейського співтовариства, а отже, до інформаційного суспільства, викликає потребу формування на науковому рівні теоретичних засад концепції правового регулювання інформаційних відносин. Сьогодні можна констатувати: сукупність нормативно-правових актів у цій сфері в Україні досягла за кількістю такої критичної маси, що зумовлює можливість і необхідність виокремлення їх в окрему правову інституцію.

У зв'язку з цим у суспільствознавстві, в тому числі правознавстві, теорії права, виникла потреба напрацювання методологічних засад нового напрямку досліджень, предметом яких є процеси виникнення, зміни і припинення суспільних відносин щодо інформації (відомостей, даних, знань тощо).

Основною формою стандартизації норм суспільних інформаційних відносин є законодавство. Під терміном інформаційне законодавство України ми розуміємо множину нормативно-правових актів, прийнятих Верховною Радою України у формі законів та постанов нормативного змісту, які регулюють суспільні відносини щодо інформації.

Законом України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» передбачено, що з метою підвищення ефективності розвитку інформаційного суспільства необхідно створити цілісну систему інформаційного законодавства, гармонізовану з нормами міжнародного права з питань розвитку інформаційного суспільства, зокрема здійснити кодифікацію інформаційного законодавства.

Але, відсутність сучасної, чіткої, ієрархічної єдності у цій сфері викликає суперечливе тлумачення для застосування зазначених норм на практиці.

Якщо, інформаційне законодавство України являє собою загальний комплекс законів та інших нормативно-правових актів, то, інформаційне право, одні автори, розглядають, як нову, комплексну галузь права, що вивчає інформаційні відносини, як предмет правового регулювання, а також

суб'єкти і правовий режим інформаційних процесів в сучасному суспільстві. Інші визначають інформаційне право як систему норм права, що регулюють суспільні відносини в інформаційній сфері суспільства. Треті стверджують, що інформаційне право – це правовий фундамент інформаційного суспільства, що активно формується у всіх країнах і континентах за допомогою глобальних інформаційних мереж і інших нових інформаційних технологій. Четверті вважають, що інформаційне право діє лише в рамках організаційно-правових форм регламентації суспільних відносин, що виникають в процесі акумуляції, аналітичної обробки і розповсюдження інформації за допомогою електронних засобів. П'яті визначають інформаційне право як самостійний інститут цивільного права, що регулює правовідносини суб'єктів в області правового режиму здійснення інформаційних процесів, тобто створення, збору, обробки, накопичення, зберігання, розповсюдження і споживання інформації (інформаційних ресурсів).

Сьогодні інформаційне право як наука динамічно розвивається, його основні положення перебувають у стадії формування. Значний вплив на інформаційне право як науку мають галузеві науки: конституційне, адміністративне, цивільне, трудове, кримінальне право. Окремі положення інформаційного права базуються на теоретичних засадах міжгалузевих інституцій законодавства та юридичної науки: господарського, підприємницького і комерційного права, права інтелектуальної власності тощо.

До пріоритетів розвитку інформаційного права України варто віднести також поглиблення досліджень з проблем інформаційної безпеки. І в цьому напрямі варто розрізняти технологічні і гуманітарні аспекти. Так, загрози національній безпеці України, що виникають у сфері національних інформаційних ресурсів, зумовлюють актуальність наукових пошуків з проблем правомірного використання телекомунікацій у сучасному інформаційному суспільстві, юридичних механізмів протидії кібернетичним загрозам. За допомогою активних пошуків представників інформаційно-правової науки мають вирішуватися практичні проблеми виникнення, зміни, припинення юридичних фактів (дій чи подій), пов'язаних з використанням новітніх інформаційних технологій. Звичайно, такі дослідження потребують врахування результатів наукових пошуків представників інших галузевих юридичних, а також технічних наук.

Це питання постає особливо гостро на фоні конфлікту, який відбувається зараз між Україною та Росією та так званої інформаційної або гібридної війни.

Забезпечення інформаційної безпеки визначається нормами частини 1 статті 17 Конституції України як «найважливіша функція держави» та статтею 2 Закону України «Про основи національної безпеки України», відповідно до якої правову основу в сфері національної безпеки України становлять Конституція України, цей та інші закони України, міжнародні

договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також видані на виконання законів інші нормативно-правові акти.

Проте поряд з тим, що в Україні прийнято цілу низку нормативно-правових актів на означеному напрямі, все ще не існує чіткого регулювання законодавства у сфері інформаційного права, роботи щодо підготовки проектів одних нормативно-правових актів у цій сфері дублюються, а в інших – залишаються проблеми. Не своєчасно та не повною мірою використовується міжнародний досвід та рекомендації країн партнерів України.

Шевченко Олена Володимирівна

*доцент кафедри фінансового, адміністративного права
та державного управління УДУФМТ*

ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Культурний розвиток суспільства забезпечує існування нації, визначає місце і роль народу в культурному просторі, стимулює людей до об'єднання. Важливою умовою розвитку культури залишається соціально-економічне становище в державі, оскільки тенденції в цій сфері формують можливості для розвитку культури або ж гальмують її розвиток. Проте із впровадженням ринкових відносин культурна сфера опинилася у складних умовах, і в першу чергу було значно обмежене державне фінансування, що є основою для її функціонування, і яке сьогодні проводиться за залишковим принципом. Як наслідок недофінансування культурної сфери – скорочення її інфраструктури, погіршення матеріально-технічного стану, загострення кадрового питання, обмеження надання якісних культурних послуг. Тому актуальним постало питання вивчення правових питань залучення додаткових джерел фінансування розвитку культурної сфери в Україні.

Питання умов розвитку культури в сучасних вітчизняних дослідженнях, зокрема проблему її фінансового забезпечення, порушують Л. М. Алексеєнко, І. П. Дубок, А. Я. Крупка, Т. О. Мартинова, М. М. Пукач, А. Й. Ситар, О. Б. Снісаренко, Б. С. Шулюк та ін. Позабюджетне фінансування у культурній сфері вивчали Л. Ю. Комаринська, А. Я. Крупка, П. Є. Лівак, М. В. Трубіна та ін. Значна увага приділена ролі благодійництва, як додаткового джерела фінансування соціально-культурної сфери в Україні, у дисертаційному дослідженні Н. А. Колосової, публікаціях Я. М. Бузбуган, А. К. Гончар, І. В. Литвин та ін. Однак, попри значну кількість досліджень, недостатньо вивченим залишається питання правових основ та механізму залучення додаткових коштів у сферу культури.

Законодавством передбачено як бюджетне так і позабюджетне фінансування закладів культури (театри, музеї, бібліотеки, циркові заклади,

музичні заклади, обласні центри народної творчості, культурні центри, заповідники, кіностудії та ін.) та інших установ культурної сфери (заклади освіти, науки, архіви). Бюджетне фінансування закладів культури є досить незначним і, як показує аналіз розподілу видатків на культуру з Державного бюджету (за 2013-2015 роки), становить 0,61%, 0,54% та 0,44%. Отже, державне фінансування культури скорочується (за останні три роки на 0,17% від загальної суми Державного бюджету), і така тенденція триває ще з 90-х років, тому актуальним є питання пошуку додаткових шляхів залучення коштів з інших джерел. Окрім того, велика частка виділених Державним бюджетом коштів витрачається на видатки споживання (оплату праці, комунальних послуг та енергоносіїв), і лише мізерна їх частина (1,5-2,42% від виділеної на розпорядника суми) передбачена на розвиток сфери.

З огляду на таку ситуацію, спричинену різними чинниками (воєнні дії на території держави, низький рівень економічного розвитку, зубожіння населення), на наш погляд головний акцент необхідно зробити на розвиток позабюджетного фінансування. Як зазначає дослідник А. Я. Крупка, найпоширенішими видами позабюджетного фінансування закладів культури і мистецтва є: патронаж і меценатство; благодійництво та спонсорство; членські внески; пожертвування; гранти; кредити; резервні вкладення тощо. Загалом усі види недержавного фінансування можна поділити на два види: які передбачають отримання фінансових дивідендів від вкладення коштів; метою є отримання непрямой вигоди у вигляді формування іміджу компанії, або взагалі відсутність будь-яких корисних мотивів [1, 404].

Право самостійно заробляти кошти установам у сфері культури шляхом надання платних послуг та проведення господарської діяльності в Україні закріплено законодавчо [2-7]. Так, додатковими джерелами фінансування є: плата за відвідування музеїв і виставок; кошти, одержувані за науково-дослідні та інші види робіт, які виконує музейний заклад на замовлення підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян та громадян; прибутки від реалізації сувенірної продукції, предметів народних художніх промислів, видавничої діяльності; плата за кіно- і фотозйомки [3, п.4 ст. 13]; плата за послуги з використання фізичними та юридичними особами відомостей, що містяться в архівних документах [4, ст. 35]. та ін.

Важливим пунктом є деклароване право заборони зменшення бюджетних асигнувань у разі одержання закладом культури коштів від надання платних послуг, добровільних пожертвувань фізичних і юридичних осіб, у тому числі іноземних, з інших джерел, не заборонених законодавством [2, ст. 26]. Така норма є гарантом фінансування культурної сфери відповідно до обсягів, передбачених бюджетом. Додатково зароблені кошти в обов'язковому порядку повинні використовуватися виключно на здійснення статутної діяльності установ у сфері культури, що закріплено у законодавстві (для прикладу бібліотеки повинні витрачати кошти на придбання літератури, технічних засобів тощо). Виконання такої умови дозволяє розвивати матеріальну базу закладу та здійснювати інші необхідні для задоволення культурних потреб громадян заходи. Однак, на нашу думку, законодавчо

необхідно передбачити (уточнити), що додатково зароблені кошти необхідно використовувати виключно на розвиток культурної діяльності, а утримання закладів культури здійснювати за рахунок Державного та місцевих бюджетів.

Отже, фінансування культури в Україні з року в рік скорочується, видатки державних та місцевих бюджетів витрачаються на утримання закладів даної сфери, а коштів на розвиток виділяється мало. Законодавчо надана можливість залучати кошти з інших джерел та заробляти їх самостійно. Тому, заклади у сфері культури в нових умовах повинні навчитися жити по новому, технічно розвиватися, бути інформаційно відкритими, а керівні органи держави – вдосконалювати механізми позабюджетного фінансування, розвивати стимули для благодійників (меценатів), пропагувати ідеї патріотизму та любові до рідної культури (державним службовцям брати активну участь у заходах), проводити масову рекламу культурних заходів та здійснювати інші заходи, які привернуть увагу суспільства до культури.

Література:

1. Крупка А. Я. Позабюджетне фінансування галузі культури і мистецтва в Україні: тенденції та перспективи розвитку. // Науковий вісник НАТУ України, – 2013. – Вип. 23.13. – с. 403-409.

2. Про культуру: Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI (із змінами і доповненнями станом на 15.11.2015 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 24. – ст.168

3. Про музеї та музейну справу: Закон України від 29.06.1995 № 249/95-ВР (із змінами та доповненнями станом на 15.11.2015 р.) // Відомості Верховної Ради України – 1995 р. – № 25. – ст. 191

4. Про Національний архівний фонд та архівні установи: Закон України від 24.12.1993 № 3814-XII (із змінами та доповн. станом на 15.11.2015 р.) // Відомості Верховної Ради України – 1994 р. – № 15. – ст.86

5. Перелік платних послуг, які можуть надаватися закладами культури, заснованими на державній та комунальній формі власності: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 12 грудня 2011 р. № 1271 // Офіційний вісник України – 2011 р. – № 96. – ст. 50

6. Перелік платних послуг, які можуть надаватися бюджетними науковими установами: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2003 р. № 1180 (із змінами станом на 07.11.2012) // Офіційний вісник України – 2003 р., – № 31, – ст. 1629

7. Перелік платних послуг, які можуть надаватися державними архівними установами, що утримуються за рахунок бюджетних коштів: затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 7 травня 1998 р. № 639 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2004 р. №1608) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/639-98-%D0%BF/card6#Public>